

KÜÇÜK BİR KÜRDİSTAN

Özgür Kadın Akademisi Yayınları

Küçük Bir Kürdistan

Rojda Jiyan

Sen ayrılıyordun.

Bir şehir ile birlikte, bir şehrayini bırakıp gidiyordun. O zamana kadar orada yaşamış olan kişiliğini, geçmişin uğultusu içinde bırakacak kadar güçlü değildin; böylece bütün geçmişini, yaralı bir yabanıl gibi, ruhunun gölgesinde sürükleyerek götürüyordun. Kimse geçmişini silemez; kendini öldürenler bile ancak bir geleceği öldürmüşlerdir; ama geçmiş, onlar kesilmiş damarlarından boşalan kanlarını tükettikten ve susuz kalan kalplerini o yalın sessizliğe bıraktıktan sonra da, hala dokundukları ve seslendikleri her şeyde yaşamaya devam etmektedir.

Sen, tam gece yarısı Kars'a yola çıkacak olan otobüse bindiğinde, Ankara terminalinin uykusuz kalabalığı iyice seyrelemeye başlamıştı. Şoför hizasında ikinci koltuğun cam kenarına yerleşip arkadaşlarının dağdakiler için gerekli olduğunu düşünerek öteberi doldurdukları çantayı üstündeki rafa yerleştirdin. Daha önce taşımayı adet edinmediğin sporculara özgü omuz çantasını yeniden açtın. Adidas marka çanta, atletik yapılı bedenine uyumluydu; Doğu menzillerinde terörist adaylarını seçmek için merakla bakan devletin gözlerine karşı bu bir avantajdı. Kürdistan yollarında arama yapan askerlere göstereceğin hemşire kimliğinde, kayıtsız gözlerle bakan kendi resminin gülümseyişine yanıt vermedin. Artık tarihöncesi kadar eski bir zamanda kalacak olan bu gülümseyişi belki de asla tekrar edemeyeceğin kişisel bir tarih başlıyordu senin için.

Otobüsün camından dışarıya baktın. Bir an sonra belleğinden silinip gidecek olan donuk bir kadın yüzü gördün; kadın boşluğa bakarak perondaki büfeden bir şey satın alıyordu. Kısacık saçlarının altındaki gözleri karanlıkta kalmıştı. Kötü bir görüntüydü bu; bu kadın, senin için şimdi şehri ağzına kadar dolduran milyonlarca kimliksiz insandan biriydi. Bakışlarını ondan alıp boşluğa, binaların üstündeki gökyüzüne çevirmek istediğinde, karanlığı, ama sadece karanlığı gördün: Bir şehri ışıklandırmak, onun çevresinde aşılmaz bir karanlık kurmaktır. Yeniden otobüsün koridoruna döndüğünde yirmi beş yaşlarında esmer, bıyıksız bir gencin yanındaki koltuğun numarasını gözden geçirdiğini fark ettin. Adam kayıtsız bakışlarını koltuklardan aldığı anda göz göze geldiniz. Adamın yüzünde karşısındakini yeren bir ifade belirir gibi oldu. "Sivil polis?" diye geçirdin içinden. Genç adam karşılaştığı bakışlarda ne bulduysa birden irkildi; "sorun yok" anlamında sanki karşısındakini durdurmak isteyen bir el hareketi yaparak arka koltuklara doğru devam etti. Sen, güya evli olduğunu göstermek için yüzük parmağına taktığın alyansa baktın, kimliğinde bekar yazdığı için gerekli olan hikayeyi yeniden kısaca içinden geçirdin. "Sakin, soğukkanlı ol. Sorun yok." Adamın arka koltuklardan birine yerleştiğini hissettin. "Sorun yok, yok."

Yeni bir yaşamın belirsizliği, kısa kıvılcımlar gibi içinden geçip giden arada birlik bir heyecan. Bunun özgürlükle bir bağlantısı var mıydı? Gitmek işte, bir yerden koparak, her yerden koparak gitmek: Özgürlük belki de buydu. Her şeyi

kendisi gibi bırakarak, dokunmaksızın, kırmaksızın, övüp yermeksizin kimseyi, bırakıp gitmek. Geride hiç bir şey yok. Arkadaşlar. Kayıtsızlık içinde yüzen ağaç yaprakları, Kuşulu Parktaki gölcüklerin üstünde bahar aylarında yüzen beyaz ağaç tohumları. Sokakların katı, soğuk, herkes orda olduğu halde büyük bir yalnızlık duygusu veren parke taşlarından uzakta, geçen yıl Antalya'ya tatile giderken Toros dağlarının yamaçlarında gördüğü dokunulmamış gibi duran ormanların duygusunu bulmak için, işte gidiyordun.

Ecel? O kalmıştı. Asla aklına getiremezdi böyle bir kopuşu, fırtınaya kapılmış bir bulut gibi ufukların üstünden aşip yitmeyi, bir daha görünmemeyi, gelmemeyi, belki de bir daha olmamayı aklına getirecek cesareti yoktu. Sen içinden geçeni ancak kendinin duyabileceği bir sesle mırıldandın: "İşte yağmur budur, Ecel, 'nehir gözlüm' demek kolay..." Yağmur gibi oluşmak, bir nehir gibi oluşmak istiyordun. Şimdi yola çıkarken kendi içindeki derinliğe dönüp düşünmeyi seviyordun: "Ecel, Ecel; dönüp dönüp kendine çıkan sokaklarda kalırsa insan, ırmak kurur. Irmak uzağa gitmektir Ecel, bir denize karışmaktır ve artık bir daha eskisi gibi olmamaktır. Şimdi anlayabilir misin? Belki anlarsın. Neden sana bağlanmadım? Yetmedi, yetmedin. Bir ihtiyaç olarak kaldığın sürece zaten yetmeyecektin. Ama ben ihtiyaçtan daha fazlasını istiyorum. İhtiyaçlarım değil, isteğim önemli. İstiyorum. Şimdi gerçekten istiyorum. Demek ki insan büyük bir tehlikeye atılınca isteği güçlenir. Sen tehlikeye atılır mısın? Ucunda bir kahramanlık varsa, evet. Ama özgürlüğe dudak bükersin. Özgürsün çünkü, her yanından her yana bağlı bir tutsağın özgürlüğü. Kaybettin, beni ve benimle bağlantılı olarak kendini yitirdin." Yeniden düşüncelerinin okunu dışarıya yönelttiğinde, şehirden çıkıyordun. Dönüp giderek senden uzaklaşan son ışıklara baktın: Hoşça kal, kendin gibi kal.

Ankara'dan Doğuya ilerledikçe daha çok açılan yıldızların altında, döndüğün zaman kendi yüzünün belli belirsiz bir hayaletini gördüğün camların ardından, geriye geçip gitmekte olan gecenin içinde, "halk ile, dağ ile, özgürlük ile evlenin" diye yazan Abdullah Öcalan'ın çağrısını düşünürken, içinden çıkıp gittiğin dünyanın ayrılık karşısındaki umursamazlığını farkettil. Birdenbire yaşadığın dünya ile kendi arana anımsadığın ve anımsamadığın ve anımsamak istemediğin nesnelere ve eylemlerle dolu bir uzaklık koymuştun. "Hayır, kirlenmiş değilim henüz" diye geçirdin içinden.

Kürdistan'a gidiyordun. Yaşamında hiç görmediğin bir yere, demek ki yeni bir yaşama. Geriye doğru geçip gitmekte olan gecede başını yaslayarak gözlerini yumduğun o fanus biçimli araçta, o zamana kadar ki, bütün yaşamını geçirmiş olduğun Ankara'ya, bir daha gelmeyecekmiş gibi son kez bakan birinin duyguları yoktu sende. Ama kendi içindeki bir şehre bakıyordun, o şehri ne Kürdistan'da, ne de başka bir yerde bulamayacaktın. O şehri Ankara'da da bulamamıştın, ve belki de böyle bir şehir hiçbir yerde yoktu. Ama neydi bu, belki de bir şehir değil, bir dağdı aradığın. Ardında bıraktıklarının senin için neler düşüneceklerini aklından geçirdin. "Bir erkek bulup kaçmıştır" diye düşüneceklerdi çoğu. Tanıdığın yaşlı kadınların, ev ve sokak arasında çürümekte olan saçları ağarmış

adamların, süslerine ve komşularıyla törensel sahte buluşma gösterilerine çok düşkün ev hanımlarının senin için umursamazlıkla söyleyecekleri cümleleri canlandırmaya çalıştın kafanda. Onların muhtemel basit yargılarını, şimdiki kendi duygularınla karşılaştırdın. İnanılmaz bir uçurum buldun arada. Senin duygularınla bu şehrin gündelik insanların yargıları arasında inanılması güç bir kopukluk vardı. İki duygunun birleştikleri bir an bile yoktu neredeyse. Çok sonradan, yıllarca acı çektikten sonra, bir zamanlar senin en yakın arkadaşların olan bu insanlarla seni ayıran şeyin, sadece bir duygu değil, ama bir yaşam kavrayışı olduğunu anlayacaktın. Ve senin ayrılışın, bir kadının ayrılışıydı. Yalnızca bir kadın bir dünyayı böylesine birdenbire terk edebilir. Yaşadığın sistemin mantığı buna “kadının acımasızlığı” demektedir. Bir anlamda, evet, acımasızlık. Ama asıl acımasızlık, ayrıldığın dünyanın kadını tutsak eden ilişkiler sistematığıydı, bunu bilecektin. Her yere gidebilirdin, para kazanabilirdin, istediğin erkeği elde edebilirdin, bu şehrin bataklıklarında mutlu bir nilüfer gibi kayıtsızlık içinde yüzebilirdin. Bütün bunlara gücün yetebilirdi. Yaşadığın dünya, buna elveren bir dünyadır. Senin kendini pazarlama ve dilediğin güzellikleri satın alma özgürlüğün vardı. Kendini yanıltmak yoluyla da olsa, neredeyse mitoloji kayıtlarındaki tanrıçaların ve tanrıların özgürlüklerine denk bir özgürlük tutkusunu geliştirebilir ve böyle gerçekleştirebilirdin. Neden bütün bunları reddettiğini, neden bırakıp gittiğini sen de tam olarak bilmiyordun. Ama gidiyordun işte, ve önemli olan buydu. Özgürlüğünü böyle seçmiştin ve bu seçme tarzı, bir balığın denizi terketme özgürlüğüne ne kadar çok benziyordu. Sudan çıkmış bir balık gibi nefessiz kalmayı, solungaçlarını işe yaramayan hava ile doldurup boşaltırken can çekişmeyi göze almış olmayı nasıl açıklayabilirdin? Bunları elbette açıklayamazdın. Çünkü ben vardım; senin bedenindeydim, sen olandım. Yıllar sonra beni keşfettiğin zaman çıldıracaktın; benim hakikatimi o zaman bulmuş olacaktın, ama çıldırmış olduğun için ve seni yabancı bir hayvan gibi bağlamaları, hakaret etmeleri gerektiği için, benim hakikatimi, yani kendi içindeki hakikati anlatamayacaktın. Benim sizinkiler gibi bir lisanım yoktur, benim konuştuğum dili senin geride bıraktığın insanların diline tercüme etmek imkansızdır. İşte sen bu lisanı duymuştun. Okuduğun kitaplarda kadın ve özgürlüğe ilişkin ifadelerde benim sırrım belli belirsiz bir silüet gibi dalgalanıp duruyordu. Onu izliyordun şimdi; ve şimdi, Ankara’dan Kars’a giden bu gece otobüsünün camlarından bakarken gözlerini kilitlendiğin belirsizlik, bendim. Bir biçimim yoktu belki, ya da sen beni bir biçim olarak görmüyordun o zaman. Oysa bendim, oradaydım, senin içinde ve dışında, senden bakan ve baktığın yerde olan bendim. Seni oradan koparıp alan bendim.

Keşfedilmemiş bir dünyaya yola çıktığın o zaman, sen insanın gizini düşünürken, onun çirkinliğine rağmen güzelliklerine inanırken, sıradan ve kayıtsız bir anlayışsızlıkla yaşayıp gitmediğine içinden sevinirken, insanın aslında ele geçirilemezliğine seviniyordun. Hayır, çok şey bilmiyordun; ne yaptığını o zaman iyi çözümleyecek biri için, sen cahilin biriydin, maceracı bir cahil. Ama hiçbir bilgi, klasik anlamında hiçbir bilinç, seni neredeyse kendinden vazgeçecek

kadar koparıp uzaklara sürükleyen şeyi açıklayamazdı. Çünkü hakikatin bilinci dile tamamen getirilebilecek bir bilgi değildi; o sadece hissedilebilir ve sen hissediyordun. Böylece ben, senin birçok rengarenk kelimeyle üstünü örttüğün hakikat olan ben, senin kadın hakikatin, arada bir senin gözlerine gelip yerleşen nedensiz sevinç aracılığıyla senin bilinebilir dünyana çıksam da, aslında her zaman karanlıkta kalıyordum. İşte, *-senin için* karanlıkta. Çünkü, şimdi Ankara'dan Kars'a giden otobüsün içinden geçtiği bu gecenin karanlığı dahil, her karanlık insanın içindedir. Çünkü, gerçek anlamda evrende karanlık yoktur ve her yer, görebilen bir yürek için dayanılması güç bir sevinç gibi, dayanılmaz bir ışıkla doludur. Senin için şimdi hakikatin sabahıydı, asla gündüze dönüşmeyecek bir sabah gibi görünüyordu ve sen, büyük zorluklarla karşılaşan her kişinin ana rahminin karanlığına dönme isteği gibi, çoğu zaman gerisingeriye gecenin içine kaçmak isteyecek ya da buna mecbur kalacaktın.

Sabahın ilk ışıklarıyla, Kürdistan'da gördüğün ilk şehre vardın. Daha terminale girerken, otobüsün camları ardındaki yüzlerde belki de utanma ifadesine benzeyen yeni bir ifade seçer gibi oldun da, çok üzerinde durmadan geçtin bunu. Daha somut göstergelerle düşünmek istiyordun ve Ankara ile Erzincan arasındaki ekonomik farklılığa yordun bu insanların duruşlarındaki, geçişlerindeki solgunluğu. Oysa bu yalnızca kötü bir göstergeydi, o kadar. Terminalden şehrin karşısındaki dağları görebiliyordun; bahar olmasına karşın sararmış otlarla kaplı görünüyorlardı. Birbiri ardına dalga dalga biçimleriyle uzayıp giden tepelerde tek bir ağaç yoktu. Yeniden gelip geçen, genellikle başlarını tuhaf bir biçimde eğik tutan insanların yüzlerine baktığında, onlardaki acı ifadeyi farkettiler. Dikkat çekmemek için şimdiye kadar oturmuşsun, oysa otobüs bomboştur. Otobüsün camları şimdiden ısınmış, içeriğinin havasını sıkıcı bir hale getirmişti. Lokantaya girecektin, ama içeriye şöyle bir göz attığında hiç kadın olmadığını görünce vazgeçtin. İki yaşlı kadın, bakışları baştan ayağa kadar senin üzerinde, şaşkınlık, acı ve alay karışımı bir ifadeyle, hiç aceleleri yokmuş gibi seni pervasızca delici gözlerle izleyerek geçiyorlardı. Birinin yıkanmaktan yıpranmış siyah bir fıstanı vardı, başında da yine siyah beyaz kurgusal çiçekler ve çelenkler işlenmiş yazması. Diğeri mavi bir fıstan giymiş ve üstüne beyaz bir ferace örtmüştü. Bakışlarını kaçırdın. Onları o zaman kendi gerçeğinin dışında görüyordun; belki de onların solgun fıstanlarının örttüğü lanetli gerçeklerini değiştirmek istediğini düşünüyordun. Oysa onlar senden daha çok, benim, yani kadının gerçeğine yakın duruyorlardı. Senin kadar parçalanmamışlardı; yüzlerini, bedenlerini gizleyişlerinde sadece erkek tutuculuğunun kiskanç hakimiyeti değil, ama kendi gerçeklerini senin içinden çıkıp geldiğin pazara sürmeme eğilimi de etkiliydi. Sana göre onlar geri kalmış bir halkın geri kalmış kadınlarıydı, ama o geri kalmışlık aynı zamanda bir direnişti; beni, yani kendi hakikatlerini tamamen kaybetmek istemiyorlardı.

Büfenin önünde durup ekmek içi döner istedin. "Kusursuz" vücudunun üzerine tam oturan Levis marka kot pantolonun, siyah tayt'ın ve sırtına atarak kollarını göğsünün üstünde bağladığın kazağın, tabanı otomobil lastiği gibi

kalın kahverengi dağ ayakkabılarınınla, bu şehrin görüntüsü üstünde sonradan görme birinin diktiği bir yama gibi durduğunu düşündün. Gerçekten de öyleydin; ve şimdi bu halinle, seçtiğin yeni “yaşam”daki insanları karşılaştırabilecek durumun olsaydı, kendi kendine uzun uzun gülecektin.

Ekmek içi döner ve bir bardak ayranla otobüse döndüğünde, artık bütün yolcular yerleşmeye başlıyordu.

Kürdistan topraklarına ilk girişin böyle oldu işte; karşılaştın ve acıydın. Geri kalmış Erzincan şehrine, o şehrin şöyle bir gördüğün solgun insanlarına üzüldün. Onların bu dünyayı nasıl gördüklerini elbette bilemezdin; oysa bilmeliydin: Yoksullar, dünyayı öyle bir gözle görürler ki, dünyanın gözleri olsaydı ve aynaya baksaydı, kendini onların gördüğü gibi görürdü. Bu, dünyayı henüz mülk edinmemiş olanların görme biçimidir. Senin, insanda böyle bir bakışın mümkün olabileceğinden bile haberin yoktu o zaman. Sana efendiliği ve kulluğu öğretmişlerdi; sahip olanları ve sahip olunanları öğretmişlerdi; dünya sana bir zenginlik olarak gösterilmişti. “Özgürlük” için imkansız bir yola çıktığın o zamanlarda, belki ancak sezgilerinle bunları duyabiliyordun, ama anlayamazdın. “Özgürüm” diye düşünüyordun kimi zaman; bu yoksulum anlamına geliyordu, bunu anlamalıydın.

Otobüs yeniden yola çıktığında, her yeni olası duruma karşı kendini hazırlamak için toparlandın. Seni havayolu ile göndermek istemişlerdi, ama pahalı bulduğun için kabul etmemiştin. Cevabın karşındaki bu yeni bir türden saydığın insanların duymak istedikleri biçimdeydi: “Uçağa vereceğim parayı gerillaya veririm, daha iyi!” İnsanların gerillaya karar vermekle sihirli bir değnekle dokunulmuş gibi değişmeyeceklerini, daha gerillaya ilk adımında anlamaya başlayacaktın. Seni Ankara terminaline gönderdikleri taksinin şoförü de bu yeni türden saydığın insanlardan biriydi. Ama herhalde o senin bu halinle dağlara çıkmanı istemiyordu. Bunun için, seni bu yeni dünyaya ilişkilendiren genç kadının eşiyle şoför arasında tartışma çıkmıştı. Birbirleriyle fısıltıyla ve öfkeyle konuşuyorlardı. Aslında taksi şoförü olan “ *yurtsever*” bir sorun sezmişti; buna alet olmak istemiyordu. Senin dağa gidişinde bir acelecilikten de öteye, bir anlaşılmazlık buluyordu. Ötekiler ise bir anlamda yaptıkları işe hala bir ticaret olarak bakıyorlardı. Yeni dünyaya bir kişi daha kazandırmak, onların gizli-açık belleklerinde başarı hanesine bir puan daha yazdırmak demektir. Güzel bir puan: Türkmen, sistemin üst katmanlarından bir ailenin kızı, güzel, zeki, özgürlük için istekli. Savaşıkları sistemden koparıp aldıkları kayda değer bir parçaydın sen. İyi ki bunları anlama gücünden yoksundun, ya da seni kendi içinden tanımlanmamış bir özgürlük alanına durmaksızın kıskırtan kadınlığın, onun belli belirsiz ama mutlak gücü, bunları anlamayı engelliyordu. Çünkü eğer daha ilk adımda her şeyi anlama gücü gösterseydin, yaşamını çılgınca bir serüvene çevirecek bu yürüyüşe atılmayacak, sokakların karanlık aynasında solup giden insanların içinde, onlardan biri olarak, büyük kentin zulümlü görkemi altında ezilmiş olarak kalacaktın.

Ne olursa olsun işte ordaydın, yol üstündeydin. *“Eğer Digor’daki adrese ulaşabilirsen, gerillaya ulaştın demektir.”* Böyle demişti seni gönderenler. Erzincan-Kars arasında, neredeyse her on kilometrede bir askerlerin kimlik kontrolü ve arama yaptıklarını da söylemişlerdi. Oysa Kars merkezine girmeden hemen önce, bir saat arayla iki aramadan rahatlıkla geçtin. Hemşire kimliğın ve *“görev icabı”* gittiğine dair cevabın, başka bir kanıtı gerek duyurmayacak kadar etkiliydi. Bu kadar kolay olması seni kuşkulandırmadı da değil. Çünkü anlatmaya gerek kalmayan birçok ek hikaye hazırlamıştın.

Kars terminalinde, bir telefon kulübesinden arkadaşlarını aradın. *“Ulaştım. Hiçbir sorun çıkmadı.”* Telefonu kapattın. On beş dakika bekleyecektin, eğer bu süre içinde seni almaya kimse gelmezse, ilçeye kendi başına gidecektin. Büyük hastanelerin *“danışma”*larına benzeyen kulübesinden genç bir polis çıktı. *“Hoş geldiniz hanımefendi!”* Nezaketi çok da korkutucu değildi. Yüzünde tehditkar veya art niyetli hiçbir ifade yoktu. Neredeyse gerçekten dostçaydı. *“Sizi gideceğiniz yere götürebiliriz. Buyrun bir çayımızı için!”* Kafanın içinde dolaşan yüzlerce olasılıktan yalnızca birini yüzündeki ifadeye yansıttın. *“Teşekkür ederim. Sağolun.”* Fazla uzatmadın, hemen bir taksi çevirdin.

Şoför gevezenin tekiydi. Durmadan sorduğu sorulara önce tedbirli bir özenle, sonra giderek vurdumduymaz bir kapalılıkla cevap verdin. Gözlerin sürekli olarak şoförün sağında oto teybinin yanına monte edilmiş sayacıydı. Yoğunlaşmanı tehlikeden alarak, sıradan bir insanın yoğunlaşmasına çevirmek için böyle yapıyordun. Durmadan artan rakamların Digor’a kadar hangi sınıra varacağını sordun. *“Aşağı yukarı beşyüz bin.”* İşte sana konuşmayı odaklayabileceğin ve açık verme ihtimalinin olmayacağı bir konu. *“Olamaz. Ankara’dan Kars’a dörtyüzbine geldim. Çocuk mu kandırıyorsunuz? Gideceğimiz yer bir kasaba. En fazla 10-15 kilometre.”* Cimri, paragöz bir şehirli hanımefendi rolü sana ne kadar çok yakışıyordu. Öyle ya, *“Doğu”*ya para kazanmaya gelmiştin. *“Siz buraların yabancısısınız hanımefendi. Burada terör var. Kolay kolay kimse giremez buralara.”* İşte yine ters döndü konu. Israr ettin. *“Terörün bizim kronometreyle ne alakası var?”* Neyse ki gideceğin adres belediye başkanının eviydi de, şoför fazla uzatmıyordu. Belki de biliyordu senin ne amaçla geldiğini, belirgin bir mantığı olmayan tartışma stilinden bunu anlamalıydın. Digor belediye başkanının kim olduğunu bilmeyen yoktu. Hele polis, bunu herkesten daha iyi biliyordu ve taksi şoförlerinin tamamına yakını şu veya bu düzeyde polise çalışıyordu. Bu neredeyse bir gelenekmiş gibi kurumlaşmış bir faaliyetti. Ama sen fiyat tartışması üzerinde ısrar ettin, üstelik fiyatı yarı yarıya, ikiyüzellibine indirmeyi de başardın ve artık gerillaya ulaştığın anlamına gelen adrese böylece ulaştın.

Belediye Başkanı’nın evinde kaldığın iki gün iki yıl kadar ağır geçti. Özellikle geceleri kasabanın toprak sokaklarında dolaşan tankların palet uğultuları, kasabadaki büyük sessizlik, kapının önündeki merdivenlerde oturan polisler, evdeki herkesin tedirginlik ve kuşku dolu ifadeleri, hatta ev eşyalarının sonradan görme zevksizliği apaçık belli olan gereksiz yığılımlığı, her şey senin için dayanılması güç bir ağırlık oluşturuyordu. Evin orta yaşlı beyaz tenli kadını,

tedirginlikten kurumuş ağızında gereğinden daha fazla bir çabayla kurduğu cümlelerle konuşuyor, arada bir gizlice yutkunuyordu. “*Sen Kars’a geldiğin gün Beriyar adlı bir gerilla telefonla aradı. Ankara’dan bir misafirimizin geleceğini söyledi. Ama bizim telefonlarımız dinleniyor.*” Bu durumda, yeni hikayeler hazırlaman gerekiyordu ve gerçekten hiçbir işe yaramayacak olan hikayelerini kafanda iyice evirip çevirerek son halini verirken rahatlıyordun. Belediye Başkanı ise, başka bir açıdan tedirgindi. O izlendiğini çok iyi biliyor, buna rağmen her şeyi göze alarak çalışıyordu. Onu şimdi korkutan, başka bir olasılıktı: Senin polis, istihbarat veya jandarma tarafından gönderilmiş bir ajan olma olasılığın. Velhasıl sen bir olasılıktın, iki rakip sistem arasındaki köprüde, her bir yakadakilere hangi taraftan olduğuna bir türlü karar veremedikleri, bunun için senin söylemine hiçbirinin güvenmediği bir olasılık.

Sonunda, evdeki üçüncü günün öğle vaktinde, başında köylü şapkası, yüzünde senin olası hikayelerinden birine renk katacak bir bıçak yarası iziyle, orta yaşlarda solgun bir adam çıkageldi. “*Kızı hazırlayın. Onu ben götürüleceğim*” dedi. Hazırlanacak bir şey yoktu. Herkes biraz olsun rahatlamıştı. Teknik yanları ağır basan, anlamsız ve kısa bir ayrılık merasiminden sonra, evden çıktınız. Yürüyerek kasabanın dışında bir evin önünde bekleyen bir traktöre bindiniz. Traktör batan güneşi arkasına alarak uzaklaşmaya başladığında, yüzüne çarpan bahar rüzgarı, yeni bir dünyanın sakın bir habercisi olarak uyardı seni. Seyredene sonsuzluk duygusu veren Digor platosunun bahar örtüsü, yeşilin kadınsı bir hakimiyet kurduğu bu yeni dünya, rengarenk çiçekler, kimsenin hükmedemediği, dokunulmamış bir dünyanın ilk görüntüleriydi. Bunları unutmadın. Karşındaki senin için bir rüya gibiydi, daha önce görmediğin bir tabloydu. Gerçek mi değil mi diye, kendine dokundun. Evet, işte bu sendin. Böyle bir görünüm içinde kendini daha çok seviyordun. İçinden yükselen çığlığı yükseldiği sessizlik içinde bırakarak, gözlerini kapayıp gülümsedin. “*Özgürüm, artık özgürüm!*” Kalbini durduracakmış gibi seni sarsan bu sonsuzluk duygusunun içinde, yeni bir dünyaya adım atmış olduğuna artık emindin. Yüzündeki ifade bir andan diğerine sürekli değişiyordu. Seni karşılayacak olanlar içinde “*Doğan yoldaş*” dedikleri birini kafanda canlandırmıştın. Onu bu yeni dünyanın benzersiz tablosu içinde yeniden hayal ettin. “*Doğan yoldaş, Doğan yol arkadaş...*” Ne güzel tanımlamaydı bu. Bu dağlarda gerçek sevgiyi bulacaktın, onu “*Doğan yoldaş*”la birlikte yaratacaktınız. İki insanın aynı yolda, aynı ruhta, bir elmanın iki yarısı gibi birleşeceği, gerillanın komün yaşamında bütün temiz duyguların paylaşılacağı bir dünya hayal ediyordun. İşte şimdiden cennetteydin, gerçekten de cenneti şimdiden kuruyordun. Yüksek Digor ovasının belirsiz ufkunun üstünden uzak dağlar görünüyordu. “*İşte geliyorum*” dedin. “*Yabancı bilmeyin beni. Tıpkı daha ilk adımda sizin özgürlük davasına katılmış Yüce Kemal Pir gibi, ben de bir Türküm. Özgürlük birleştiriyor bizi. Ve ben de küçük bir Kürdistan’ım.*” Bu son cümleli sevdin ve yineledin: “*Ben de küçük bir Kürdistan’ım*”

Bir anlamda evet; küçük bir Kürdistan kadar kimliği-kişiliği inkar edilmiş bir kadındın. Bir Kürdistan kadar uzak bir hayaldi içindeki kadının ilk hakikatini

ortaya çıkarmak. Belki de ikisi aynı yerde doğmuştu, Kürdistan ve kadın. Herodot, Kürtleri “kadınsı bir halk” diye yazmıştı; bu anlamda da Kürtlerle, Kürt ülkesiyle kadınlığın birbiriyle bir ilgisi vardı. Ve belki de senin söylemek istediğin buydu. “Sömürge bile olmayan bir ülkeyim ben.” Bunu söylemek istiyordun ve gerçekten öyleydin; ve o şehirde kalsaydın, belli belirsiz varolan kulluk kimliğinin de giderek yutulacağını, yokolacağını biliyordun. Şimdi bu yüksek platoda, insana sınırsızlık duygusu veren ufukların ortasında rüzgara karşı ilerlediğin Serhat’ta, Kürdistan içinde bir Kürdistan olan sen, kendi gerçeğinin acımasızlığıyla karşılaşmaya gidiyordun.

Ovanın bir ucunda kurulmuş, derme çatma küçük bir köyün kıyısında durdu traktör. Köydeki bütün evlerin kapıları güneye açılıyordu; herhalde güneşi her zaman görmek için diye düşündün. Seyrek dağılmış evlerin arasındaki boşluklara, hayvan gübresi yığılmıştı. Bir köpek, kayıtsızca zayıf akşam güneşine doğru uyumaktayken şöyle bir kaldırdı başını, seninle birlikte gelen orta yaşlı, ve şimdi başına kahverengi yünden bir külah geçirmiş milisin sükunet dolu yürüyüşünü görünce yeniden yere koydu başını. Uzak dağların çevrelediği bir ovanın ortasına kurulmuş gibi duran köy sessizdi; uzakta mavi fıstaniyla bir çocukla birlikte yürüyen bir kadından başka kimse görünmüyordu ortalıkta. Kızıllaşmaya başlayan Batı ufkunun üzerindeki bulutların arasından öylesine görünen güneş, biraz sonra ufkun ardında kaybolacaktı. Seni gerillaya götürecektir olan ve yüzünde bıçak yarası izi olan adamın kayıtsız, konuşma gereği duymayan, rahat ifadesinin peşine takılarak, tek katlı, pencereleri demir haçlarla korunan, duvarları küçük taşlardan örme bir evin kapısını çaldınız. Daha sakalları yer yer ağarmış yaşlı ev sahibi gelmeden önce, bıçak yaralı adam kapıyı iterek açtı. Neredeyse resmi bir karşılamaydı. Her tarafında yırtık ve sökük dolu, eski bir kazak giymiş olan ev sahibinin sizi içeri davet ederken hiç gülümsememesi dikkatini çekti. Sanki hep bu saatlerde burada oluyordunuz da, o da her zaman sizi bekliyordu; sürekli tekrarlanan bir öykünün aynı sahnesine gereğinden fazla alışmış gibiydi. Evin mutfağı ve antresi dışındaki tek odasına girdiniz. Burada sizi karşılayan, çenesinde mavi renkli bir dövme olan, neredeyse kızıl yüzlü kadın, ev sahibiniz olmalıydı. Ev sahipleriniz Kürtçe kelimelerle karşılaşmışlardı sizi. Sonra çok da kötü olmayan bir Türkçe’yle halini hatırlarını sordular.

Bir köşede yataklar üst üste yığılmış ve horoz işlemeli bir örtüyle örtülmüştü. Yer tamamen keçi kılından örme, siyahın tek hakim renk olduğu yaygılarla kaplıydı. Zeminden bir metre yüksekliğe kadar basit çiçekli naylon ciltlerle kaplanmış duvar diplerine hasır yastıklar yaslanmış, önlerine kalın yün minderler dizilmişti. Ortada bir odun sobası duruyordu ve temizliğine bakılırsa, ısınmak için kullanılmıyordu. Bir köşede, yine naylon ciltle kaplanmış duvara çakılmış bir askıya asılan elbiseleri, çiçek ve at işlemeli beyaz bir örtü kaplıyordu. Haç demirli pencerelerden birinin içinde, yine oyalı bir örtünün altında soyu artık tükenmiş bilinen transistörlü Hollanda malı bir radyo, diğer pencerede camı hala isli bir fanus duruyordu. Ve eşyaların hemen hepsi işte bu kadardı. Yüzü yara izli adam, ev sahibi olduğu anlaşılan kadınla senin bilmediğin bir dilde kısaca

konusurken, Samsun sigarasından bir tane yaktı. Kadın onu dinlerken arada bir dönüp, sade köylü yüzüne hiç yakıştıramadığını, hafif gülümseyişine cevap vermeyen diplomatça bir ifadeyle sana bakıyordu. Ne o sırada, ne de adam sana hiç bir şey söylemeksizin çekip gittikten sonra, ev sahibi kadının yüzünde beklediğin içten gülümseyişi göremedin. Bunu, evin on altı yaşlarındaki güzel kızında telafı ettin. Seninle temkinli bir arkadaşlık kurdu. Temkini de içten ve korkusuzdu. Arkadaşlığınız gelişebileceği kadar gelişti ve ertesi gün, onunla birlikte çiçek toplamaya bile gittiniz.

O evde geçirdiğin iki serin gün içinde, köylülerin kendi aralarında senin bilmediğin bir dille konuşmalarından, sana pek ısınamadıklarını çıkarman çok zor değildi. Belki de tek ve kız başına böyle tehlikeli işlere atılmana, üstelik bir de Türk olmana anlam veremiyorlardı. Tavırları düşmanca değilse, bu çok küçük bir olasılığa, senin belki de bir “*kontra*” olmayabileceğin olasılığına dayanıyordu. Evin sarışın güzel kızı, sana “*iki at yükü*” Mekap marka ayakkabılar, ilk kez gördüğün yünlü orlondan örme saçaklı kefiyeler, gömlekler ve iğne iplik kutularından oluşan tehlikeli malzemeyi gösterdiğinde, onun davranışlarından bu malzemedeki bir an önce kurtulmak istediklerini anladın. Aynı anda, birden bire, tıpkı bu malzeme gibi kendinin de onlar için bir tehlike oluşturduğunu bildin böylece. Senden de bir an önce kurtulmak istemeleri doğaldı. Onlar için yabancı, tanımsız ve tehlikeliydin. Dost ya da düşman olduğuna hemen karar vermeleri mümkün değildi; çünkü bu kararı verecek olanlar, dağlarda ve silahlıydılar. O zamanlar Serhat’ın dağ köylerinde bütün kararları bu silahlı adamlar alıyordu ve sen de onlardan biri olmak için dağ yolundaydın.

O zaman Kürtlerin yirmi dokuzuncu isyanının zirvede seyrettiği günler içinde, isyana omuz veren en büyük kitle Serhat bölgesinde yaşıyordu. Köylülerin duygularında büyük bir kabarma vardı; herkes gözlerini Ağrı doruklarına çevirmişti. Tarih içinde kaybolup gitmekte olan Kürt ruhu, yeniden ayağa kalkmak için zirvelerin ufuklarında dolaşan gölgeleri izliyordu. Ama ayın zamanda, bu orduya ve onun büyük silahlarına karşı büyük bir çaresizlik duygusu da, köylülerin geleneksel ezikliğini daha tam bir parçalanmaya götürüyordu. Güneş ve kar yanığı yüzlerinde öylesine astıkları ifadelerinde gerçek duygularını –gerçek duyguları var mıydı?- gizledikleri, iki büyük güç arasında parçalandıkları bu zamanlarda köylülerin kişilikleri, ölümün eşiğine çoktan gelmişti. Gerillalar feodalitenin düşmanlarıydı, devlet güçleri ise Kürtlerin ulusal varlıklarını yok etmek istiyorlardı. Her iki güç, devlet ve gerillalar, birbirlerine karşı tarihlerinin en amansız savaşlarından birini yürütürken, bu savaşa alan olarak köylü topluluğunun yaşam alanını seçmişlerdi. Bu savaşta en azından kısa vadede kimse kazanamayacaktı, ama geleneksel köylülük daha savaşın ortalarında öldürülmüş olacaktı.

Elbette dağlarda devletin lâzer teknolojisiyle donatılarak geliştirilmiş tanklarına ve uçaklarına karşı yüz elli mermi ve bir kalaşnikov tüfeğiyle savaşan gerillalar, bu köylülerin çocuklarıydı. Başkaldırıların kökleri, on yedi yıl kadar önce, 1977 baharında yaptığı tek kişilik “Kürdistan Seferi”nde genç ideolog

Abdullah Öcalan'ın attığı tohumlarda gizliydi. O zaman Öcalan'ın hitabettiği birkaç kişi, onun büyüleyici sözlerini tekrarlayarak çoğalmış ve bütün bölgeyi isyana kaldırmışlardı.

Köydeki üçüncü günün gecesiydi. Evin kadınıyla fanus ışığında oturuyordunuz. Akşama doğru başlayan yağmur hala sürüyordu. Kadın ve kocası sakin, sıradan bir sohbet içindeydiler. İki insan, sanki evrenin oluşumundan beri bir aradaymışlar gibi derin bir sükunet ve kayıtsızlıkla konuşuyorlardı. Bir kadın ve bir erkeğin, kendileriyle konuşuyormuş gibi birbiriyle böyle kayıtsız konuşabilmelerine içten içe şaşırıydın. Dillerini anlamadığın halde onları dinliyordun, ifadelerini gözlüyordun ve senden başka onları dinleyen yoktu. Küçük çocuklar antrede erkenden serilmiş yataklarda uyuyorlardı. Genç kız mutfaktaydı, herhalde günün son işlerini yapıyordu. Dış kapının açıldığını bildiren küçük bir gürültüyle adam fanusu kaldırıp doğruldu. Yarası aydınlanan yüzünde yıpranmış değerli eşyaları anımsatan bir ifade vardı. Öylesine örtünmek için giydiği giysileri içinde, bir yanı karanlıkta kalan masalsi bir varlık gibi göründü sana. O henüz varmadan açılan oda kapısında, başını kefiyeyle sarmış, kısa boyuna çok uzun gelen parkesinden sular damlayan, şişman ve esmer yüzünde köylülerle aynı donuk ifadeyi fanus ışığında bile yansıtan genç bir adam belirdi. Ev sahibi kadınla birlikte ayağa kalktınız. Kadın ve adam, genç gerillayı içtenlikle karşıladılar, yer gösterdiler, bilmediğin dilde hal hatır sorduklarını ses tonlarından anladın. Seninle kimse ilgilenmiyordu, içeriye giren gerilla yüzüne bakmaksızın elini sıkmış ve yeniden ev sahiplerine dönmüştü. Daha o oturmadan, iki kişi daha girdi içeri. Onlarla da kısaca merhabalaşan kadın aceleyle sobayı yakmak üzere odun getirdi, kuru çalılarından oluşan yakıt hemencecik tutuşmuştu.

Gerillalar ayakta, parkelerini ve kefiyelerini sobaya tutarak kurutmaya çalışırken, ilk giren kısa boylu şişman ile uzun boylu ve zayıf, uzamış saçları karmakarışık, utanmaya benzeyen sürekli bir ifadesi olanı kendi aralarında konuşurken; orta boylu, esmer olanı, çukura kaçmış gözleriyle çevresini ve çevresi içinde herhalde en ilginç bulduğu seni izliyordu. Bu arada yanın gelen evin genç kızına takılıyor, gülüyor, senin bilmediğin o dilden şakalaşyordu. Genel olarak gördüğün bu ilk gerilla örnekleri, hiç de sana Ankara'da yüceltirilerek anlatıldığı gibi değildi. Hepsinin saç sakalı birbirine karışmıştı, ama bu zayıf ışıktaki bile giysilerinin ve vücutlarının gereğinden fazla bir titizlikle temiz tutulduğu belli oluyordu. Sana en ince ayrıntılarına kadar bir destan gibi anlatılan Doğan, Beriyar ve Xezal adlı gerillalarla sanki hiçbir ilişkileri yok gibiydi. Boşuna bir çabayla, sana verilen bu gerilla tarifleriyle şimdi karşında duran bu tuhaf görünümlü gençleri karşılaştırmaya, özdeşleştirmeye çalıştın. Üstelik beklediğin sıcaklık, samimiyet, doğallık yerine, karşılaştığın bu insanların ifadelerinde tanımadığın bir resmiyet, yorgunluk ve soğukluk vardı. Köylüleri özgü bir tedirginlik kuşatmıştı kişiliklerini; herhalde, olup biten şeylere ilk tepkilerini her zaman gizleyen, ancak iyice algıladıktan ve tehlikenin olmadığını anladıktan sonra gerçek tepkilerini veriyorlardı. *“Galiba melek görmeye şartladım*

kendimi, şimdi de şaşırıyorum” dedin kendi kendine. Kendini sakın olmaya çağırдың; yeniden ve yeniden her birini ayrıntılarına kadar, oturuşları, duruşları, mimikleri ve konuşmalarında yeni bir gerçeği keşfetmeye çalışarak izlemeye başladın. Tamam; içlerinden biri konuşurken, diğerleri mutlaka dikkatle dinliyorlardı. İlk şaşkınlığını yansıtan ifadenin dağılması için, keskin hatlara sahip bir yüzü olan, kısık gözlü gerilla seninle Türkçe konuşmaya başladı.

- Tekrar hoş gelmişsiniz. Ankara'dan geliyormuşsunuz, doğru mu?

İşte sana bir diplomat üslubu. Ne demek *“doğru mu”*? Bunu en iyi kendileri biliyordu. “Herhalde içeriksiz bir konuşma için onay bekliyor” diye düşündün kısaca ve gecikmeli bir cevap verdin.

- Ankara'dan geliyorum. İsimlerinizi bilmiyorum, ama Digor'da kaldığım evin sahibi Beriyar adlı bir arkadaşın aradığını ve Ankara'dan bir misafirlerinin olduğunu söylemişti. Beriyar siz değil misiniz?

Kısık gözlü gerillanın çok ölçülü olmaya ve kelimelerini dikkatle seçmeye çalıştığı belliydi. Beriyar olup olmadığını söylemedi.

- Haberimiz var. Seni almaya geldik.

İyi ki evin kadını yiyecek bir şeyler hazırlamıştı da, bu soğuk diploması şimdilik yarıda kesilecekti. On dakika sonra sobanın kıyısında yere serilen örtünün üstüne ekmek, peynir, yoğurt ve çay bardakları ile şekerlik konmuştu. Daha iyi görebilmeleri için ev sahibi orta yaşlı ve Serhat bölgesine özgü sık beyaz saçları olan adam, fanusu sofraya yaklaştırdıktan sonra herhalde güvenlikte oldukları anlamında bir iki cümle söyleyerek dışarı çıktı. Açılan kapıdan içeriye dolan gök gürültüsüyle birlikte, belli bir biçim içinde tanımlanamayan gerillaları çevreleyen fanus aydınlığı, içinde bulunduğu zamanın başka bir zaman olduğunu anlatmaya yetiyordu. Ama sen yine de, bir ölçüde de olsa kendi hayallerinde kurduğun dünyanın resmine takılmıştın. Yeni gerçeğinin sadece yüzeyini bile kabul etmekte, olduğu gibi görmekte zorlanıyordun; oysa bu sadece bu düzeyiyle bile tanımsız bir yüzeydi; gördüğün bu insanların hakikatinin soluk ve uzak bir resmiydi ve onun altında, binlerce yıldır bu biçimsizlik silahıyla ele geçmeksiz kendini korumuş daha derin bir hakikat vardı. Bu, aynı zamanda senin içindeki bir derinlikten şimdi konuşan benim hakikatimdi: Kadın hakikati. Şimdi gördüğün insanlar, benliğimizin derinliklerinde yitirilmiş kadının bugünkü görüntülerinden başka bir şey değildiler. Onları daha korkunç bir halde de görebilirdin oysa. Bu biçime bile şükretmeliydin. Kendi gerçeğinin ne kadar tanınmaz hale getirildiğini sana anlatmanın daha dehşet verici görünümüyle, yaşamının ilerleyen günlerinde karşılaşıacaktın.

Yer sofrasına yalnızca konuklar kuruldu; alışkın olmadığı için yavaş, ikide bir konum değiştirerek birkaç lokma yedin. Onlarsa çok hızlı yiyorlardı ve bu arada, içlerinden sadece biri, kısık gözlü olanı, seninle konuşuyordu. Türk müydün gerçekten, ne kadar okumuştun, ne iş yapmıştın, yol boyunca zorlanmış mıydın, nasıl karar vermiştin katılmaya? Önce kısa, geçiştirmeci verdiği cevaplardan sonra, gittikçe zayıflayan fanus ışığının çevrelediği karanlık yüzlerde

aradığın gerçeğin ipuçlarını yeniden görür gibi oldun ve son sorunun cevabının ardına, flaş cümleleri ekledin:

- Ben de küçük bir Kürdistan'ım.

Böyle dedin ve yüzlerine baktın. Fanusun zayıf ışığına rağmen üç arkadaşın gözlerinde aynı şaşkınlığı fark edebildin. İyi bir adım saydın bunu, etkilemeye başladığını düşünüyordun ve belki de gerçekten öyleydi. Oysa hepsinin kafasında hala senin pekala bir kontra olabileceğin yargısı önemli bir ağırlık oluşturuyordu. Yine de o reklamatik girişin, yeni “küçük Kürdistan” tanımlaması icadın, ortalığı biraz şenlendirmeye yetmişti. Üç gerilla giderek daha sıcaklaşan bir ifadeyle birbirlerine gülümsüyorlardı; çünkü henüz doğrudan sana gülümseme cesaretleri yoktu. Mesajı almışlardı, gösteriyi görmüşlerdi ve karşı gösteriye başlamışlardı, bunun için kendi aralarında sessiz bir uzlaşma kuruyorlardı.

Bu arada beyaz saçlı adam yeniden içeri girdi, oturmaksızın anlamadığın dilden biraz telaşlı bir şeyler söyledi. “*Hazırlanın gidelim*” dedi kısık gözlü gerilla, sana dönerek. Evin genç kıızıyla birlikte mutfak olarak kullanılan odaya geçtiniz. Çantanı gözden geçirdin. “*Bu çorapları da yanına al, soğuk olur*” dedi kız üç gündür göstermekten çekindiği bir sıcaklıkla. Gerçekten gerillaya katılacağına şimdi inanmışlardı. Genç kıızı sevgiyle kucakladın, aynı sıcaklıkla karşılık verdi. Şişman ve kısa boylu gerilla sana bir kefiye verdi ve kazağın olup olmadığını sordu. Kazağın çantadaydı. “*Tepeye çıkacağız, üşüyeceksin. Giy onu*” dedi gerilla. Oracıkta kazağı çantadan çıkarıp yanlarından ayrılmadan giydin. Hala çiseleyen yağmurun altında, dağlara doğru koyulaşan geceye karıştınız.

Serhat platolarında soğuk ama diri bir sükunetle yayılan bir Kürdistan gecesi içindeki ilk gerilla yürüyüşün buydu. Saatler geçtikçe, ovanın sonsuzluğu içinde bir traktörün üstünde saçların dalgalanarak ilerlediğin zamanki duygularını yeniden boşuna aradın. Sırlısıklam ter içinde kalmıştın. Alnından süzülen terler gözlerini yakıyordu. Kefiyeni çıkardığında yüzüne vuran soğuk rüzgar ile, traktörün üstünde seni karşılayan bahar rüzgarı sanki birbirinden çok farklıydı. Üşüyordun. İki gerilla zorlukla seçilebilecek kadar ileride yürüyorlardı, üçüncüsü ise her beş dakikada durup seni beklemek zorunda kalıyordu. Nefes nefese kalmıştın ve hiç bir şey düşünemiyordun. Bütün dikkatini ot öbekleri, bitki kökleri ve taşlara çarpan ayakların üstünde toplamıştın. Her adımda ayağının bir yere çarpacağından korkmak kadar sinir bozucu başka bir şey hatırlamıyordun.

“- Burnundan nefes al ve ağzından ver. Kendinden emin yürü. Ayaklarını sürüyerek değil, kaldırıp indirerek adım at. Böyle yaparsan, fazla zorlanmazsın.”

Önün sıra yürüyen gerilla gölgesinin dediklerini uygulamaya çalışıyordun, ama yine de başaramıyordun. Oysa asfaltta yürümek ne kadar kolaydı. Neredeyse hiçbir teknik bilgi gerektirmiyordu. Otomatik pilota takılmış gibi kilometrelerce önüne bakmaksızın yürüyebilirdin. Üstelik şimdiki yol bir de yokuştur. Sanki asansör yoktu da, sonsuz katlı bir binanın merdivenlerini çıkıyormuş gibiydin. Her iki dakikada bir “*aç kaldı, birazdan yetişiriz diyen*” gerillanın bu sözleri önceleri seni ileriye doğru çekerken, şimdi sadece öfkeliendiriyor ya da bir anlam taşıyormuştu. Çünkü saatler öncesinden başlayan bu “*birazdan*”, bir türlü gelmek

bilmiyordu. “*Yalan söylüyor işte*” diye geçirdin içinden. Sonra hemen bu erken yargının üstünü örttün ve bilincinin derinliklerine gizleyip gömdün. Artık birkaç dakikada bir düzenli fısıltılarla tekrarlanan “*aç kaldı, birazdan yetişiriz*” cümlesi dışında, bütün gece boyunca kimse tek kelime etmemişti. Tepeye vardığınızda şafak sökmüştü. Çok zorlanmış olsan da yanındakiler, yeni birine göre oldukça hızlı olan bu yürüyüşten memnundular.

Vardığınız noktada başka gerillalar da vardı. Köyden getirdiğiniz yufka ekmek ve peynirle kahvaltı yapılırken, sabahın ilk aydınlığında gözlerin Doğan yoldaşını arıyordu. Dün gece ilk konuştuğun gerilla olan kısık gözlünün bakışlarındaki sinsi, hatta arzulu ifadeyi görünce içinden ürperdin. Gözlerini sabahın solgun aydınlığında bile dipdiri, nemli bir yeşillikle uzayıp giden manzaraya çevirdin. Ufuk boyunca birbiri ardına sıralanan dağlar, uzak bir derinlikte birkaç ağaç sayesinde ilk bakışta seçilebilen köyler, dört yönde ayaklarının altına serilmiş gibi duran bu erişilmez görkem, sana yeni bir hakimiyet duygusu veriyordu. İçin içine sığmıyordu ve soğuk rüzgar karşısında artık üşümüyor, ama kendine ait tanımlayamadığın bir duyguyu derinleştiriyordun. İlerideki kayalığın üstünde oturan bir gerilla da, gözlerini bir an bile kaçırmaksızın senin baktığın bu manzaraya bakıyordu. Biraz yaklaştın, sevimli, esmer bir gençti bu. Sen yaklaşıncı inci gibi kusursuz beyaz dişlerini ortaya çıkaran bir gülümseyişle selamladı seni.

“- Neden kahvaltıya gelmiyorsunuz? Burada tek başınıza bekliyorsunuz...”

Sadece konuşmak istediğini ele veriyordun işte. Sevimli esmer, elindeki telsiz cihazını işaret ederek cevap verdi:

“- Nöbetçiyim. Hem araziyi kontrol ediyorum, hem de düşmanın cihaz konuşmalarını dinliyorum.”

“- Adınız nedir?”

“- Beriyar.”

Zaten böyle tahmin etmiştin.

“- Ankara’daki arkadaşlar sizden çok bahsettiler. O kadar çok ki, sizin Beriyar olabileceğinizi tahmin etmiştim.”

Doğruydü; Beriyar da onları tanyordu. Köylere toplantı yapmaya gittikleri bir sırada, tesadüfen tanışmışlardı. Bir geceyi sürekli sohbet ederek geçirmişlerdi. Beriyar sustu, yeniden yüzünü uzak dağlara döndü. Aynı yöne bakarak sordun:

“- Bu arazi neresidir?”

Beriyar soruyu doğrudan cevaplamak yerine, soruyla ilişkili ama kendi istediği bir karşılık verdi.

“- O çok uzaktaki dağlara gideceksiniz. Bak, içlerinde en yüksek görüneni seçiyor musun? O Aşık Dede tepesidir. Bu gece köyden malzemeleri aldıktan sonra, sizler oraya doğru yola çıkacaksınız.”

Gösterdiği yer çok uzaktı, ufkun üstündeki belli belirsiz sis içinden seçilebilen en son noktaydı. Çok fazla uzaktı, nasıl gidecektiniz oraya? Sesli düşündün ve karşındaki cevap verdi.

“- Gerilla böyle yaşıyor”, dedi Beriyan. “Nice Aşık Dede gibi tepeleri aşarak, gece gündüz demeden sürekli yürüyerek yaşıyor.”

“- Ne kadar zamanda ulaşırız oraya?”

“- En erken on gün. Eğer aksilikler çıkarsa, yolculuğunuz aylar da sürebilir. Bu arada, bir kuralımız: Nöbet yerinde sohbet edilmez. Bütün dikkatler cihaz ve arazi üzerinde olmak zorundadır.”

Hemen toparlanıp aşağıya, diğerlerinin yanına indin. Birçoğu ortalıkta görünmüyordu. Bazıları uzanmış dinleniyorlardı. Küçük bir kayalığın üzerine oturup bu çok sevdiğin manzarayı seyre koyuldun. İlerideki kayalıkların içinden, elinde su dolu bir pet şişeyi sürekli çalkalayarak, iki metrelik boyu, esmer teni, iri simsiyah gözleriyle senin kafandaki Doğan yoldaşa benzeyen biri geldi. Elindeki şişeyi çalkalamayı bırakmaksızın sordu:

“- Siz sağlıklı ilgilisiniz. Bir şey sormak istiyorum. Midem çok ağrıyor. Neden acaba?”

Her zamanki dostça kayıtsızlığıyla cevap verdin.

“- Nedeni psikolojik olabilir. Bir şey olmaz. Geçer.”

Gerillanın keskin yüz hatlarının çevrelediği sempatik ifadesi birden değişti, soru sorduğuna pişman olmuş gibiydi. Belki de yanlış bir şey söylemiştin. Eğer böyleyse durumu düzeltmek istiyordun.

“- Siz Doğan arkadaş olmalısınız. Yanılıyor muyum?”

“- Hayır yanılmıyorsun. Benim metropol adım Doğan. Buradaki adım ise Baran. Bütün gece uyumadık. Şimdi dinlenmem gerekiyor. Bence siz de kendinize bir yer bulup dinlenin.”

Öğle yemeği için herkes yeniden bir araya geldiğinde, neredeyse gruptan her biri sana bir armağan getirmişti. Bir tükenmez kalem, kırmızı cilt kaplı bir “*Manifesto*”, yeşil-sarı-kırmızı iplerden örülmüş eldiven ve çoraplar, kendi dijital saatini karşılığında vermek zorunda kaldığın, rakamları fosforlu Seiko marka bir saat. Bu törensel havaya fazla bir anlam veremediğin halde, kabullenmiş göründün. Baran konuştu:

“- Digor katliamında sekiz kişilik grubumuzda tek bayan arkadaşımız olan Zezal arkadaş şehit düştü. Acısının ağırlığını hala yaşıyoruz. Çok, ama çok değerli bir yoldaşımızdı. Dört yıl boyunca, grubumuzun tek bayan üyesi olarak çalıştı. Hepimizi çok etkiledi. Kahramanca bir şahadete ulaştı. O da İstanbul’dan katılmış aydın bir arkadaştı. Fizikiniz ona çok benziyor. Size verdiğimiz bu hediyeler onun kişisel eşyalarıdır. Bizim için anlamı çok büyüktü bunların. Umarız sizin için de öyle olur.

Şimdi ilk yargılarının birer önyargıdan başka bir şey olmadığına hükmediyordun. Onları soğuk, ilgisiz ve kapalı bulmuştun. Oysa şimdi bunun tersini düşünüyordun. Sen kendine göre kahramanlar bekliyordun. Gerçeğin kahramanları her zaman hayalin kahramanlarından daha kaba görünür, ama daha derinliklidirler. Demek ki bu yeni tip insanların, yeni tipte bir ilişki biçimleri vardı. Ölçüleri farklıydı. Şimdi konuşamıyordun, daha yeni kaybettikleri bir arkadaşlarının çok değer verdikleri eşyalarını sana vermekle, seni

onurlandırıyorlardı. Ankara'daki arkadaşlarından, Baran, Beriyan, Xezal üçlüsünün bahsini çok duymuştun; özellikle Xezal'ın bir çatışmada öldürüldüğüne ilişkin şahadet ilanı Özgür Gündem gazetesinde yayınlandığı zaman. Bir ara, bu grubun tümünün imha edildiği haberi de gelmişti, ama netleştirememişlerdi. Sonradan Baran ile bağlantı kuran Ankara'daki arkadaşları, ona yeni bir katılımın, senin katılımının müjdesini vermişlerdi. Dağa gidebileceğin kararı verildiği zamanki duygularını hatırladın, gözlerin doldu. Bu arada herkes yemeğini bitirip bir köşeye çekilmiş, ama Baran orada, senin yanında kalmıştı.

“- Sizi çok fazla tanımıyoruz. Ama özellikle bu süreçte, Ankara'dan Türk bir yoldaşın tek başına katılması ve buraya kadar sağlam ulaşması bizim için önemliydi. Değer biçiyoruz. Burada gördüğün cephe grubudur, köylerle ilişki içinde daha çok lojistik faaliyeti yürütüyor. Komutan Zeki talimat göndermiş, sizinle birlikte ben ve bir-iki arkadaş daha, on-on beş günlük bir yola gideceğiz. Yol sürecinde yoğun tartışabiliriz. Bu arada sana yeni bir ad vermemiz gerekiyor. Daha yeni Ağrı dağında şehit düşen Rojda arkadaşımızın adını alın. O da çok sevilen, savaşı ve yaşamıyla arkadaşlarının yüreğinde yer eden bir arkadaşta.”

“- Rojda... Anlamı nedir?”

“- “Gün verdi” veya “güneş doğdu” demektir.”

“- Yani yeni bir gün mü?”

“- Ona yakın bir anlamı var.”

“- Benim felsefeme uyuyor. Yeni bir gün, yeni bir umut olabilir. Evet, bu adı kabul ediyorum.”

“- Tamam. Artık adınız Rojda. Buna kendinizi alıştırmın.”

Baran kalktı. Yolda bol bol konuşabileceklerini söyleyerek ayrıldı. Sen, yeni adını kendi kendine tekrarlayarak eşyalarını topladın. Kırmızı kaplı Manifesto'yu açıp okumaya başladın. Daha üçüncü sayfaya gelmeden, uykuya dalmıştın.

İlk kez Kürdistan baharının içindeydin; her Kürdistan baharının içinde ilk kez olunur. Bu ülkede yüz yıl yaşamış olsan da, her baharda ilk kez olursun; çünkü oluşursun; çünkü Kürdistan baharı içinde her şey yeniden oluşmaktadır. Bir sonsuzluk kadar uzun sürmüş bir kıştan sonra, her şey ölümden dirilmektedir. Bunun için, binlerce yıldır öldürülmek istenen bir insan tipi, her Kürdistan baharında yeniden oluştuğu için, hala diri kalabilmiştir. Senin ulaştığın dağların sana verdiği duyguyu tanıyor gibiydin, değil mi? Gibi değil, gerçekten tanıyordun onu. Çünkü Kürdistan baharı bir kadının kişiliğindedir; henüz doğmakta olan, henüz oluşmakta olan bir kadının kişiliğindedir. Kendisiyle her şey arasında doğrudan, kendisiymiş gibi bir ilişki vardır da ondan. Her şeyi içerir bahar; yaşama ilişkin olan her şeyi. Ve zaman yıkıcı ateşiyle yüklenmeye başladığında, bağrındaki her diri ögeyi, ertesi bahara yeniden diriltmek üzere

tohuma çevirir. İşte o güzel 94 baharında, senin Kürdistan içinde bir tohum oluşun gibi. Bir tohumdun, ve olgunlaşarak, sertleşerek, kayalarda, uçurumlarda sınınanarak, rüzgarın isteğine bırakılacaktın. Rüzgar seni nereye götürürse, orda yeşermesini bilecektin. Çetin yaz mevsimlerinde doruklarda dolaşacak, kışın yeraltına savrulacaktın. Baharın içindeydin, ama böyle gerçekleşmen için senin içinde bir bahar olması zorunluymuştu. Çünkü her tohum baharda yeşerirken, yeşeren onun kendi içindeki bahardır. Hayat çünkü böyle süreklileşebilir.

Sen ordaydın, dağların yüzündeydin. Kürdistan adlı bir kişiliğin ortamındaydın; “ben de küçük bir Kürdistan’ım derken” anlatmak istediğin gerçeği bilmeksizin, bu kişiliği içermek zorundaydın. Belki de dağlardaki yaşamın boyunca bu kişiliği bilerek edinmeyi başaramayacaktın; çünkü senden önce ve seninle birlikte çok insan bunun için yaşamını bir çırpıda verdiği halde, bu kişiliğe ulaşamamıştır. Kürdistan olmak, sadece Kürdistan’da olmakla gerçekleşmez. Kürdistan, özgür yaşamının kendisidir; Kürdistan ilk ve son insan arasındaki hayat dolu geçiştir; Kürdistan bir insanın toprağın sureti olarak bir insan olma duygusudur; ve toprakla, ve canlı ve cansız her şeyle özgür bir ilişkiyi gerektirir. Dağ ile bir dağ olarak ilişki kuracaksın, ve kayalarla bir kaya olarak, ve gökyüzüyle gökyüzü olarak ilişki kuracaksın; böylece birlikte ve bir olarak gerçekleşirsiniz. Özgürlük böyledir, insanın özgürlüğü, onun bir dünya olarak, bir evren olarak özgürlüğüdür; canlı ve cansız her şeyle bir olarak yaşamasıdır. Oysa bilirsin ki, ne sen, ne hiç kimse böyle yaşamaz. İnsanlar mülkleriyle yaşamaya alışmışlardır, böylece bir mülk olarak yaşamışlardır. Çünkü sen dünyaya nasıl yaklaşıyorsan, işte her şey odur. Büyük yoksulluğu, mülksüzlüğü göze alamayanların Kürdistan olması, özgür olması mümkün değildir. Ve sen de, işte buna bağlıydın; her adımda her şey seni büyük yoksulluğa çağırmasına karşın, sen buna cesaret edemiyordun. Oysa bir adım ötendeydi, çok yaklaşmıştın, işte dokunabilirdin. Bunu istiyordun da, gerçekten özgür olmak istiyordun, ama bir adım ötendeki dünyaya dokunmasını bilmiyordun. Çünkü dokunmak gerekir, çünkü insan, her şeyden önce bir ilişkidir: Kendisiyle bir ilişki, kendine dokunan insan; hayatla bir ilişki, gökyüzüne dokunan insan.

Her şeye karşın, bahar içindeydin işte ve bu güzeldi.

Yabanıl bir yeşilliğin baharı içinden ki at yükü malzemeye yola çıktığında beş kişiydiniz: Çevredeki bir köyden yeni katıldıktan sonra Sevkan adını alan bıyıkları yeni terlemiş, her şeye ve herkese önce şaşkınlıktan açılmış gözlerle baktıktan sonra, utangaç bir gülümsemeyle başını önüne eğmeyi neredeyse alışkanlık haline getirmiş bir genç, yürüyüş boyunca bir an olsun senin yanından ayrılmamaya çalışan Baran, ve iki gerilla daha: Ferman ve Azadi. Beş kişiydiniz. Önceki gece ovada, kederli köpeklerin isteksizce uluduğu bir akşam, birkaç hanelik küçük bir köyden alınan atlar, bütün gün kayalıkların arasındaki bir kuytuda bağlanmış olmaktan kurtulunca, yola çıktıklarında sevinçle ve nefes nefese önlerine çıkan ot tutamlarını koparıp yutarak yürüyorlardı. Bu yürüyüşün kuralları tam anlamıyla uygulanan bir gerilla yürüyüşü olması gerekiyordu. Hiç kimse konuşmaksızın, yorgunluktan duyarsızlaşan kulak zarlarının gecenin

kendine özgü uğultusunu duymazdan geldiği, ancak yorgunluktan çok biteviye uzayıp giden tekdüze yürüyüşün verdiği can sıkıntısından arada bir burun deliklerini gürültüyle titreterek iç çeken atların seslerine kulak kabartarak yürüyordunuz. Görünmeyen bir rüzgar, arada bir ufkun kıyılarında beliren bulutları büyüğü eşiyle yok ediyor, böylece solgun yıldız ışığı altında yürüyüşçülere daha kederli görünen toprak ile gökyüzünün birbirinin aynasında güzel yansımalarını sağlıyordu. Yürüyüşün başlangıcında akşam karanlığı çöktüğünde, senin düşlerinin yarım elmasına benzeyen bir ay Doğu ufuklarının birkaç adım üstünde asılı duruyordu. Günler geçtikçe ayın doğuşu gecikti ve ay büyüdü; yürüyüşün ortalarında, gece yarısına yakın, Doğu ufkunda solgun bir güneş gibi doğar oldu; Serhat platosunu örten çiy damlalarında, kaya üstlerindeki su birikintilerinde, küçük gölcüklerde yansdı. Soluk almak, burada yaşıyor olmak, kimsenin seni böyle düşleyemeyeceği gibi, asla tamamen düşünemeyecek bir gerçek gibi, yüksek dağların bir gerçeği ve bütün uzakların bir düşü gibi, hiç kimseye ait olmayan bir hayat içinden geçiyor olmanın güzel çaresizliği içinde, yürüdünüz. Birbirini solgun ayışıği resimlerinden ve duyulur-duyulmaz fısıldayan belirsiz gölgelerinden tanıyarak, hayır tanımaksızın, bir belirsizlik arkadaşlığının kendiliğinden akıp giden çizgisi üzerinde, ve bütün varlığı bir belirsizliğe zorlayarak, bilinen bütün gerekçeleri ortadan kaldırarak, artık hükmü olmayan duyguları acımasızca ezerek, bedeninin isteğe karşı acı zaferini sadece acıyla hissederek, yürüdünüz.

Sabaha doğru konakladığınız bir noktada, oturur oturmaz sen uyudun. Ertesi gün öğleye doğru birden bastıran şiddetli yağmur seni uyandıran kadar, bir kayanın güneşe dönük yüzü önünde hareketsiz uzanıp kalmıştın. Çevrendekiler oradan oraya koşturuyor, açıkta kalan eşyalarını ve silahlarını, kaya altlarındaki korunaklı yerlere taşıyorlardı. Uyku sarhoşluğu içinde bir o yana bir bu yana koşarken, yağmur şiddetli doluya çevirdi. Az ötede, altında ateşin sevinçle yandığı siyah bir çaydan, naylon ipliklerle örülmüş bir torbayla kapatılmıştı. Alevler bir dinip bir gürleşerek naylon torbanın ıslaklığını yutuyor, yukarıdan yeniden zorlayan dolu ile yeniden ıslanıyordu. Bu senin için olağanüstü bir görüntüydü, doğaüstü bile diyebilirdin buna. Naylon torba, ateş ile su arasında bir sınırdı; altındaki ateş söneceğine daha da gürleşiyordu sanki. Bu dayanıksız gibi görünen örtü altındaki ateşin sevinçli görüntüsü senin için yeni ve sihirli bir dil gibiydi. Bilmediğin, görmediğin, tanıdık olmadığın, ama yine de senin de ruhunun derinliklerinde yanan ateşle bir olduğunu düşündün. Ruhun buzlu cam kafesi içinde yanan, ama bütün şiddetine rağmen etini yakmayan ateş belki de buydu. Baran, rüzgara ve doluya karşı, yüzünün iki yanından düşen saçaklarından tuttuğu kefiyesiyle koşarak yanına geldi; sen ateşe bakıyordun; bir eliyle omzuna dokunup seni kayalık korunağa çağırdı. Ateşten gözlerini isteksizce alarak, dönüp yeniden ve yeniden bakarak ayrıldın ordan. Dolu dindiği zaman, çay hazırды. Yağmur sonrası, uzaklarda, bulutların arasında açılan uçurumlardan düşen güzel öğlen güneşinin aydınlattığı koyu yeşil, alçak bir gökyüzünün altında diri diri soluk alan toprağın üzerinde tüten belli belirsiz

buharın küllüğüne çevirdiği büyük gölgelerin ortasında çayınızı içerken, nasıl olup da ateşin naylon örme torbayı yakmadığına şaşırıldığını söyledin. Senin şaşırman gereken, diğerlerinin de ustalıklı sana işin sırrını anlatacakları bir fırsat sunar gibi söylemiştin bunu. Baran da bunu bekliyordu zaten:

“- Rojda arkadaş, bak, ateş gerilla yaşamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Saatlerce süren bir yürüyüşün sonunda yakılan ateşin etrafında toplanan gerillalar, ateşe konan çayın olmasını büyümlü bir zevkle ve sabırsızlıkla beklerler. Onunla ısınır, özgürlük şarkıları söyleyerek, bakışları ateşin içinde kaybolarak, uzaklara, çok uzaklara, ütopyalarına bakarlar. Ateşin sönmemesi için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Senin gördüğün de, bizim yöntemlerimizden biri. Ani bastırın yağmurda, duman yapacak ıslak odunlarla yeniden ateş yakmak zorunda kalmamak için bunu yaparız. Gördüğün gibi ateş sönmüyor...”

Onların sözlerinde bu sınırsız yaşama yetmeyen, onu anlatmak yerine gölgeleyen bir şeyler bulsan da, bunu sezdirmedin. Toprağın kokusu, serin bahar rüzgarı, yeşilin ve çiçeklerin canlılığı içinde büyülenmiştin. Bir şeyler söylemek, duygularını paylaşmak isterken, silahlara takıldı gözlerin. Nasıl çalışırlar, nasıl nişan alınır, kaç mermi alır, hangi ülkenin malıdır? Baran ellerindeki silahları sana anlatıyordu. Bu sevimli, ama korkunç işlevleri olan araçlarla resim çektirmeye başladınız. Birlikte, ikişer ve tek tek derken, elinde bir kalaşnikofla, sivil kıyafetleriyle, -aynı zamanda vücudunu kendisi gibi gizlemek yerine ortaya serme görevi gören siyah tıght'ı örtmek üzere giydiğin kazak, Levis kot pantolon, radyal tabanlı ayakkabılar- ayakta gülümsüyordun. Yüzünde her zaman yumuşak, gülümseyen bir ifade taşıyan Ferman konuştu:

“- Hele bir askeri kıyafetlerin olsun, silah sana çok yakışacak. Elindeki kleş tabanca gibi duruyor. Sana daha uzun namlulu bir silah gerekiyor. Bir Karnas ya da RBK!”

Pek bir şey anlamamıştın bu espriden, ama yine de gülümseyişlerine içtenlikle katıldın.

Akşama doğru yeniden hazırlanıp yürüyüşe geçtiniz.

Bir haftadan fazla bir zaman, gittikçe yumuşayan bahar havasında dirilme halinde olan doğaya katılarak ilerlediniz. Senin derdin daha çok doğaydı, ve yol arkadaşlarını soru yağmuruna tuttuğun o yürüyüşte, belki de asıl sormak istediğin, nasıl olup da yaşamın, bu müthiş mucizenin böyle gerçekleşebildiği sorusuydu. Hep ayrıntılarda kalıyordun oysa ve bu, ana sorunun zırlı bir sessizlikten oluşan cevabıyla karşılaşmamamın bir yoluydu. Sorularındaki önceden bilmişlik havasını sezen Baran seni uyarıyordu:

“- Bak yoldaşım, bu dağlara ben de ilk geldiğim zamanlarda, çok rahat yaşayabileceğimi düşündüm. Hatta eğitime ihtiyacım yok, o kadar okul okudum, diyordum. Ama öyle olmadığını anladım. İnsanlık için en büyük eğitim yeri burasıdır, gerilla yaşamıdır. Tek bir nokta çok önemli: İlkeli olacaksın. Tabii ki gelir gelmez gerillanın ilkelerine hakim olman çok zor. Ama her zaman yanlış ve doğru için ölçülerin olmalı, neyi kabul edip neyi reddedeceğini iyi ayırdetmelisin. Ortama ve kişilere göre olursan, işin zorlaşır, hatta kaybedersin.”

Digor'dan güney yönünde, Tuzluca'ya doğru yürüyordunuz.

Ve Aras ırmağının kıyısına geldiniz. “Ben yüzerek geçebilirim” dediysen de, bunu kabul ettiremedin. Onlar gibi suya “*murarak*” geçecektin. Sen de herkes gibi pantolonunun paçalarını dizkapağının üstüne kadar katlayarak geçtiğin zaman, yol arkadaşlarının yüzlerindeki rahatsızlığı farkettiler. Karşı kıyıya vardığınızda, çantandan çıkardığın ayna, tarak ve diş fırçasını, herhangi bir piknik gezisine çıkmış gibi kullanıyordun; arkadaşlarının yanında ve arkadaşların gibi yüzünü yıkayıp dişlerini fırçaladığında, saçlarını taradığında, çevrendeki rahatsız edici sessizliğin bu davranışınla ilgili olduğunu anlarsan da, fazla takmadın. Bunu bedelini, Baran adlı yeni arkadaşının içtenlikle, görev duygusu ve sabırla giriştiği bir öğütler söyleviyle ödedin.

“- Metropollerden geliyorsun ama, burayla oranın arasındaki sosyal düzey farklılığını unutuyorsun. Kürdistan gerçekliği farklıdır. Hele gerilla yaşamında, farklar daha da belirgin, keskindir. Hele kadın erkek ilişkisinde senin için çok doğal olan, hiç önem vermediğin bir ayrıntı, hiç dile getirilme gereği bile duyulmaksızın tecrit edilmene neden olur. Diğer arkadaşlarla ilişkilerine zarar verir. Yalnız bırakılırsın veya hiç hak etmediğin bir tutumun senin karşında gittikçe güç kazandığını ve seni ezdiğini görürsün. Nedeni ne olursa olsun, bu böyledir. Bizde feodalite hakimdir, kapitalist ilişki biçimi topluma girmemiştir. Bayan arkadaşlarla karşılaştığında bunları daha iyi anlayabilirsin. Yaşam tarzının kendisi, bütün bunları sana zaten öğretecek. Yeter ki öğrenmeye açık ol. İlgî düzeyin yüksek olsun. Bunları bilinçle ele alırsan, fazla zorlanmazsın.”

Yaşamı seviyordun; o zaman Baran'ın anlattıklarından, yol arkadaşlarının yüzlerinde arada bir geçip giden anlamı belirsiz gölgelerden, yürüyüşlerin insanı sadece kendisiyle, kendi iç engelleri ve geçitleriyle başbaşa bırakan sonsuz ve korkulu sessizliğinden, bütün bunlardan, kesin bir anlam çıkaramıyordun. Ama yaşamı seviyordun ve bunun için gerekli olan her şeyi öğrenmeye ve uygulamaya hazırdın.

“- Yaşamı seviyorum.”

Böyle söylediğin zaman da, yol arkadaşlarının sade literatüründe olmayan farklı bir şey söylüyormuş gibi baktı sana Baran. Her şeyin kendi güncel anlamının çok ötesinde, çözümleme gerektiren bir anlam taşıdığı bu yeni dünyada, senin bu sözlerin birçok anlama gelebilirdi. Her cümle, her ifade henüz anlamlandırılmamış bir şifre gibiydi. Madem öyle, senin de biraz daha girift düşünmen gerekiyordu.

“- Benimle konuşurken sanki farklı şeyler düşünüyorsunuz. Hatta bazen beni dinliyor mu diye kuşkuya düşüyorum. Verdiğiniz cevaplardan öyle olmadığı anlaşılıyor, ama bu ifade biçimi neden?”

Baran gülümsemişti:

“- Gerilla yaşamında çok yönlü düşünmek zorundasın. Dolayısıyla konuşurken, konuştuğun şeyin yan anlamlarını, sonuçlarını, etkisini düşünmek zorundasın. Farklı ifade burdan geliyor. En basitinden; şimdi seninle konuşuyorum, ama başka şeyler de düşünmek zorundayım: Acaba arkadaşlara

ulaşacak mıyız, düşmanla karşılaşacak mıyız, buluşma yerinde birbirimizi bulacak mıyız, arkadaşlar bize doğru harekete geçtiler mi? Bir yığın şey...”

Beş kişilik grubu karşılayacak olanlarla bir gün sonra ulaşacağınız bir noktada buluşmanız gerekiyordu. Baran ve grubu, karargah güçlerinin nerede konumlandıklarını tam olarak bilmiyorlardı. Geniş bir bölgenin herhangi bir noktasında olabilirlerdi. Karargah noktasının genellikle düşman tarafından dinlenen cihaz konuşmalarında deşifre olmaması için, birkaç gün uzaklıkta bir buluşma noktası verilmişti. Burada grubu karşılayacak kuryeler, onları karargaha götürecektirdi.

Bir gece yarısı, etekleri bir uçurum kadar dik olan bir tepenin üst yamaçlarında, grup ve karşılamaya gelen kuryeler birbirlerini buldular. Kuryelik için gelenler, tepenin eteklerindeki bir vadideydiler. Önce cihaz konuşmasıyla, ardından ıslık yoluyla karşılıklı yerler belirlendi. Yol arkadaşların sevinçli bir telaşa girmişlerdi. Önün sıra yürüyen at, bir ara yürümekte ısrar etti. Önden atın yularını çeken Azadi adlı gerilla, öfkeli birkaç cümleyle zorladı atı. Durduğun yerden atın başını geriye doğru kaldırdığını, sonra bir iki adım attığını ve ardından şahlandıktan sonra karanlık vadiye doğru devrilerek savrulup gittiğini gördün. Kaygan kayalıklardan ve bıçak gibi kesen çakıllarla dolu ham topraktan oluşan uçurumdan yuvarlanarak düşerken, o acı kişneme sesi gecenin karanlığını paslı ama keskin bir bıçak gibi kesti. Bu o atın son çığlığıydı. Olduğun yerde korkuyla yığılıp kaldın, ölümün sesi kafanda yankılanıp duruyordu. Yaşamla ölüm arasında bir köprü olan ve ayaklarının hemen altında derinleşen uçurumu, kendi ruhunun içinde hissettin. Çünkü her canlının içinde böyle bir uçurum doğumundan ölümüne kadar gelişerek büyümekte ve kişi ona giderek alışmaktadır. Kendi ruhunun içindeki uçurumun başında, yüreğini küçük ani kıvılcımlarla dağlayarak, birkaç dakika öylece bekledin.

İki kişi, Ferman ve Azadi biraz önce ölüme atlayan atın yükünden kurtarabildiklerini almak üzere yan bir yoldan vadinin dibine inerken, siz biraz daha ilerleyip yumuşak bir sırttan inerek, boş bir köye vardınız. Onbeş kadar gerilla, camları ve çerçeveleri çoktan kırılmış büyük pencereleri açık bir odanın tam ortasında büyük bir ateş yakmış, çevresinde halka olmuş oturuyorlardı. Tek tek el sıkışarak, yeniden ve bu kez daha geniş bir çember biçiminde oturdunuz. Aralarında grup sorumlusu Korsan'da vardı. Ateşin aydınlığında gördüğün bu yeni yüzler, ilkçağların derinliklerinden çıkıp gelmiş gibiydiler. Darmadağınık keçeleşmiş saçlar, birbirine girmiş sakallar, tek tip ama karmakarışık giysiler, ve en önemlisi yüzlerdeki katı, tarihsel bir kalıntının duvarına benzeyen ifade.

Ertesi gün ilk kez sabahtan başlayarak gün ışığında yürüdünüz. Öğle saatlerinde bir mağaraya ulaşan grup, burada çaylarını demleyip içtikten sonra, Baran'ın yüzünde bir ayrılık ifadesiyle sana doğru geldiğini gördün. Yanılmamıştın, burası karargah noktasıydı, seni getirenler devir teslimini yapmışlardı. Birazdan Ferman arkadaş seni yukarıda bir zirveye, bayan gerillaların bulunduğu yere çıkaracaktı.

“- Artık sürekli olarak, hem hareket anında, hem de yaşamda bayan arkadaşların yanında olacaksın. Belki kimi zaman, yürüyüşlerde karşılaşabiliriz. Bizimle hareketin buraya kadardı. Ama umarım yine de görüşeceğiz.”

Ferman arkadaşınla nefes nefese kalarak, bu dağlara ve burada yaşayanlara çok tuhaf gelen gerçekten tuhaf kıyafetlerle kan ter içinde vardığımız tepede, sık ağaçların arasında beyazlıkları iyi kamufle edilmiş naylon çadırların önüne vardığımızda, ortalıkta önce kimseyi göremedin. Sessizce, naylon çadırlardan birinin önüne kadar geldiniz. Ferman:

“- Burası bayan arkadaşların mangası”, dedi.

İki adım daha attığın zaman, sık ormanlığın içindeki açık bir alanda hareket eden, saçlarının uzunluğu dışında kadın oldukları belli olmayan, tanımlanmamış bir biçimsizlik içinde oradan oraya gidip gelen kadın gerillaları gördüğünde, elinde olmaksızın bir adım geriye atıp bekledin. Onlar da seni fark etmişlerdi, ama onlar da senin bu kendilerinden daha tuhaf olan görünümüne şaşırılmış, öylece bakıyorlardı. Neden sonra, içlerinden biri, esmer yüzünde içinde gizli bir ışığın parıldadığı siyah gözbebeklerindeki neşeyi koruyan biri, kısa saçlarını zorlukla toparlamaya çalışarak sana doğru yürüdü:

“- Ankara’dan gelen yeni katılım sen olmalısın. Kaç gündür bekliyorduk. Hoş geldin.”

Şaşkınlık içinde tek kelimelik bir cevap verdin. Açıkçası böyle yüzlerle karşılaşacağını asla düşünemezdin. Kara kirli yapağı gibi keçeleşmiş saçlar, siyah bir toz tabakasıyla yarı yarıya kaplı yüzler, yorgun ve sana anlamsız gelen ifadeler, çukura kaçmış, ferî zayıflamış gözler. Bunları hiç ama hiç beklemiyordun; çünkü yeni yaşamın yeni insanların senin belleğinde vaktinden önce oluşmuş görünümleri çok farklıydı. İlk selamı veren kara gözlü genç kızla her yönden açık olan ve sadece yağmura karşı korunmak için geçici olarak yapıldığı anlaşılan bir çadıra girdiniz. Gözüne ilk çarpan mekan düzenlemesi, dışarıda gördüğün yüzlerden çok farklı değildi. Bir kenarda üstüste yığılmış gibi duran toz ve pas içinde kalmış silahlar, kanlı yağmurlukların örtüldüğü oturma sekileri, bir köşede uzanmış şaşkın fersiz gözlerle kendisine bakan yaralılar, onların kan ve kir içindeki giysileri, ve tablounun acı duygusunu tamamlayan ağır kan ve ter kokusu. Söyledikten hemen sonra aklından uçup giden birkaç sözcükten oluşan bir karşılama töreninin ardından, oradan kalktın. Yakındaki bir ağacın altında, taşlardan yapılmış bir ocağın üstünde siyah bir tencere ve onun çevresinde gidip gelen iki kadın gördün. Terden ve yağmurdan sırlıklam olduğun için, ateşin yanına gittin. Yüzü iri kemikli kadın gerilla ile kısaca selamlaştıktan sonra, tencereye eğildin. Bulgur pilavıydı. Yanda duran kaşığı aldın, belki de ilgi ve merakını göstermek için bir kaşık alıp ağzına götürdükten sonra, şaşkınlıktan iri iri açılan gözlerle sana bakan iki nöbetçi aşçı ile göz göze geldin. Herhalde yine bir hata yapmıştın, acemiliğine sığınarak ateşin yanına oturdun. Az sonra, kıyafetleri ve ifadesiyle diğerlerine göre biraz daha bakımlı görünen, kadın gerilla, seni karşılamak için yaklaştı. Yeni gelmiş olan sana adını sorduktan sonra, kendi adını söyledi.

“- Benimki de Beritan. Ankara’dan geliyormuşsunuz. Türk müsünüz?”

“- Evet”

“- Yolda çok zorlandınız mı?”

“- Çok fazla değil.”

Diğerlerine göre biraz daha derli toplu bulduğun Beritan’a için ısınmıştı. Çok sezdirmek istemesen de, diğer kadın savaşçılarla bu biçimde karşılaşmak seni ürkütmüştü. Uzun saçları da olmasa, kadın olduklarını anlamak için gerçekten önce düşünmek gerekiyordu. Onların bu görünümü seni korkutuyordu. Aslında karşılaşmaktan korktuğun kendi yüzündü; gördüğün sadece savaşın korkunç eziyeti içinde tanınmaz hale gelmiş kadınlar değildi; bu senin keşfetmek istediğin kendi gerçeğindi, ama işte onunla karşılaşmıştın ve ondan korkuyordun. Bundan böyle bir yandan ona hep ulaşmaya çalışacak, bir yandan da onunla savaşacaktın. Kendi gerçeğine ulaşmak isterken, kendinle savaşacaktın. Aradığı kişiyle, yüzü maskeli olarak karşılaşan ve savaşmak zorunda kalarak öldürdükten sonra, onun ömrü boyunca aradığı kişi olduğunu peçesini kaldırarak anlayan şövalye hikayelerine benziyordu senin serüvenin. Bunun farkında mıydın? Senin geldiğin şehirdeki genelgeçer erkekler için bütün çekiciliğini kaybetmiş bu savaşçı yüzleri, sana göre de bir ölçüde çekiciliğini kaybetmişti. Peki ne sanıyordun? Adı bile inkar edilen bir ülkenin belki de sadece adını kurtarmak için savaşan bu insanların nasıl olmasını bekliyordun? Dünyanın en güçlü ordularından birine, elde çakarılmaz bir kalaşnikofla meydan okuyan bu insanların artist gibi olmalarını beklemeye hakkın yoktu. Bahsettiğin “Küçük Kürdistan” işte bu kadınlardı. Ezilmiş, parçalanmış, horlanmış, yokedilmek için amansızca kovalanan, ama yine de yaşamakta direnen.

Büyük şehirden getirdiğin romantizminle, gerçeğin acımasızlığının hükmettiği bu ortamda, şaşkınlıktan konuşacak durumda değildin. Birkaç genç kadın, büyükçe bir naylon örtüyü yere yadıktan sonra, bir torba unu üzerine boşalttıklarında, ne yapmak istediklerini anlayamadın. Naylon yaygının kenarlarını taşlarla destekledikten sonra, başka bir köşede ısıtılmış suyu unun üzerine boşalttılar. Sen, her zamanki yukarıdan bakan duruşunla, yeni bir aşkınlık nöbeti geçirmeye başlamıştın.

“- Ekmek yapmak için hamur yoğuracaklar”, dedi Beritan.

Sonra ileride yığılıp yakılmakta olan odunların yanında bir kayaya yaslanmış, kül çamuruyla sıvalı büyükçe teneke levhayı gösterdi.

“- İşte ekmekleri onun üstünde pişirecekler.”

Sen yine dayanamadın. Fotoğraflarda gördüğün gerilla Xezal karakterini açıkladın.

“- Bayan gerillaları böyle beklemiyordum doğrusu. Gerçekten çok şaşırdım. Ankara’dayken fotoğraflarda gördüğüm bayan gerillaların hepsi uzun boyları, siyah saçları, askeri elbiseleri ve omuzlarında silahlarıyla çok heybetli ve bakımlı duruyorlardı.”

Beritan bir kakhaha attı.

“- Dağ yaşamında, üstelik bu kadar şiddetli bir savaşta, beklediğin tipte gerillaları görmem çok zor. Yaralılarımızın halini gördün, değil mi? Daha dün şiddetli bir çatışmadan çıktık, şehit ve yaralılar verdik. Savaşın sürekliliği bütün olanaklarımızı sonuna kadar zorluyor. Geçen yıl gelmiş olsaydın, buradaki arkadaşları da aşağı yukarı kendi hayal ettiğin gibi bulacaktın. Geç kalmışsın. Her gün aç, susuz, çatışma yorgunu, bir yere atıyoruz kendimizi. Bırak banyoyu, yüzümüzü yıkamak için bile fırsat olmayabiliyor. Neyse, beraber olduğumuz süre içinde, ne olduğunu anlayacaksın.”

Beritan'ın son cümlesinde öylesine bir meydan okuma sezdiysen de, sesini çıkarmadın. Az sonra önünüze isten katmer katmer kararmış bir çaydanlık koydular. Ardından, pet su şişeleri ortadan bölünerek üretilmiş, onlar da çayın renginden kararmış plastik bardaklar geldi. Tavşan kanı çayı pet bardağa doldurup eline tutuşturduklarında, birkaç saniye içinde bardağı yere bırakmak zorunda kaldın.

“- Elim yanıyor. Ben bununla çay içemem.”

Sadece elin yandığından değil, ama zorunluluk ürünü pet bardağın kokusundan ve renginden rahatsız olduğun için de içmek istemiyordun.

“- Çok ıslanmışsın. İçin üşüyordur şimdi. Kendini zorlayıp içmelisin”, dedi Beritan. Bu sırada, elinde senin Ankara'dan getirdiği eşyaların bulunduğu bir telis taşıyan bir erkek gerilla geldi.

“- Beritan arkadaş, yeni gelen arkadaşla birlikte sizi yönetime çağırıyorlar”, dedi.

“Yönetim mangası” diye gittiğiniz kulübe ağzına kadar yaralı doluydu. Ağır bir kan, ter ve ekşimsi nefes kokusu ortamı doldurmuştu. Kulübenin damı o kadar alçaktı ki, bir seksene yakın boyunla sen ancak iki buklüm olarak girebilmiştin. İçeride beş erkek gerilla, bağdaş kurmuş veya bacaklarını uzatmış durumda, hepsi de üzerlerine battaniye örtmüş oturuyorlardı. Bu daracık mekanda, yanında çömelerek oturmak zorunda kaldığın yaralı bir gerillayla bedeninin temas etmemesi için özel bir çaba harcıyordun. Bir yandan yaralardan ve temizlenmemiş vücudundan yayılan ağır koku, öte yandan ürkütücü yabancı çehresi, seni daha da çekingen kılmıştı. Kendini büzerek araya mesafe koyma tepkisini açıkça gösterdiğin halde, bacağı kirli şutuk parçalarıyla sarılı gerillanın umurunda değildin.

“- Ben de Ankara'dan katıldım”, dedi yaralı. Rahatça söylenmiş bu cümlede sen, “Ankara'dan yeni gelip benden ürküyorsun ama, bir süre sonra benden beter olacaksın” anlamına gelen bir ton sezer gibi olduysan da, renk vermeye çalıştın. Yaralı gerilla rahat konuşmasına devam etti.

“- Ama o dokuz yıl önceydi tabii. Siz sanki yeni bir insan tipi gibisiniz. Çok farklı görünüyorsunuz.”

“- Olabilir”, dedin, karşındakiyle aynı rahatlığı göstermek istediğin bir ses tonuyla. “Yeni insan tipinden neyi kastettiğinizi fazla anlamadım, ama size öyle geliyorsa, herhalde öyledir.”

Yine yukarıdan konuşuyordun.

Senin rahat cevabın karşısında iyice cesaretlenen yaralı gerilla, söyleşiyi uzattıkça uzatırken, kulübede bulunan diğerleri dinleyerek, gerektiğinde gülerken ya da dikkat kesilerek bu ikili atışmaya katılıyorlardı. Yaralı, sözü senin yeni ismine getirmiş, ısrarla bu ismi kimin verdiğini soruyordu. Sana öyle geldi ki, isim vermek tuhaf bir eylemiş de, adam ille de bu eylemin failinin kimliğini istiyordu. Bu arada yeniden pet bardaklarda gelen çayı, konuşmanın rahatlığına uygun biçimde kabul ederek, kulübenin tavanındaki ağaçlardan bir çöp kopararak şekerini karıştırmaya başlarken, sorunun cevabını verdin.

“- İsmim derleme gibi oldu”, dedin. “Bir kişinin değil, ama bir gerilla grubunun ortak düşüncesiyle kondu.”

Herkes “derleme” sözü üzerine gülmeye başlamıştı. Yaralı gerilla işaret parmağını sertçe gülümseyen gerillalara doğru uzattı. Neredeyse kızarak:

“- Bu beter yahu”, dedi.

Sen adamın “beter” sözüyle neyi kastettiğini anlamamış da olsan, bunu şimdi soracak durumda değildin. İlk karşılaşmanızdaki bu konuşma zaten gereğinden daha rahat bir havada geçmiş, ancak aynı rahatlık sonunda tuhaf bir gerginlik yaratmıştı. Gerginliğin, karşındakilerin birden resmileşmeleriyle daha da artınca, henüz yarılanmamış pet bardağını bıraktın. Birlikte geldiğiniz Beritan izin istedikten sonra kalktınız.

Geri döndüğünüzde kadın gerillalar sac levha üzerinde ekmek pişirmeye başlamışlardı. Acemiliğine bir ödül olarak sıcak sıcak yemen için sana verdikleri bir parça ekmeği yerken, az önce çıktığın kulübedeki yaralıları düşündün. Seninle konuşan adam gerçekten de tuhaftı. Karmakarışık saçlarla sarılmış kocaman bir kafa, geniş göğsüne düzensizce yayılan kaba simsiyah bir sakal ve kaba yüz hatlarıyla, tam bir dağ adamıydı. Diğer yaralılar daha ince yapılı olsalar da, perişan görünümleri daha iyi değildi. Hepsinin saç sakalı birbirine girmişti, yakaları simsiyah kirden parlıyordu. Hepsinin gözleri çukura kaçmış, iri elleri nasır tutmuştu; en kötüsü de yüz ifadelerindeki bitkinlikti. Oysa seninle birlikte buraya kadar gelen gruptaki gerillalar daha farklıydı. İlkel komünal dönemin insanlarına benzeyen gerillaların bahsettikleri “*yeni yaşam*” buymuş demek, diye geçirdin içinden.

Senin az gelişmiş şehirlerden getirdiğin, binlerce yıllık tarihi olan bir zor sisteminin özgürlüğe karar vermiş genç, güzel gerillalarla darmadağın edileceği inancı, baltayı her zaman taş vurmaya yol açacaktı. Ne Ağrı eteklerindeki yüksek ovalara dağılmış, yüzü yanık taşlara benzeyen bu halkı, ne birçok halkın katlinden sonra geriye kalan çocuklardan devşirilmiş kendi halkını tanıyamıyordun. Bunları tanımadığın için, kendini de tanıyamıyordun. Üstelik, sana tuhaf gelecek bu anlayış yoksunluğunu, yüksek düzeyli bir anlayış biçiminde sunmaya çalışıyordun. Sen, köklerini inkar etmiş Atina tanrıçalarının biçimlerine dayanarak, kendini bu küt yüzlü ilkel varlıklardan daha fazla insan sanıyordun. Senin bu yanılığını kendi başına, üstelik artık doğrudan ölümle karşı karşıya bulunduğun bu dağlarda kısa zamanda çözebilmen mümkün değildi. Yine de, gerçek anlamda biraz daha alçakgönüllü olabilseydin, bu insanların topraktan ve

rüzgardan kararmış yüzlerinde, eğilmiş büyük bir kök gibi biçimsiz duruşlarında, her dilden devşirilmiş kelimelerin çarpılmış olarak uçtuğu cümlelerinde, bir çöl yüzeyinin çok derinlerindeki bir su gibi gizli duygularında yaşamakta olan insanı ve onun tarihini anlayabilirdin. Ama sen, en infaflısı seni bir hizmetkar olarak gören ve bundan daha yüksek bir statüyü sana tanımak istemeyen bir sistemin doğrudan elçisiymişin gibi duruyordun; bu aşağı ırka geldiğin sistemin merkezinden, Ankara tepelerinden bakıyordun ve bu bakışın gerçeği görmeni her zaman engelliyordu. Bunu gideremediğin, insanı aynı zamanda ötekilerinde değil, sadece ve sadece kendi ezilmiş kişiliğinde bildiğin sürece de, gerçeği göremeyecektin.

Çünkü, öldürülmüş tarihlerin devşirmelerinden oluşan Türk egemenlik sistemi, seni de böyle devşirmişti. Bu yöntemi o kadar ileri götürmüştü ki, sonunda kendisi devşirme bir toplumsal sistem olup çıkmıştı. Biraz kendini daha büyük bir açık yüreklilikle düşünebilseydin, bu ezici sistemin seni nasıl devşirdiğini, nasıl kendi gerçeğinin şimdi sana karanlık gelen tarihinden çekip aldığını, böylece senin kişisel tarihini bile nasıl öldürdüğünü, ve seni tarihsiz ve belleksiz ve kimliksiz bir hizmetkar olarak nasıl aşağıladığını anlayabilir, böylece kendi biçimsizleştirilmiş ruhunla bu isyankar topluluğun biçimsizleşmiş vücutları arasında bir bağlantı kurabilirdin. Sana göre, işte hazırdın; bütün varlığını özgürlük savaşına adanmıştı, adanmada daha şimdiden herkesten daha iyiydin, çünkü bu kararı bilinçte vermiştin. İşte, bu isyan topluluğu kendilerine hiç benzemeyen seni, kendilerinden daha güçlü ve daha güzel olan seni neden öpüp başına koymuyordu da, kuşkulu, temkinli, anlayıştan ve uzak bir coğrafyadan gelmiş ısrarlı bir savaşçıyı daha dostça karşılama nezaketinden yoksun yüzleriyle, çevrende dönüp duruyordu? Oysa asıl savaş bu alanda, yanılğalar ve anlayışsızlıklar alanında veriliyordu ve bu savaş kazanılmadığı için, bu büyük isyanın en azından Serhat kısmı, dramatik bir tarzda yenilecekti. Bu yenilgi, sadece dünyanın en büyük ordusuna tek tüfek dağa çıkmış bu köylü çocuklarının yenilgisi değil, ama senin de yenilgin olacaktı; ama yine, senin köleliğinde kurumlaşmış olan bir sistemin, senin yanılğalarının da zaferi olacaktı.

Nasıl anlayabilirdin ki bunları? Varlığının bu tuhaf ve yabancı hayatlar karşısındaki tuhaflığını ve yabancılığını anlayamazdın elbette; bu büyük biçimsiz isyan kalabalığının çözmeye çalıştığı da tam buydu zaten; isyancı bir halk kendi biçimsizliğiyle savaşıyordu, artık kendisine ait olmayan bir bedenden kurtulmaya çalışıyordu; artık kendisine ait olmayan bir ruhtan kurtulmaya çalışıyordu. Ama onun ulaşmaya çalıştığı biçimin, senin ideal biçimlerinle bir ilgisi yoktu. Çünkü senin ideallerin, öldürülmüş ve kendine düşman kılınmış bir varlığın idealleriydi ve bu ideal, kendi cellatlarına dönüşme idealiydi. Senin özgürlük anlayışın, seni köleleştiren efendilerin özgürlük anlayıştı ve sonuçta buna ulaştın da, ruhun köle olarak kalacaktı. Böyle bir kurtuluş, bütün insanlığın kendi kıyametinden kurtuluşu olacaktı. Büyük bir savaştı bu.

Özgürlük zor bir soruydu, evet; eğer kolay olsaydı, isyanın zirvede seyrettiği 93-94 yıllarında bu savaş kazanılmıştı ve senin de gelmene gerek kalmayacaktı.

Özgürlük bir düştür evet; ama onu doğru ve gerçek ruhların düşlemesi gerekir. Sen kendi doğrunu ve gerçeğini tam kavrayamadığından, özgürlük senin için bir kabusa dönüşecekti.

Yeni arkadaşların, uzanıp dinlenmen için yer gösterdiklerinde, hala iliklerine kadar ıslak olduğunu farkettilen. Uygun bir yerde üstünü değiştirdikten sonra, kafanda karmakarışık binbir düşünceyle gösterilen yere uzandın. Vakit öğleden sonraydı. Bir süre sonra kendine geldiğinde, karmakarışık rüyalar gördüğünü hatırladın. Karanlık çökmek üzereydi. İlk yattığın yerden birkaç metre ileride duruyordun şimdi. Demek ki uykunda kıvranmıştın. Yeniden yerine geçtilen. Yarı uyku, yarı uyanıklık arasında gidip gelerek, bazen nefes nefese, bazen nefesini uzun süre tutarak, birkaç dakikada bir durmadan yer değiştirerek sabahı etmiştilen. Uyandıığında kafanın içini, kendi ruhunu artık tanıyamadığını düşünüyordun. Duyguların birbirine girmiş, altüst olmuştu. Kendi kişisel özgürlük ideallerinle, bir gün öncesinden başlayarak gördüğün gerçeğin çıplaklığı ve korkunçluğu arasında bir bağ kurmaya çalışıyor, ama bunun hiç de kolay olmadığını görerek içten içe telaşa kapılıyordun. Bir süre uyandıığın yerde oturdun. Düşüncelerini toparlamaya çalıştın. Sonra birden kararını verdin. Yaralıların temizliğini yapacaktın. Hepsinin giysilerini toplayıp aşağıdaki dereye yıkamaya götürecektin. Sabah ateşin başında oturan Beritan'ın yanına gittin. Bir parça ekmek ve bir bardak çay içtikten sonra düşündüğünü söyledin:

“- O elbiseler içinde yaraların iyileşmesi mümkün değil”, dedin. “Yaralıların hepsinin giysilerini toplayıp yıkamak istiyorum.”

Beritan hem şaşırmış, hem de sevinmiş görünüyordu. Yeni savaşçı adayının bu önerisini içtenlikle kabul etti. Yaralıların giysileri toplandı, Beritan ve başka iki kadın gerillayla birlikte dere kenarına indin. Giysileri pürüzsüz dere taşlarının üstünde döverek yıkamaya başladınız. Gerçi sen bu konuda fazla becerikli değildin, ama yine de çaba harcıyordun. İki gündür ilk selam dışında sana yönelik bir sözlerini duymayı veya yüzlerinde sana doğru bir gülümsemeyi görmeyi başaramadığın gerillalarla, şimdi aynı işi yaparken konuşuyor, şakalaşıyordun. Öğleye doğru, bir gün önce yaralıların arasında gördüğün bir erkek gerilla yaklaştı, gülümseyerek “bu da yıkansın” der gibi bir askeri yelek bıraktıktan sonra döndü gitti. Beritan'a seninle bir gün önce konuşanın kim olduğunu sordun.

“- Adı Azman”, dedi Beritan. “Bizim komutanımızdır. Şimdi yeleğini bırakan da Newal arkadaştı, o da onunla birlikte yönetimde yer alıyor. Gördün ya, Newal arkadaş omuzundan mermi almış, Azman arkadaş da bacağından şarapnel parçası.”

“- Onların giysilerini de getirebilirdik”, dedin.

“- Hayır olmazdı. Üstelik akşama kadar bitiremezdim. Hem onlarınkini erkek arkadaşlar yıkarlar. İstesek de yıkamamız için bize vermezler.”

Beritan bir an durakladı.

“- Sana bir şey söyleyeyim. Newal arkadaş, senin ilk kez böyle bir şey yapmana sevindiği için yeleğini bıraktı. Anladın mı?”

Şaşırmış görünüyordun.

“- Neden? Ben özel bir şey yapmadım ki? Bayan arkadaşların yaralarına kurt düşmüş. Gerçekten vicdanen çok rahatsız oldum.”

“- Ne yaparsın? Çatışmadan, durmadan nokta değiştirmekten zaman bulamıyoruz. Üstelik temizlik malzememiz de yok. Sizin getirdiğiniz malzemeler ilaç gibi oldu. Aylardır sabun yüzü görmemiştik.”

Beritan yaşadığı koşulları anlatmaya çalışırken zorlanıyor gibiydi. Bir an sustuktan sonra devam etti.

“- Doğrusunu istersen, senin böyle yaralıların giysilerini toplayıp dereye inmeni fazla normal bulmuyoruz. Hiçbir yeni savaşçı geldiğinin ikinci günü böyle bir şey yapmadığı gibi, kendi banyo ihtiyacını aklına getirmekte bile zorlanır. Evet, doğrusu senin böyle bir şey önermen ilk anda beni şaşırttı ve rahatsız da etti. Benim düşünmem gerekirdi. Çok yorgunduk. Neyse, tam anlatamıyorum işte. Bizimle birlikte yaşarsan anlayacaksın. Yine de ilgili, sempatik ve canlı birine benziyorsun. Sanki çoktandır içimizdeymişsin gibi davranıyorsun. Bakalım, zamanla daha iyi tanışırız.”

Yeni arkadaşını dikkatle dinledin ve açıklama gereği duydun.

“- Ben İbni Sina Hastanesinde yoğun bakımda çalışıyordum. Yaralılara hemencecik böyle yaklaşmamın nedeni bu. Benim mesleğim onlara bakmak. Hastalara hizmet etmeyi orada da seviyordum. Yarasına kurt düşmüş olan arkadaşın adı neydi?”

“- Fidan. Malzeme yokluğundan dört gündür açılmış yaraya pansuman bile yapamadık. Artık seninle gelen malzemelerle, yaranın temizliğini birlikte yaparız.”

Çelişme biçiminde de olsa, seninle daha açık konuşan bir arkadaşla, Beritan’la bir ilişki kurmuş olmanın sevinciyle, yıkanan giysileri yeni arkadaşlarıyla birlikte toplayıp noktaya döndüğünde, ortamın dunkü perişan durumunun burada da değişmiş olduğunu gördün. Yaralıların görünüşleri daha iyiydi, elleri yüzleri yıkanmış, saçları taranmıştı. Gerillaların hareketlerinde biraz daha kendinden emin bir hava vardı. Yine de, yüzlerine baktığın bu kadınların ifadelerindeki donukluk tam olarak silinmemiş, belki daha katı, ama gizli bir yeni görünüme kavuşmuştu. Zamanla değişebilir sezgisiyle fazla üzerinde durmadın. Baharın sade, nemli, dingin havası, mekanın yakın ve uzak diriliği, bu cennet atmosferde yaşayanların birbirleriyle çelişmelerinin gereksizliğini gösterir gibiydi. Bir köşede oturan dört kadın gerilla, bir yandan silahlarını sökmüş takarken, arada bir neşeyle güldükleri bir sohbe dalmışlardı. Herkes kendi davranışlarının doğallığında, savaşın olağandışı dehşetini unutturmak ister gibiydi.

Bahar öğlesinin güzel havasını biraz daha iyi hissedebilmek için, noktanın daha az ormanlık olan aşağı bölümüne doğru birkaç adım attın. Güneş tam karşıdaydı şimdi. Yumuşak kavisler yapan arazinin vadilerindeki yemyeşil ormanların nefes alışını ruhunda hissetmeye çalıştın. Ayaklarının bastığı ıslak toprak insana sevinçli bir yaşam duygusu veren, renkleri abartısız, açık mavi, beyaz ve mor çiçeklerle bezenmişti. Onbeş adım kadar aşağıda, bir kayalığın tepesine çıkmış gözlüklü bir erkek gerillanın elindeki cihazla konuştuğunu

gördüğünde, elinde olmadan kulak kabarttın. “O yeni katılımı da birlikte getirin” diyordu cihazdaki ses. Gözlüklü buradaki yönetimin düşüncesinin farklı olduğunu söyleyerek itiraz etti. Cihazdaki ses tonu şimdi daha ciddi ve sertti. “Talimat yukarıdan. Onun da sizinle birlikte yanımıza ulaşması gerekiyor.”

Kendinden söz edildiğini anlasan da, fazla önemsemedin. İlişkilerinin artık iyice sıcaklaşma eğilimi gösterdiği Beritan’ın yanına döndün. Çay ve ekmekten oluşan öğle yemeğinden önce, onun Van’lı olduğunu ve bir yıl önce İstanbul üzerinden gerillaya katıldığını öğrendin. Daha çaylarınızı yeni bitirmiştiniz ki, birden herkes hareketlendi. Yola çıkılacaktı. Sen, bir buçuk saat kadar önce giysilerini astığın ağacın yanına geldiğinde, ne yaralıların, ne de kendi giysilerinin orada olmadığını gördün. Bir yandan kişisel çantalarını düzenlemeye çalışırken, öte yandan hep birlikte kullandıkları çaydanlık, pet bardak, tabak ve naylon parçalarına kadar her şeyi toplamak ve taşınabilir biçimde paketlemek için oradan oraya koşturan gerillalar arasında, giysilerinin akıbetini kime soracağını bilmeden şaşkın kalakalmıştın. Şu anda üzerindeki siyah streç kazak ve düğmeli kot pantolonunla ortada kalmıştın. Gerillaların mutfak malzemelerini toplamaya çalışırken oluşturdukları gruba yaklaştın.

“- Gömleğim kaybolmuş arkadaşlar”, dedin. Üzerimdeki kazak çok dar, sıcakta yürürken zorluyor. Pantolonum da öyle. Sizin giydiklerinizden elinizde fazla yok mu?”

Cevap yerine kimi bomboş, kimi gizli bir öfkeyle, kimi şaşırmışçasına bakan gerillaların bu tutumlarına bir türlü anlam veremiyordun. Kimse tek bir kelime etmiyordu. Beritan da ortalarda görünmüyordu. Sesini yükselterek ısrar ettin:

“- Eğer yanınızda yoksa, benim getirdiğim torbada vardı. O torbadan bir gömlek alayım bari.”

Çıt yoktu. Karşılaştığı bu katı ifade duvarı karşısında en azından şimdilik pes etmen gerektiğini anladın. Çaresiz, kişisel bazı eşyalarının bulunduğu omuz çantasını aldın ve herkesle birlikte yola çıktın. Karşılaştığın bu yeni durumla, zihnin sabah kalktığın zamankinden çok daha fazla altüst olmuştu. Bu noktaya geldiğinden bu yana gördüklerin ve duyduklarınla kendi davranışlarını karşılaştırdın, yeniden ölçüp biçmeye, herhangi bir yerde bugünkü genel tavrı gerektirecek bir hata yapıp yapmadığını anlamaya çalıştın. Ne yaparsa yap, kendi davranışlarında bu kadar katı bir tavrı gerektirecek bir yan bulamıyordun. Hatta ilk geldiğinden beri, aynı katı ve yabancı ifadenin bütün kadın gerillaların yüzünde olduğunu düşünüyordun. İşte bu korkutucuydu. Yaralıların kıyafetlerini yıkamaya karar verirken de sabun istemiş, o zaman da aynı tutumla karşılaşmıştın. Ne bir söz, ne bir davranış. Sonunda, kısmen Beritan dışında, iki gündür aslında hiç kimsenin gerçek anlamda seninle konuşmadığını, seni bir biçimde yok saydıklarını far kettin. Yürüyüş kolunda karşılaştığın Beritan herhangi bir yorum getirmekten kaçınsa da, durumla ilgileniyor, üzülüğünü belli ediyordu. Hiç olmazsa o vardı.

Yüzelli kişilik grup vadinin zemininde buluştuğunda, yüzelli çift gözün çok aşırı ayrıksı duran senin bedeninin üzerinde olduğunu hissettin. Herkes bedenleri

üzerinde çok bol duran, hem vücut biçimlerini gizleyen, hem de yürüyüşler için elverişli olan askeri kıyafetler içindeyken, sen şu anki giyimle gerçekten çok yabancı, izlenmeye değer bir gariplik gibi duruyordun. Bunları düşünürken, bu noktaya kadar yolculuğunda sana eşlik etmiş olan Baran'ı gördün. Neden gömleğini giymediğini, diğer eşyalarına ne olduğunu sordu. Durumu öğrendiğinde yüzünde beliren kaygıyı kendine karşı da gidermek ister gibi bir havayla:

“- Çatışmadan yeni çıkmışlar. Çok yorgunlar. Nedeni bu olabilir”, dedi. Oysa buna kendisi de fazla inanmıyordu. “Yukarıdan” gelen talimata göre, kendisi de Aşık Dede tepesine çağırıyordu. Yürüyüşçüler yeniden hareketlendiğinde, Baran cebinden çıkardığı bir tükenmez kalem sana uzatırken gülümsedi.

“- Bence yaşadıklarını, gördüklerini yazmalısın. Daha iyi anlamana yardımcı olabilir.”

Kalem sevinierek aldın, ama yazma işiyle aranın iyi olmadığını da söyledin. Baran ayrılmadan önce, son sözlerini iyice seçerek konuşmuştu:

“- Eğer aynı alanda kalırsak sana yardımcı olurum. Yolda yaşam öykünü anlatmıştın. Fazla tartışmadık, ama seni anlamaya çalışıyorum. Sana tavsiyem, arkadaşların içine gir, kendini yalnız bırakma. Ben sırama gidiyorum.”

Yürüyüş kolu birkaç dakika sonra ormanlık alandan çıkarak, daha çok çakıl ve kum karışımı bir toprakta yemyeşil otların ve rengarenk çiçeklerin hakim olduğu kayalık bir yokuşa vurdu. Birkaç saat sonra, grubun kısa bir mola verdiği yamaca vardığınızda, kan ter içinde kalmıştın ve aynı bakışları üzerinde hissedince, kadın gerillaların arasında yere oturdun. Kadın gerillalar birbirlerine karşı oldukça sıcakken, seninle tek bir laf etmeyen, gözgöze gelmekten kaçınan tutumlarını sürdürüyorlardı. Oysa tam aksine, uzak bir ihtimalin gerçekleştiricisi olarak, aşırı ilgi göreceğini düşünmüştün.

Bütün gece, arada bir kısa molalar vererek yürüdünüz. Bu kez kendi kendisiyle başbaşa kalmış bir insanın yürüyüşü değildi seninki. Kendini dinlemekte zorlanıyordun, çünkü kendi çevrende ve ezici bir güce sahip olan gerillaların belleklerinde oluşan kendi resminle daha çok ilgileniyordun. “*Yeni yaşam*” kavramı altında yücelttiğin gerilla yaşamının sessiz bir acımasızlıkla dolu, dile getirilmemiş bir yanını keşfettiğini düşünüyor, ama 22 saatlik bu dağ yürüyüşünde son haddine kadar zorlanan bedenine bu acımasızlığın olumlu yanını kabul ettirmekte zorlanıyordun. Belki de bir sınamaydı bu. Dizkapakların demirden yapılmış olsaydı, şimdiye çoktan aşınmış olacaklarını düşündün. Oysa et ve kemik, çok korkunç zorluklarla da karşılaşsa, kendini sürekli yenileme gücüne sahipti. “*Demir irade*” kavramı, bu durumda tamamen bedensel ve ruhsal direnişin ölümüne zorlanmasına dayanan gerilla yaşamını açıklamakta yetersiz kalıyordu. Ama yine de, bazen dayanılmaz bir lanetleme isteği gelip boğazında düğümleniyor, birkaç saniye sonra hemen bu içsel tavrından pişman oluyor, yeniden dizlerine yüklenmeye başlıyordun. Bu durumda ruhsal ve iradi olarak

pes etmenin henüz gerçek boyutlarını bilmediğin büyük bir tehlike içerdiğini belli belirsiz de olsa seziyordun.

Sonunda sabah olduğunda ve yumuşak kıvrımlı yüksek platoların üstünde, küçük bir vadide kafil mola verdiğinde, ruhunda yorgunluk ve hayal kırıklığının verdiği tuhaf bir boşlukla, bir köşede oturdun. Yürüyüşün uzun bir katar biçiminde birleştirdiği kafil, şimdi yeniden parçalara ayrılmış, her birlik bir köşede dinlenmeye ve yiyecek bir şeyler hazırlamaya koyulmuştu. Bir bayan gerilla, bir köşede üç taş parçasının üstüne koyduğu siyah demlikteki suyu, altına topladığı çalılarından yaktığı ateşte sakince kaynatmaya çalışıyordu. Senin yanına yaklaşan Beritan, ileride alelacele kurulan sahra mutfağına gidip çay ve şeker getirmeni istedi. Gösterilen yere gittiğinde, mutfak görevlisinin şeker ve çayı koyacak kap olmadığını söylemesi üzerine, çevrede yetişen revas bitkisinin orta büyüklükte birer tepsi kadar geniş yapraklarından kopardın, yapraklara külah biçimi verdikten sonra çay ve şekerle doldurarak geri döndün. “*Vay be*” dedi mutfak görevlisi gözlerini iri iri açarak, sen ayrılırken. Gerçekten de elinde gerçeküstü birer kadeh gibi zarıfçe tuttuğun yapraklarla, zaten gerçeğin dışında olan görünümün iyice masalsı bir hal almıştı. Çevreden gülüşmeler yükseldiğinde, yine bir tuhaflık yaptığını anladın, ama artık çok geçti.

Herkes hiç katkısız bulgur çorbasından yapılmı yemeğini yerken, yürüyüş boyunca hiç bir şey yememiş olmana rağmen, bir kaşık bile almadın. Çevrendeki arkadaşlar yemen için ısrar ettiklerinde sevindin, sonunda galiba seninle ilgilenmeye başlıyorlardı. Bir ara, elinde bir kalaşnikof, dört şarjörlük kütüklüğü ve bir kuşak ile bir erkek gerilla yanınıza yaklaştı.

“- Bunlar yaralı Terzi Ömer arkadaşın. Taşıyamıyor. Yeni gelen arkadaşaya vereceksiniz”, dedi.

Aynı anda uzaktan bas bir erkek sesi yükseldi.

“- Serhildan arkadaş! Onu asker yapacağız. Bayağı güçlü birine benziyor. İyi yürüyor. O malzemeleri ona bağlayın.”

Serhildan, yanında oturduğun kadın gerillaydı. Birkaç dakika sonra, beline doladığın onlarca metre kuşağın, “şutuk”un üzerine kütüklüğü giyinmiş, silahın elinde hazırdın. Bu biçimiyle, modern zamanların eşkıyasına benzemiştin. Yeniden yürüyüşe geçtikten kısa bir süre sonra, bu zorunlu yük altında yürümenin öyle kolay olmadığını anlamıştın. Hiçbir şey yemediğin için, neredeyse adım atacak enerjin kalmamıştı. Bütün grup tek tek gelip yanından geçti. Kısa boylu, kalın gözlüklerinin ardında sempatik bir yüzü ve tatlı bir konuşma üslubu olan bir kadın gerillayla gerilerde kalmıştın. En çok 15-16 yaşlarındaydı yanında yürüyen. Onca zorluğa rağmen, genç kız neredeyse sürekli gülümsüyordu. Sen dayanılmaz yorgunluğunun acısıyla, içinde biriken öfkeyi tutamadın.

“- Nasıl bir yoldaşlık anlayışınız var, anlamıyorum”, dedin. “Ben bu kıyafetlerle bile zorlanıyordum, bir de üstüne otuz metre kuşak bağladınız. Bu kütüklük de bir ceset kadar ağır. Canımı çıkardı.”

Adının Alev olduğunu öğrendiğin küçük gerilla çocuksu bir gülümseyişle cevap verdi.

“- Komutanımız İdris-i Gundi'nin talimatı, biz bir şey yapamayız. Dayan biraz, arkadaşlar şu sırtın arkasında bizi bekleyecekler.”

“- Şimdiye kadar hiç geride kalmamıştım. Nefes alamıyorum. Dur. Bunları -kütüklük ve kuşağı- çıkarıp çantama koyacağım.”

“- Olmaz”, dedi Alev. “Böyle idare et. Arkadaşlara ulaşınca bir çaresine bakarız.”

Arkadaşının senin neredeyse yarın kadar olan boyuna ve kütüklüğünden sarkan dört adet bombasına baktın. Bu haliyle o dayanıyorsa, sen de dayanabilirdin. Yine de söylenmeden edemiyordun. Bir süre sonra, bir yamaçta dizi dizi oturmuş gerillalara ulaştınız. Önlerinden geçtiğiniz gerillalar gülmekten kendilerini alamıyorlardı. Kanın tepene çıkmıştı. Bayan gerillaların yanına vardığında, öfkeden alev alev yanan bir yüzle, kan ter içinde, gövdeni saran kütüklüğü çıkarmaya başlarken, “böyle yoldaşlık olmaz” diye öfkeyle söylendin. Kütüklüğü çıkardıktan sonra beline doladığın kuşağı da çözmeye başlayınca, çevreden kahkahalar yükseldi. Sen arkadaşlarından bir makas isterken, yüzünü dönüp erkek gerillaların olduğu tarafa ters ters baktın. Kısa boylu bir kadın gerillanın getirdiği makasla tam kuşağı kesmiştin ki, İdrisi Gundi'nin sesi duyuldu:

“- Arkadaş, şutuk'u kesmeyin. Bize o şutuk kesilmemiş biçimiyle gerekli.”

İş işten geçmişti. Kuşağı kesmiştin ve tam oturup bir nefes alacaktın ki, gerillaların yeniden yola çıktıklarını görünce, öfkeyle soludun: “Allah kahretsin!” Yanında bekleyen Alev'e döndün.

“- Bunlar ne yapmak istiyor? Daha bir nefes alamadık. Kendileri dinlendi tabii... Alev arkadaş, öldürsen de ben şimdi kalkamam.”

İsyan bir acımasızlık olmadığı zaman kaybeder; bunu bilmeliydin.

Alev seni sakinleştirmek isteyen bir ses tonuyla:

“- Tamam. Biraz nefes al. Ama gruptan koparsak bizim için hiç iyi olmaz. Birazdan hava kararacak. Geride kalırsak, gerçekten iyi olmaz.”

Sen, Alev'in son cümlesinden algıladığın anlam ile, herkesin ifadesinin katılığı ve kayıtsızlığı karşısında duyduğun korku arasında bir ilişki kurar gibi oldun. Demek ki böyle gerekiyordu, herhalde sorun bir ölüm kalım sorunuydu. Bunun üzerine öfkene hakim olmaya çalışarak ayağa kalktın. Boğazında düğümlenmiş olan sözleri unutmak istercesine yutkundun. Hava artık kararıştı. Gökyüzünün genişliğinden çıkardığın kadarıyla, çok yüksek bir arazide yol alıyordunuz. Aşağılarda, uzak ovalarda görülen şehir ışıklarına bakarken, yüreğinden bir şeylerin koptuğunu, artık asla duyamayacağın bazı duyguların içindeki uçurumlara düşüp kaybolduğunu düşündün. Bir kez yeni bir yaşama karar vermiştin; artık ne olursa olsun geri dönülemez bir yola girmiştin. Bir an bütün varlığını, gökyüzü ile yeryüzü arasında yayılmış olarak, çevrendeki serin, yumuşacık gecenin kucağında duyumsadın. Karanlık da olsa, bu geceye karar vermiştin ve şimdi onunla iyi bir ilişki kurmanın en elverişli yollarını aramalıydın.

Dünyada yalnızca ışık değil, aynı zamanda günışığının parlaklığı kadar koyu bir gecenin hüküm sürdüğünü düşündün. “Tanrım” dedin kendi kendine, gerisini getiremedin. Saatlerce, gecelerce süren bu yürüyüşler, insanı nasıl da yeryüzünün genişliğinde tek başına, bir tanrı kadar yalnız ve bir tanrı kadar çaresiz bırakıyordu. Aşağıda, çok uzak olmayan bir yerden kendilerine yönelmiş projektör ışıklarının giderek yakınlaştığı bir anda, artçılarından bir erkek gerilla koşarak arkasındaki kadına bir şeyler söyledi. Kadın gerilla mesajı iletti:

“- Bir bayan arkadaş çok geride kalıyor. Ne yapalım?”

Sen soluk soluğa, ama fısıltıyla mesajı önündeki arkadaşına tekrarladın.

“- Bir bayan arkadaş geride kalıyor. Ne yapalım?”

Arkasındaki arkadaşının sesinden aldığın tedirginlik dolu mesajı, aynı tonla nasıl ileriye ilettiğine kendin de şaşırıydın. Gerçekten de mesajda korkulu bir hava vardı. Az sonra, aynı fısıltı bu kez nötürleşmiş bir tonla, ama büyük bir çaresizlik havasıyla başka bir cümleyi geriye doğru taşıyordu.

“- Sessizce taşaltı yapılın!”

Talimatı sen de tekrarladın. Bunu yaparken, her an uğruna yaşamını feda edebileceğin, ya da senin yaşamın uğruna kendini feda edebilecek bir yoldaşının ölüm kararını iletiyordun, ama ilettiğin talimatın korkunç içeriğinden habersizdin.

Tam olarak anlam veremiyorsan da, mesajdaki tehlikeli umutsuzluğu sezmiş, geride kalmamak için bedenine ve duygularına biraz daha fazla hakim olmaya çalışıyordun. Yürüyüşün temposu giderek hızlanmıştı. Yüksek bir ovada olmalıydınız. Arada bir yürüyüş kolu sessizce koşarak ilerliyordu. Bu hızlanma sırasında sezdirmeden yanında biten gölgeye dönüp baktığında, gölgeyi görünüşünden değil, ama nefes alışından tanıydın. Baran, birkaç adım senin tempona uyarak nefes alışını düzenledikten sonra, silahını ve kütüklüğünü vermeni istedi. Sen minnet dolu bir tek sözcükle onaylayarak silahını uzattın, ardından kütüklüğünü aceleyle çıkararak arkadaşına verdin.

“- Şimdi koş, dedi Baran. Sıralar biraz karıştı, onun için mümkünse en öne git. Sakın arkada kalma.”

Bütün gücünle ileriye atıldın. Arkanda düzenli olarak duyduğun ayak seslerinden ve zaman zaman yaklaşan nefes alışlarından, silahını ve kütüklüğünü alan arkadaşının seni izlediğini anlıyordun. Böylece yarım saat kadar daha koştuktan sonra, projektör ışıklarının artık görünmediği bir sırtın arkasındaki yamaçta bütün kafiye mola verdi. Baran ve sen, kan ter içinde yan yana oturdunuz ve bir süre hiç konuşmadınız. Zaten herkes, alışılmamış, kuşku ve kaygı dolu büyük bir sessizlik içindeydi. Sen terden sırlıklam olmuş halde, hala sonuna kadar zorlanan akciğerlerinin inip kalkışını düzenlemek için çaba harcıyordun. Kalbin göğsünden fırlayacak gibi atıyordu. Yamacın güney tarafından vuran rüzgarla, donmak üzere olan biri gibi titriyordun. Baran, sana daha önce vermiş olduğu kefiyeyi sordu. Tamam, çantadaydı. Yürüyüş sırasında çok fazla terlettiği için sarmamıştın, ama şimdi çıkaracaktın. Kimseden çıt çıkmayan bir ortamda, bir kadın bir erkek iki gölgenin fısıldaşmaları

çevredekilerin dikkatini çekmişti. Sen, artık tonunu ezberlediğin İdris-i Gundi'nin sesini yeniden duydun. Herkese kendi sırasına geçmesini söylüyordu. Sonunda oturduğunuz yere gelmiş, seni tanımıştı.

“- Senin ne işin var burada”, dedi sertçe. “Bayan arkadaşların yanına git.”

Baran ses tonundaki sertliğe hemen hemen aynı sertlikle cevap verdi.

“- Silah ve kütüklüğünü ben almıştım. Karakol hattını beraber geçtik. Biraz nefes al, gidecek.”

İdris-i Gundi'nin sesi biraz daha arkadaşça bir tonda duyuldu.

“- Terzi Ömer'in silahı ve kütüklüğü değil mi?”

“- Doğru”, dedi Baran. Arkadaşa vermişler ama, çok zorlanıyor.”

Bu kez tamamen insancıl havada konuştu İdris:

“- Tamam, dedi. Daha çok yolumuz var. Siz silahla kütüklüğü verin, başka arkadaşlara verelim.”

Silahı ve kütüklüğü alan İdris-i Gundi, erkek gerillaların arasındaki gecede kaybolurken, sen daha rahat bir nefes almıştın. Yüzünü arkadaşına dönmeden teşekkür ettin. Sonra birkaç saat önce yürüyüş kolu boyunca dolaşan iki mesajın ve ardından gelen koşuşturmanın anlamını sordun.

“- Sessizce taşaltı yapmak ne demek?”

Baran bir an sessiz kaldı. Sen ona döndüysen de, yüzündeki ifadeyi görecektir kadar seçemedin. Sessizliğinin uzun sürmesi, durumun normal olmadığını ele veriyordu. Kendini zorlayarak konuştuğu belli olan bir ses tonuyla:

“- Herhalde bir mağaraya koymuşlardır. Arkadaşlar sonra gidip getirirler”, dedi.

Biraz daha sessizce birlikte oturduktan sonra sen yeniden teşekkür ederek, kadın gerillaların bulunduğu tarafa geçtin.

Bir süre daha yürüdükten sonra, sabah alacasında yeniden mola verdiniz. Ağarmaya başlayan günün içinde belirginleşmeye başlayan yüzlerdeki ifadeleri gördüğün zaman, yürüyüş boyunca kafanı kurcalayan sorulara bir yanıt bulmuş gibiydin. Artık neredeyse emindin. Birçok kadın gerillanın ağzını bıçak açmıyordu. Hepsi bir boşluğa kilitlenmiş gibiydi. Bazılarının gözleri yaşlıydı, bazılarının ağlamamak için kendilerini zor tuttukları belli oluyordu. Sonunda Beritan'ı gördün. Gözleri nemliydi, ağladığı belli oluyordu. Göz göze geldiğinizde, sen hiçbir şey söylemeye gerek kalmaksızın ne olduğunu anlamıştın. Çevrene göz gezdirdin. Yola çıktığınızda yanınızda olan bir kadın gerillanın artık orada olmadığını gördün. Demek oydu. Tehlikeli bölgede, düşmanın eline sağ geçmemesi ve konumlanmaları, gittikleri yer hakkında bilgi vermemesi için arkadaşları tarafından öldürülmüştü. Sen gözlerini kapadın, oturduğu yerde, göz yaşlarını içine akıttığın, ölüme çok benzeyen derin bir uykuya daldın.

Bir insanı öldürmenin hiçbir zaman doğru, ahlaki bir nedeni olamaz; insanın insanı öldürmesi, hangi gerekçeyle olursa olsun, öldürenin insansızlığını gösterir. İsyen edenler öldürürler, çünkü insansızlaşmışlardır ve insansızlıklarından kurtulmak isterler. Kürtlerin bu son büyük isyanı, en büyük kayıplarını dünyanın en büyük ordularından biri olan Türk ordusu karşısında değil, ama kendi

karşısında yürüttüğü savaşta vermiştir. Geçen gece öldürülen kadın gerilla, bu kendi kendine karşı savaşın kurbanlarından sadece biriydi. Bunun korkunç bir adaletsizlik olduğu doğrudur; Bu savaş, her şeyden önce kadının ruhu ve bedeni üzerinde verilen bir savaştı. Ama savaşı bu dağlarda yürütenlerin bile bundan haberleri yoktu. Kadının ilk doğasının yeniden ele geçirilmesini amaçlayan bu büyük mücadelede Serhat gerillası, daha o günlerde savaşı yitirecekti, çünkü kadını ve onun ilk doğasına ait düşüncesini esas almak yerine, onu bu savaşta bir fazlalık olarak görmek gibi büyük bir yanılığa düşmüştü.

Bir ara adını çağıran bir sesle uyandın. Yemek saatiydi. Yeniden bulgur çorbasını görünce, ekmeğin olup olmadığını sordun. Kalmadı dediler, yeniden harekete kadar uyumak istediğini söyleyerek yeniden iki büküm toprağa kıvrıldın.

Sürekli aynı tempoyla, iki gece daha süren bir yürüyüşten sonra, kabile ünlü gerilla komutanı Parmaksız Zeki'nin olduğu noktaya iyice yaklaşmıştı. En son bir saat kadar süren ve ayağı kayan birinin paramparça olacağı bir uçurumun tam ortasından geçen tehlikeli bir patıkaya girdiniz. Sen, bütün algını önündeki patikanın olanaklarına kilitlediğin halde, bir ara az kalsın uçurumdan aşağı yuvarlanıyordun. Kıl payı kurtulmuşsun. Herkes geçip gitmişti, tek başına uçurumu geçmeyi başardığın zaman, saat tam öğlen olmuştu. Varacağımız nokta hala aşağıda, vadinin zemininde bir yerdi. Kafilenin orada toplandığını, sizi karşılayan kalabalık bir gerilla grubunun da sıraya girdiğini gördün. Kum ve çakıldan oluşan dimdik zeminde yürümeye çalışırken ikide bir düşüyordun. Sonunda dayanamadın, oturdun, kaymaya bıraktın kendini. Kimi yerlerden kayarak, kimi yerlerden yuvarlanarak sonunda vadinin zeminine ulaştın. Yeni gelenler, sıraya dizilmiş bekleyenlerle tek tek el sıkışarak bir köşeye geçiyorlardı. Bu törene yetişmiştin. Son sıradaki gerillayla da tokalaştığında, bir alkış tufanı eşliğinde “Bijî Serok Apo” sloganı dar vadinin çeperlerine çarparak yükseldi.

Bulduğunuz nokta, neredeyse tek bir çimenin yetişmediği, volkanik bir araziydi. Her taraftan insan boyunda ve cüssesinde yükselen kayalar, doğaüstü bir tablo oluşturuyordu. Başka bir gezegene gelmiş gibiydin. Masmavi gökyüzünde tek bir bulut yoktu. Akşama doğru sen, bir parça ekmeğin yemişi, bir bardak çay içmiş, bir kadın gerilla grubu ile biraz ilerideki kaynağın kuytu bir yerinde banyo yapmıştın. Uzanıp dinlenmek için daha önce hazırlanmış olan gölgeliğe oturacaktın ki, manga komutanı bir kadın çağırdı.

“- Komutan Zeki seni çağırıyor”, dedi. “Geç bile kaldın. Bir an önce gitmelisin.”

Yanına verilen bir arkadaşınla Parmaksız Zeki'nin kaldığı yere gittin. Kayaların arasında, üstü naylon ve uzaktaki ormanlardan getirilmiş meşe yaprağıyla örtülmüş bir mekandı burası. Barınağın çevresinde dört gerilla nöbet tutuyordu. İçlerinden birinin Baran olduğunu görünce şaşırдың. Güvenlikçi gerillalar dimdik, eller tetikte, katı bir yüz ifadesiyle kımıldamadan duruyorlardı. Anıtkabir'deki askerler bile böyle ciddi durmuyor, diye alayla geçirdin içinden. Baran'la göz göze geldiniz. “Sorun yok, sakın ol” der gibi bir bakışı vardı.

Nöbetçilerden biri barınağa girdi. Az ileride iki bayan gerilla, yaktıkları ateşin başında yemek yapıyorlardı.

“- İÇeri girin”, dedi nöbetçi.

Sen kapıdan girdiğinde içerisinin karanlık olduğunu gördün. Bir an kapıda gözlerinin kulübenin loşluğuna alışmasını bekledin. İçerideki mekanın ayrıntılarını görmeye başladıktan sonra ilerledin. Karşında tek başına bağdaş kurmuş oturmaktaydı, yalnızca şakaklarında hafif ağararak kıvrılmış saçları olan adam sen ilerleyince ayağa kalktı. Elini uzatarak selamladı ve yer gösterdi. Loş mekanda rengini belli etmeyen, ama hafif çukura kaçmış ve birdenbire karşısındakine yönelttiği gözlerinde belirgin bir kurnazlılıkla gülümseyen, sakallı gerilla komutanının oturduğu mekan diğer yerlere nazaran oldukça düzenliydi. Yerlere temiz battaniyeler serilmiş, duvar diplerine sekiler yapılmıştı. Sıradan birkaç tanışma cümlesinden sonra, hep aynı kurnazca gülümseme ile sordu:

“- Beni tanıyor musun?”

“- Hayır, tanımıyorum.”

“- Hayret! Ankara’dan geliyorsun, yurtsever kesimi de tanıyorsun, ama bizi tanımadığını söylüyorsun. Oysa ben senin babanı iyi tanıyorum. Neyse önemli değil. Özgeçmişini içeren kapsamlı bir rapor yaz.”

“- Tamam.”

“- Zaman zaman tartışmalarımız olacak.”

Sen komutanın giderek yüzüne iyice yayılan gülümsemesinde sinsi, arzulu bir ifade okudun.

“- Başka söyleyeceğiniz bir şey yoksa, ben kalkıyorum.”

Dışarı çıktığında Baran kapıya yakın bir yerde duruyordu. Yeniden gözgöze geldiniz. Baran, yeni arkadaşının gözlerinde “hepiniz aynısınız herhalde” der gibi bir anlam sezince bakışlarını kaçırıldı. Sen arkadaşlarının yanına gittiğinde, Parmaksız Zeki’nin kim olduğunu sordun. Şemdin Sakık cevabını alınca, durumu yeniden kavradın. Demek gazetelerde boy boy Apo’nun ikinci adamı olarak adı çıkan Şemdin Sakık buydu. Hem onu bu kadar çabuk göreceğini düşünmemiş, hem de Apo’nun ikinci adamının bu kadar tuhaf biri olmasına şaşırmıştın. Az önce yanından canı sıkılarak çıktığı adamın belleğinde kalan imajında olumlu bir yan aradın. Ama hayır, birine ilk anda ısınmadıysan eğer, artık mümkünü yoktu.

Ertesi gün, Zeki yeniden çağırılmıştı.

“- Raporunuzu yazdınız mı?”

“- Yazıyorum, henüz tamamlamadım.”

“- Özgeçmişiniz uzun galiba?”

“- Biraz öyle.”

“- Size bir şey soracağım. Çalışmalarımız çok ağır. Sizce nasıl dinlenebilirim?”

“- Doğayı izleyin desem, bu kayalıklar içinde öyle bir yeşil manzara yok. Su sesi dinleyebilirsiniz, ama yakında akarsu yok. En iyisi, teybiniz varsa müzik dinlemek.”

“- Siz neden katıldınız? Yurtseverlikten desek, Türksünüz. Türk solunda da yer almamışsınız. Şehitlerden etkilenmişsiniz desek, yakınlarınızın şehit olması mümkün değil. Kürt olmadığınız halde, neden bize katıldınız?”

“- Yaşam öyküm düzeni red temelinde gelişti. Kendi iç çelişkilerime dayalı arayışlarım vardı. Sanıyorum özgün bir kararlaşma oldu.”

“- Yani düzen yaşamından kaçtınız... Devlet memuruymuşsunuz. Yaşınız kaç?”

“- Yirmi iki.”

“- Çok geç kalmış bir katılımdır. Genelde katılımlar 16-18 yaş arasındadır.”

“- Yurtsever çevreyle geç tanıştım. Daha erken tanışsaydım, o zaman katılırdım.”

“- Mesleğiniz hemşirelik. Sağlık işlerinden anlıyorsunuz.”

“- Evet.”

“- Nasıl oldu da mesleğinizi, çevrenizi, paranızı bırakıp geldiniz?”

“- Cevabımı vermiştim. Tekrarlamama gerek var mı?”

Zeki bir kahkaha attı.

“- Neyse... Yemek yiyin. Siz Türklerin sosyal yönleri güçlüdür. Çekinmeyin.”

“- Hayır çekinmiyorum. Bu nedir?”

“- Kürtçe gezgez deniyor. Isırğan otudur.”

“- Isırğan otunun yendiğini ilk kez görüyorum.”

“- Daha çok ilk görecekleğiniz olacak. Burası Kürdistan dağları. Koskoca devrim ortamına geliyorsunuz. Devrimcilik yapmanın kolay olduğunu sanıyorsunuz herhalde?”

“- Zor karşısında bir sorunum yok. Raporumda açımlayacağım. Yaşam deneyimim bana zoru sevmeyi öğretti.”

“- Demek zoru seviyorsunuz. İlginç!”

“- Evet. Zoru seviyorum.”

“- Tamam. Size başarılar dilerim. Hemen raporunuzu tamamlayın. Anlamak isteriz.”

“- Bu arada dünkü sorunuza cevap vereyim. Parmaksız Zeki'nin Şemdin Sakık olduğunu düşünemedim. Bir de sizinle bu kadar çabuk karşılaşacağımı ummuyordum. Görünüştünüzden de çıkaramadım.”

“- Neden benimle çabuk karşılaşmayı ummuyordunuz?”

“- Apo benim için ulaşılması zor bir insan. İkinci adamı olarak sizi hemen göreceğimi düşünemezdim.”

“- Anlaşıldı. Zeki bir kıza benziyorsunuz.”

“- Artık siz nasıl düşünüyorsunuz...”

Yemekten sonra çay pırl pırl cam bardaklarda geldi. Gerek en üst düzeydeki gerilla komutanı, gerekse diğer yönetici gerillaların seni anlama yönündeki konuşma tarzlarından, belli belirsiz de olsa bir kuşkuyu seziyordun. Ama yine de kötüye yormadın bunu. Oysa daha yola çıktığın anda, kontrgerilla olabileceğin ihtimalinin yüksekliği, hatta Komutan Zeki'nin bizzat kendisinin bu iddiayı ortaya atmasıyla neredeyse kesin olduğu söylentisini, senden başka

duymayan kalmamıştı. Zeki, “beni vurmak için göndermiş olabilirler” diyordu bu girişimle alay ettiğini gösteren kahkahası eşliğinde. Oysa bunun için hiçbir belgesel dayanağı yoktu; yargısı hiçbir mantıksal çıkarıma dayanmıyordu. Daha doğrusu, ortaya atılan mantık şuydu: Rojda, devletin çekirdeğinde yer alan bir hukukçunun kızıydı, ailesinin devletin en üst düzeydeki yöneticileriyle resmi birlikteliği aşan bir dostlukları vardı. Öyleyse kontra olma ihtimali yüksekti. Oysa ters bir akıl yürütme mümkündü. Devlet eğer böyle bir kontra gönderseydi, bunu bu kadar belirgin bir devletli ailenin içinden değil de, daha sıradan bir ortamdan seçerek gönderebilirdi. Bütün bunlar masaldan başka bir şey değildi elbette; ama öldürücü bir masaldı sözkonusu olan.

Eğer yaşayanların gerçeği anlama güçleri zayıfsa, çoğunlukla masal gerçekten daha etkilidir. Senin bir kontra olma masalının ilk seslendiricisi, Parmaksız Zeki’ydi. O sıralar bütün gerilla ordusunun pratik komutasını ele geçirdiğini düşünüyordu; öyleyse büyük bir generaldi ve böyle bir generalin, masala göre, devletin gizli suikast planlarına konu olması gerekirdi. Böyle bir plan için sen uygun bir görünüm sunuyordun. İşin daha da ilginç yanı, sende kurumlaşmış sistemin farkında olmadığın sürece, bir kontra rolünü gerçekten oynama olasılığın çok yüksekti. Masal bu noktada gerçekle çakışıyordu. Düşmanını kendi ruhu ve bedeninde yenemeyen, sadece ona gerçekte yenilmekle kalmaz, ama aynı zamanda düşmanının asla açığa çıkmayan bir temsilcisi gibi, kendine karşı savaşır.

Komutan Zeki’nin yanından ayrıldıktan bir süre sonra, Baran saydam renkli bir izolabant isteme bahanesiyle yanına gelmişti. Bant, gerillalar tarafından yetmişe yakın koyunlarına el konulduktan sonra tutuklanan üç köylünün koyun sahiplerine götürmeleri için yazılmış bir mektubu sahra usulü sarmak için gerekiyordu. Koyunlar ve biri yaşlı, ikisi çocuk üç köylü bu sabah getirilmişlerdi. Baran bunları söylerken her zamankinden farklı olarak bakışlarını kaçırıyor, seninle göz göze gelmemeye çalışıyordu. Sen bantı getirip verdiğinde, onun ellerinin de hafifçe titrediğini gördün. “Duyguları gelişiyor” diye düşündün.

Digor’dan Tuzluca’ya doğru yürüyüşte olduğunuz bir zamanda, Baran’ın sana yaklaşımında bir aykırılık sezmiştin. Yürüyüş kolunun gerisinde kalmıştın, arkadaşların yarı boylarına varan kılkor otlarının arasında yokuş yukarı uzaklaşıyorlardı. Gündüz olduğu ve arazide birbirinizi gözden kaybetme olasılığı olmadığı için rahattın. Güneşli bahar doğası çevrendeydi, kuş sesleri dışında bütün yeryüzünü kaplayan öyle güzel bir sessizlik vardı ki, bir an durup gözlerini kapasan, çalı bülbüllerinin seslerinin altında, toprağın nefes alışlarını duyabilirdin. On dakika kadar geriden tek başına yürürken, patikanın kenarında, kılkor otlarının arasında oturmuş, kenger toplayıp temizleyerek yanına yığılmış Baran’ı gördün. Seni bekliyordu. Davetine hiç cevap vermedin, hiçbir şey söylemeden, yüzünde bir diplomatın ifadesiyle geçip gittin. Böylece Baran’ın duygusal davetine karşılık vermemiş oluyordun; oysa bu doğru değildi. Hiçbir şey söylememek, bir ele alış tarzıydı, bir cevap gibiydi ve eğer Baran’ın duygusal bir yaklaşımı yoksa bile, senin sessiz cevabın, onu duygusal bir yaklaşım olarak

mühürlüyordu. Belki bunu kabul etmeyeceksin, ama senin o zamanki diplomat sessizliğin, “bana ilgi duyduğunuzu anlıyorum, ama işin zor” anlamına geliyordu ve Baran da bunu böyle algılamıştı.

Dağa ayak bastığından bu yana neredeyse her gün bir aradaydınız. Diğer ilişki biçimlerine –evet, kesinlikle- benzemeyen bir arkadaşlık oluşmuştu aranızda. En zor zamanlarında onu yanında bulmuşsun şimdiye kadar. Baran’ın şimdiki tedirginliği, duygusal bağılıkları, aşk öykülerini anında parçalayan bir ilişkiler sisteminin bu aşamadan daha ilerisine izin vermeyeceğini bilmesinden kaynaklanıyor olabilir. Sen bantı verirken konuşmak istediğini de söyleyecektin, ama Baran’ın bir saniye bile beklemeksizin hızla dönüp gitmesiyle, bu dileğini gerçekleştiremedin. Bir an korkunç bir yalnızlık duygusu bütün vücudunu sardı. Bütün varlığını üşüten bu duyguyla, asla denetleyemeyeceğin ve her zaman denetiminde olacağın gizli-açık bir hükümlürlüğün ağırlığı altında eziliyordun şimdi. Neredeyse içgüdüsel bir çabayla, kimseye sormaksızın, ötede-beride ganimet aldıkları olan koyunları boğazlayarak belirgin bir iştahla yemek hazırlığı yapan gerillalar arasında Beritan’ı aradın. Bulamadın. Ateş yakıp et doğrayan bir grup, Doğan adlı gerillanın sorumluluğundaki bir birliğin Çemçê alanında büyük bir saldırı gerçekleştirerek, içlerinde bir A-4 silahı olmak üzere çok miktarda silah kaldırıldığından sevinçle sözediyordu.

Ertesi gün akşam karanlığı çöktüğü sırada, kayalıklar arasındaki noktada yerleşmiş olan gerilla grubu, bir anda gelen bir talimatla hızla yamaçlardaki mağaralara yöneldi. Daha ilk gerillalar mağaralara ulaşır ulaşmaz, bombardıman başladı. Korkunç bir gümbürtü kayalıklar arasında yankılanıp duruyor, bir türlü bitmek bilmiyordu. Sen iki kadın gerillayla birlikte büyük bir kayalığın altında gizlenmiştin. Daha gürültüler kesilmeden, birinin “bir bıçak gerekli. Aşağıda arkadaşlar şehit düştü” dediğini duydun. Sen bıçağın yaralıların nesine yarayacağını düşünürken, elinde olmadan kayalığın önündeki bir konuşmayı dinledin. Bir erkek sesi yeni gelen Türk bayan arkadaşın burada olup olmadığını soruyordu.

“- Bu silahı ona verin.”

“- Aa, G-3. Yeni gelen bir arkadaşına böyle güzel bir silahı nasıl veriyorsunuz?”

“- Zeki arkadaşın talimatı.”

Israrla bıçak isteyen de aynı sestir. Aşağıda koyun kesmeye giden bir grubun tam ortasına bir roket düşmüş, dört gerilla yaralanmıştı. Kim olduklarını sen de bilmiyordun. Bu arada, yaralılara müdahale etmek için gitmek istediğini söylediyse de, kimse bu düşünceye yanaşmadı.

Karanlık çökmüş olmasına karşın, hava saldırısı şiddetinden yitirmeksizin bir saat kadar devam etti. Dağları birbirine katan bombardımanın sesleri dindiğinde, ilk vuruşta isabet alan gruptan Ferhat adlı bir gerillanın öldüğü, diğer üç gerillanın ağır yaralı olarak bir mağaraya taşındıkları haberi yayıldı. Herkes toparlanıyordu. Bu noktayı bırakacaklardı.

Aralarında yaklaşık iki yüz metrelik mesafe olan iki ayrı vadide konumlanmıştınız. Birinci vadede, Ali Drej, Zeki, Azman ve aralarında seninde bulunduğu yüz kişilik birlik kalıyordu. Korsan'ın denetiminde olan diğer vadede ise, seksen kişiden oluşan birlik konumlanmıştı. Güneş, gökyüzünde ulaşabildiği en yüksek noktaya vardığında, ilk makinalı tüfeğin sesi ordu mevzilerinden geldi. Hedef, Korsanın denetimindeki vadiydi. Zekinin bulunduğu birliğin dış çeperlerinde olan sen, gündüz gözüyle ilk kez kobra helikopterleri ve F-16 savaş uçakları desteğinde, bir ordu saldırısını izliyordun. Bombardıman, yalnızca ilk şoktu. Ordu çevrede hareketliydi ve çok fazla manevra yapacak durumda değildiniz. Bu yüzden en elverişli biçimde kendi çevrenizdeki önemli mevzileri tutmak için dağılmanız gerekiyordu. Ama arazi kolay kolay harekete izin vermiyordu. Bazen zorlukla tırmanıyor, bazen de tırmanmakta usta olan gerillaların uçurumların üstüne çıkarak sarkıttıkları kuşaklara bir dağcı gibi tutunarak yukarıya çıkıyordunuz. Sen, elinde G-3 silahı, sırtında streç kazak, üstüne aynı silaha özgü bir yelek ve kot pantolonla, görülmeye değer o eşkıya kıyafetiyle, bütün korkunçluğuna rağmen seyrettiğin savaş filmlerindeki sahnelerden daha sade olan bu gösterileri izlemeye çalışıyordun. Henüz kayalıkların iyi bir korunak oluşturduğu yamacın üst bölümüne ulaşmak üzereyken, iki kobra helikopteri karşıdaki tepelerin arasından göründü, bir süre havada öylece asılı kalarak homurdandıktan sonra, iyice alçaldı, küçük vadilerin içinde yüzen kara, gürültülü yaratıklar, birkaç saniye sonra grubunuzun birkaç metre üstünden, bu kez hiç ateş açmaksızın geçtiler. Kobralar tepeyi aştıktan kısa bir süre sonra sesleri kesildi. Sen, açıkta, bir kayanın kenarına uzanmış öylece bekliyordun. Tek başınaydın. Kobra helikopterleri gittikten sonra bir ara çevrene baktığında, o kadar açık hareket ediyor olmanıza rağmen, kobraların neden vurmadığına, düşmanın sizi neden hedeflemediğine şaşırıydın. Etrafında hiç kimsenin olmadığını gördün. Herkes bir yerlere saklanmıştı. Az sonra Baran yanında bitiverdi.

“- Neden bayan arkadaşların yanına gitmiyorsun?”

“- Kimse çağırmadı beni. Yerlerini bilmiyorum.”

“- Daha uygun bir yere geç. Burada çok açıktasın.”

İşte yine oydu. Baran, zor zamanların şövalyesi seni izliyordu ve bu büyük kıyametin ortasında, tam ölümle karşı karşıya olduğun bir anda, sahneye çıkıyordu. Çünkü fırtınalar, büyük çöküşler, yükselişler, büyük alçalmalar, şeytanların ve meleklerin, oç alıcıların ve hainlerin, kahramanların ve hainlerin açıkça sahneye çıktığı sahneler, her zaman aşkla tamamlanırlar. Cennet düşüncesi çölde doğmuştur, büyük peygamberler en düşkün toplulukların içinden çıkmıştır; ve büyük aşklar, büyük umutsuzlukların içinden yükselmiştir. Bunu biliyordun belki, Baran bunu biliyordu. Doğrudan ölüm karşısında olan her insan aşka açık bir kapıdır; çünkü aşk her zaman ölüme en güçlü karşı koyuştur. Ve insan, ölüm karşısında mutlaka çırılçıplaktır, ve kendisidir, ve örtüsüdür. O zaman hiçbir maske, insanı kendisinden ve ötekilerden gizleyemez. Ve hepsi bu.

Kayaları parçalayarak çevreye saçan büyük silahlar, şiddet, vurma, insanın kendisinden olan ötekine ve bütün evrene karşı kıyıcı çılgınlığı, ihanet, bunların hepsi, aşktan yoksun insanın hastalığıdır.

O gün, helikopterlerin bir saat arayla düzenli olarak ve her seferinde yarım saat kadar süren bombardımanları ile, çevre mevzilerdeki çatışmalar akşama kadar devam etti. Güneş batmak üzereyken silah sesleri kesilmişti. Silahlar konuşmaya başladığından bu yana susan kuşlar, yeniden şarkılarına başlamak için hala sessizliğin gerçek olup olmadığını kolluyorlardı. Çatışma öncesi bıraktıkları noktalarına yeniden dönmek için herkes harekete geçmişti. Sen yanında iki kadın gerillayla beklerken, çevresinde birkaç kişiyle Komutan Zeki görüldü. Neşesi yerinde gibiydi. Telsiz cihazını daha iyi çekmesi için bir eliyle kaldırmış, konuşmaları dinliyordu. Arkasında uzun boylu, atletik yapısıyla kendinden emin yürüyen gerillaya cihazı uzattı.

“- Ali”, dedi, “benim konuşmam doğru olmaz. Arkadaşlarla bağlantıya geç bakalım, düşman ne diyecek?”

Ali Dirêj, diğer gerilla birlikleriyle bağlantı kurmaya çalışırken, ordu telsizleri araya girdi. “Şemo üç yaralıyı yanına alıp kaçtı” diyordu bir iç Anadolu şivesi. Zeki’nin hoşuna gitmişti, neşeli bir kahkaha attı. Gülerek üç kadın gerillaya seslendi.

“- Haydi gelin, arkadaşlar inmişler.”

Günbatımı giderek koyulaşmaya başlarken, çatışma gerilimi yavaş yavaş boşalan grup temkinli adımlarla aşağıya inmeye başlamıştı. Kayalıkların uçuruma dönüştüğü ve yamacın hafif kavisinden akan suyun sessiz, siyah bir şelale oluşturduğu bir yerde, Zeki ve birkaç arkadaşı kuşağa ihtiyaç duymadan elleriyle tutunarak inerken, sen ve arkadaşların, yukarıda bir erkek arkadaşınızın kayaya dolayarak tuttuğu ve sarkıtığı kuşağa tutunarak inecektiniz. Önce iki kadın gerilla, biraz da senin görüp öğrenmeni ve korkunu atmanı sağlamak için, kuşağa tutunup ağır ağır aşağıya indiler. Sen, acemi dağcı, kuşağa sarıldın, yavaş, ama kendine güvenli ve temkinli, inmeye başladın. Daha zemine üç metre kadar kalmıştı ki, kuşağa kilitlediğin ellerinin üstünden yukarıya bakarken, uçurumun üstünden bir taş parçasının havalandığını ve dosdoğru gözlerine geldiğini gördü. Daha gözlerini kırpmaya vakit bulamadan, taş iki kaşının ortasına indi. Beyninde çakan şimşeklerle birlikte, uçurumun dibine akan suların biriktiği çukura yuvarlandın. Zeki’nin kendi yerine telsiz cihazıyla konuştuğu Ali, koşarak geldi.

“- Ne oldu yoldaş?” diye sordu.

Öfke ve acıdan deliye dönmüşün, bağırdın:

“- Bırakın beni, hiçbiriniz elinizi sürmeyin! Yardımınızı istemiyorum!”

Ali Dirêj geri çekildi. Sen kan içinde kalan yüzünü yoklamaya çalıştın, burnun kırılmıştı. Yüzünün her yanı kanıyordu, ama gözlerin hala görüyordu. Omzundaki kefiyeni indirdin, soğuk suya daldırıp yüzüne bastın. Suyun içinde oturup, arada bir yeniden ıslattığın ıslak kefiyeyi yüzüne bastırarak, öylece kaldın. Yüzündeki kanları biraz sildikten sonra, acı içinde bir an çevrene baktın. Hiç

kimse yoktu. Hava iyiden iyiye kararmıştı, birazdan yıldızlar görünecekti. Ne olduğunu anlamaya çalıştın, hiç yapmak istememene rağmen, bir anda gözyaşlarına boğuldun, sarsıla sarsıla ağlamaya başladın. Gelen giden olmayınca, zorlukla ayağa kalktın. Kan kaybettiğin için başın dönüyor, zorlukla yürümeye çalışıyordun. Aşağıdan, karanlığın içinden bir erkek sesini ayırmadın:

“- Bizi Ali arkadaş gönderdi. Yeni katılan bayan arkadaş uçurumun dibinde kalmış. Onu götüreceğiz.”

Yeniden çıktın. Yeniden yüzünü sildin. Sesler yakınlaşmıştı, gelenleri ayakta karşılamak için zorlukla doğruldun, ayakta duramadığını görünce kayalıklara tutundun. Kanama durmamıştı. Gelenlere kim olduklarını formalite olsun diye sordun, seni almaya geldiklerini söylediler. Çantanı ısrarla istemelerine rağmen, inatla vermedin. Silahını sordular, sen kuşakla tutunarak inerken bir arkadaşın almıştı, bunu söyledin. Yardıma gelenler, bu acemi küçük burjuvanın köylü inadına şaşırılmışlardı. Karanlık olmasına rağmen, sabahleyin terkettiğiniz bu arazinin bombardıman sonucu tanınmaz hale geldiğini farkedebiliyordun. Çevredeki koyunların çoğu orada burada vurulup ölmüştü, şimdiden koyun ölülerinden ağır bir leş kokusu yayılıyordu. Sabahki noktaya vardığınızda, arkadaşlarının toplu halde oturmuş beklediklerini gördün. Ali, yaranın ağır olup olmadığını sordu. Renk vermemeye çalışıyordun.

“- Yok, iyiyim.”

Biraz dinlendikten sonra, sabaha kadar süren yeni bir gece yürüyüşü başladı. Sabaha doğru, arazinin biçimi değişti. Ormanlık bir alana girmiştiniz, hava giderek yumuşamıştı. Sabaha kadar acılı bir sessizlik ve kimsesizlik duygusu içinde yürürken sen, günün ilk ışıklarıyla birlikte, yüzünü gören arkadaşlarının ilk tepkilerini almaya başlamıştın. Gerçekten tanınmaz hale gelmiştin. Bütün yüzün mosmor olmuş, gözaklarına kan oturmuş, kırılan burnun anormal biçimde şişmişti. Gerillaların çoğunun yaralanmandan haberleri olmadığını, ilk şaşkınlıklarından anlıyordun.

Yaralılar için düzeltilen yere seni de çağırdılar. Senin dışında iki kadın, bir erkek üç yaralı daha vardı. Yaralılar, çünkü savaşta çatışmaya ilk başlayan Korsan Suat komutasındaki birliktendi. İki arkadaşlarını da savaş alanında kaybetmişlerdi.

Birkaç gün sonra kendini biraz daha toparlamıştın; ve o günlerden birinde, gerilla yaşamında ilk kez nöbete yazıldığını Beritan bildirdi. Elinde nöbet listesiyle gelmişti. Bir erzak gömme görevine gittiği için, bir süredir görmediğin Beritan'la karşılaştığın için sevinmiştin. Beritan, gerilla yaşamına biraz daha fazla katılman gerektiğini, arkadaşlarıyla daha fazla ilişki geliştirmeni öğütüyor, herkesten uzak durduğun için seni uyarıyordu.

“- Ben ilişki geliştirmek istiyorum, ama kimse buna yanaşmıyor”, dedin.

“- Artık birlikteyiz. Seninle birlikte arkadaşlarla tartışırız.”

Beritan'ın anlattığına göre, son çatışmalardan bir süre önce, Doğan komutasındaki 25 kişilik bir birlik, ordu güçlerine büyük bir saldırı düzenlemiş, başarılı olmuştu. Bunun üzerine ordu operasyona çıkarken, Doğan'ın birliği de

yeni bir eylem için Kartal doruğuna gitmişler, ancak bu kez kuşatmaya alınarak hemen tümü imha edilmişlerdi. Kurtulduğu sanılan bir-iki gerilla ise, henüz hiçbir birliğe ulaşmamışlardı.

“- Senin üstündeki G-3 yeleği, Doğan arkadaşındı”, dedi Beritan.

Sana bu yeleği veren gerillayı hatırlıyordun. İçin burkuldu.

“- Anlayacağın, 94 baharı ağır başladı”, dedi Beritan. “Her gün farklı yerlerde kayıplar veriyoruz. Bütün bu olanların üstesinden gelmek için, çok güçlü olmak gerekir.”

Ormanın içinde dinlenme ve erzak sorunlarıyla uğraştığın o günlerde sen, daha önce Zeki'nin yanında birkaç kez gördüğün ve yaralandığı zaman yardım önerisini sertçe geri çevirdiğin kişinin Dirêj Ali adlı gerilla komutanı olduğunu öğrendin. Dirêj Ali'ye kadın gerillalar şakayla karışık “PKK'nin Tarık Akan'ı” diyorlardı. Hemen hemen istisnasız bütün savaşıçıların hayranlık duyduğu bir kişilikti Dirêj Ali. Yaraların iyileştiği bir gün sen, çağrıldığın yönetim kulübesinde Dirêj Ali ile karşılaştın.

“- Komutan yemeğidir, beraber yiyelim”, diye takıldı Dirêj Ali, önündeki siyah bir tas içinde, yağda kızartılmış salçayı göstererek.

Birlikte sabah kahvaltısını ettiğiniz o gün, uzun süreden beri ilk kez biraz daha rahat hissettin kendini. Karşındaki adam, sıcak, rahat konuşması ve arkadaşça tavırlarıyla, şimdiye kadar rastladığın savaşıçılardan ayrılıyordu. Sanki olağanüstü derecede dengesiz bir savaşın tam ortasında değilmişsiniz de, herhangi bir çalışmayı birlikte yürütmeniz gerekiyormuş gibi bir havası vardı. Üstelik bundan böyle doktorluk yapabileceğini söylüyordu. Oysa bugüne kadar, birçok kez sen kendin önermene karşı, yaralılarla doğrudan ilgilenmene izin vermemişlerdi.

“- Tartışmak istediğin her zaman gelebilirsin. Bizimle yaşamak için, bizi anlamak gerekir ve bunun için de tartışmalısın. Sadece benimle değil, bütün arkadaşlarla her fırsatta tartışmaya, anlamaya çalış.”

Sen, karşındaki adamın kendi belleğindeki ideal gerilla tipine ne kadar uyduğunu düşünüyordun. Beyaz ten, iri siyah gözler, keskin kaşlar, muntazam bir burun, dolgun dudaklar ve inci gibi parlayan dişler. Gerçekten de Dirêj Ali'nin heybetli ve otoriter, ama aynı zamanda insancıl ve samimi bir havası vardı. Bakışlarında aynı anda derin bir acı ve sevecenlik görülebiliyordu. İçtenlikle yardım etmek isteyişinden sonra sen, onun kadın gerillalar arasında neden bu kadar sevildiğini anlıyordun. Doğallığı ve rahatlığı, karşıındakine de geçiyor, bu da doğallık bir ilişki ortamı oluştuyordu.

Yaralılarla ilgilenmek, senin gerilla yaşamını gözle görülür biçimde değiştirmeye başladı. Böylece soyut kalmıyor, aksine herkesten daha dolaysız, daha somut ilişkiler geliştirebiliyordun. Yabancı olmaktan çıkmıştın; yine de, ötekilerle alışverişlerinde, konuşmalarında, başkalarının seni red veya daha

çok kabul edişlerinde de, tam olarak onlardan biri olmadığın ilişkilerin satır aralarında vurgulanıyordu. Bu, senin Türk olmanla bağlantılı değildi, hayır, bu sadece küçük bir etkendi. Daha çok, senin günlük yaşam ve ilişkilerdeki ayrıkısı, biraz da kendini herkesten farklı gören ve bunu sözlerinde reddetsen de, davranışlarında açıkça belli eden duruşundu. “Ben iyiyim, ama beni kabul etmiyorsunuz.” Bütün önermen buydu senin ve bütün gücünle bunu kanıtlamak için didiniyordun.

Yine orman içindeki noktanızda, bahar güneşinin sevinçli açılması altında her biri yaşamsal derecede kritik olan sayılı günlerinizi geçirirken, iki arkadaşının aralarına alarak koltukaltından omuzladıkları bir yaralı geldi. Yaralı zorlukla adım atabiliyordu ve her adım atışında çektiği acıdan, yüzü bembeyaz kesilmişti. Buraya kadar sedyle gelmiş olmalıydı. Yoksa bu yürüyüşle bir ayda ancak birkaç kilometre yürüyebilirdi. Yeni yaralının gelişinden sonra daha yarım saat geçmişti ki, erkek takımının komutanı Newal, seni yanına çağırdı. Onu tanıyordun, kim olduğunu biliyordun; ama şimdiye kadar hiç konuşmamıştınız. İlk kez yüzyüze konuştuğunuz Newal’in diğer birçok erkek gerilladan farklı olarak çok düzgün bir Türkçesi, kısa kesilmiş saçlarının altında, küçük ve sevimli bir yüzü vardı. Zaman zaman içten bir gülümsemeyle aydınlansa da, daha çok tetikte bir askerin kayıtsızlığa yakın ciddiyetiyle, ama yine de bütün konuşmalarına yumuşak bir ton vermek için çabalayarak konuşuyordu.

“- Sizi yaşamda izlemeye çalışıyorum. Doğrudan konuşma fırsatını yaratmadığım için, umarım bana kızmıyorsunuz. Şimdi noktamıza ağır yaralı bir erkek arkadaş getirdiler. Dokuz gün tek başına, aç susuz yaşamış. Şehit düşmesi an meselesiyken, arkadaşlar bulup getirdiler. Yarası ağır ve tıptan anlayan birinin pansuman yapması gerekiyor. Penisinden yaralanmış ve durumu iç açıcı değil. Siz pansumanını yapabilir misiniz?”

“- Hemen mi? Şimdi ekmek yapıyorduk.”

“- O sorun değil, ayarlayabiliriz.”

“- Tamam, yapabilirim.”

Yeni yaralı, diğerlerinin yanına alınmamıştı. Durumu özel olduğu için ayrı bir kulübe yapılmış, diğer kulübelere farklı olarak sadece üstü değil, yanları da kapatılmıştı. Bembeyaz yüzünde gözleri çukura kaçmış, bir deri bir kemik kalmıştı. Çektiği acıdan dolayı nefes almakta zorlanıyor gibiydi. Rojda ve Newal yaralıyla ilgilenirken, sıcak su ve diğer malzemeleri getirenler hemen çıkıyorlardı.

Yaralı bölgeyi açtığında, ağır bir çürüme kokusu yükseldi. Maske olarak kullanabileceğin tülband gibi bir şey olup olmadığını sordun. Hayır, yoktu. Yaralı bölge simsiyah olmuş, şekilsizleşmiş, kurtlanmıştı. Kokunun ağırlığından dolayı burnundan nefes almayı bıraktın ve, üç saate yakın zaman

içinde, yalnızca bez, sıcak su ve jiletten oluşan malzemeyi kullanarak, çürüyen hassas dokuları kesip attın, yarayı hemen hemen tümüyle kurtlardan temizledin. Uyuşturucu ve ameliyat malzemelerinin hiç biri olmadığı için korkunç acılar çeken yaralının, buna rağmen yüzüne baktığında gülümsemeye çalıştığını gördüğünde şaşırmış, bu güçlü iradeye derinden saygı duymuştun. Normal olarak çığlık çığlığa bağırması gerekiyordu. 9 gün boyunca ağır derecede iltihaplanan, kurtlanan ve merminin nereden girip nereden çıktığı belli olmayacak biçimde deforme olan yaralının acısını çeken gerillanın yüz ifadesinde, utanma, çaresizlik ve acı okunuyordu. Saatler sonra pansumanı bitirdiğinde, yaralının elini tuttu, diğer elinle terden sırlıklam olan alınına yapışan saçlarını yana doğru taradı.

“- Geçmiş olsun. Şimdilik hepsi bu kadar”, dedin.

Yaralı Türkçe bilmiyordu. Ne diyor anlamında Newal’e döndü. Newal söyleneni Kürtçeye çevirince, fersizleşmiş gözlerine yeni bir ışık gelmiş gibi parladı, hafifçe gülümsedi. Sen gerilla yaşamında ilk kez, emeğinin karşılığında böyle olağanüstü bir gülümseyiş aldığına sevindin.

Bundan sonra yaralıyla tek başına ilgiledin. Durumu başlangıçta oldukça ümitsiz olan gerilla, gün geçtikçe iyileşiyordu. Gerek ağır yaralı gerilla, gerekse diğer yaralılarla ilgilenmen, onların sağlıkları ve çabuk iyileşmeleri için gösterdiğin titizlik, kimsenin gözünden kaçmıyordu. Yaşam biçimlerini anlamakta ve uyum göstermekte zorlandığın bu yeni tip insanların içinde, kendini ifade edecek bir çalışma bulmuştun. Kadın gerillalarla çok fazla olmasa da, erkek gerillalarla ilişkisinde belirgin bir iyileşme ve sıcaklık oluşmuştu. Yine bir pansuman saatinden sonra yanına gelen Dirêj Ali, elini senin omuzuna arkadaşça koyarak konuştu.

“- Rojda yoldaş, Azerbaycan’dan Mizgîn adlı bir bayan arkadaşımız katıldıktan sonra, aynı ülkeden 8 arkadaş daha katıldı. Sizin katılımınız daha carpıcı; en az onaltı arkadaşın katılmasını istiyoruz.”

Bu sıcak tavır ve konuşmaya şaşırmıştın. Elinin ayağının dolaştığının anlaşılması için, konuyu hemen değiştirdin.

“- Size söylemek istiyordum. Yaralılar iyi beslenemedikleri için ağır iyileşiyorlar. Pansuman malzemeleri de çok yetersiz. Bir çatışma durumunda çoğu yürüyemez, ortada kalır.”

Ertesi gün, bütün yaralılar buldukları noktadan iki saat uzaktaki bir erzak deposunun yakınlarına taşındılar. Burası noktaya iki saat uzaklıktaydı. Her gün dört saat yürüyerek, yaralıların pansumanlarını yapmaya gidiyordun. Yorgun argın noktaya döndüğün bir akşamüstü, Zeki ve bir takımık gerilla gücünün Dersim yönüne doğru yola çıktığı haberini aldın. Baran da Zeki’yle birlikte gitmişti.

Bölgede kalan gerillalar, yaklaşık yetmiş-seksen kişilik gruplar halinde Dirêj Ali, Korsan Suat ve Azman'ın komutasında üçe bölünmüş ve kademeli olarak buldukları Madur alanından çıkmaya başlamışlardı. Sen, bir manga kadın gerilla ile birlikte, Dirêj Ali'nin komutasındaki birlikte kalmıştın. Son kez yaralıların pansumanlarını yaptın, hepsiyle teker teker vedalaştın. Çıkarların değil de, ortak bir özgürlük amacının belirleyici olduğu yeni bir ilişki biçiminde, oluşmaya başlayan arkadaşlıkların hiçbirisi sözlerle ifade edilemiyordu. Her bir arkadaşlığın ruhunda bıraktığı, herbiri kendine özgü bir duyguya sahip, farklı izler oluşmuştu. Bu dile gelmez bağlılık, en çok dilini bilmediğin yaralılarla yalnızca bakışlar ve ifadeler yoluyla kurduğun iletişim biçimlerinde belirginleşiyordu. Bütün bu ilişkilerde, bütün bu yaşamda oluşmaya başlayan duygular, gerillalarla ilk karşılaştığındaki ve kendini tecrit edilmiş ve yabancı hissettiğin daha sonraki günlerdeki düşüncelerine tam bir karşıtlık oluşturuyordu. Demek ki, yüzeyden hiç bir şey farkedilemezdi; dışarıdan bakarak bu insanların nasıl yaşadıklarını, neler duyduklarını anlamak mümkün değildi. Çünkü onlar günlük yaşamın basmakalıp sözlerle giydirilmiş yüzeyinde değil, onun çok derinlerinde, bu yüzeyle yansıyacak dili olmayan bir derinlikte yaşıyorlardı. Bu sözsüz derinlikte, yaşamlarını birbirlerine adanmışlardı, birbirleri için yaşayıp ölüyorlardı. Birbirlerine doğru, kayıtsızca, hiç sözünü etmeksizin emek harcıyorlar, sonra bazen Baran gibi vedalaşmaksızın çekip gidiyorlardı. Ölümle yaşamın birlikteliğinin ortaya çıkardığı örtüsüz bir gerçek içinde yaşıyorlardı kısacası ve bu gerçeği kendilerinden başkalarının anlaması, ilk bakışta olanaksızdı. Anlayabilmek için, onlardan biri olarak, onların içinde yaşamak gerekiyordu. Elbette kendi içinde mutlak, mükemmel bir dünya değildi bu; ama yeni bir dünyaydı ve en önemlisi, bu dünyanın içinde insanlar yalnızca yüreklerinin, duygularının gücüyle, daha çok da sezgileriyle yaşıyorlardı.

Sen, Ali Dirêj komutasındaki güçte yer alan bir mangalık kadın gerilla gücüne dahil edilmiştin. Şimdi yaralıların bulunduğu bu bölgeden çıkmanız gerekiyordu. Sen son kez tedavi ettiğin yaralıların yanına gittin. Son kez pansumanlarını yeniledin. Bir daha görememe olasılığının çok yüksek olduğu bu gerillalarla güçlü bir emek arkadaşlığı kurmuşsun. Onlar özgürlük için kanlarını vermişler, sen de onların yaralarını sarmış, bazılarının yaşamını kurtarmıştın. Yine de kendi emeğinin, bir yaralının canını kurtarma işinin, onun bir ülke ve halk uğruna canını verme duygusu yanında önemsiz olduğunu düşünüyordun. Ağır yaralı olan gerilla, yaşamsal tehlikeyi çoktan atlatmıştı; yine de olası bir operasyonda diğer gerillalarla yürüyecek halde değildi. Sen özellikle bu gerilla arkadaşından ayrılırken buruktun.

Ayrılacağınız zaman, Ali Dirêj'in bütün birliğini alıp yaralıların bulunduğu noktaya vedalaşmaya gelmesi, bütün yaralılarla tek tek sohbet ederek durumlarını sorması, karşılayabilecek durumda olduğu isteklerini yerine getirmesi ve yine ayrılırken her birine içtenlikle sarılması, her savaşçı gibi senin de dikkatinden kaçmamıştı. Diğer komutanlardan çok farklıydı Ali. Böylece Kartal zirvesi adı verilen dağlık alana doğru yola çıktığınızda, kendini diğer birliklere giden gerillalardan çok daha şanslı hissettin. Savaşçılarının duygularına hitab etmesini bilen bir komutanın yönetiminde insanların büyük bir rahatlıkla ölümün üzerine yürüyebileceğini, ama böyle olmadığı zaman savaşın da, yaşamın da bir işkenceye dönüşebileceğini anlıyordun.

Ulaştığınız Kartal zirvesi, uzak tepelerden bakıldığında kanatlarını iki yana açmış dev bir kartalı andırdığı için bu adı almıştı. Gerçekten de, kanatların birbirine bu denli kusursuzluğa yakın bir simetriyle yeryüzünün bu noktasına resmedilmiş olması, bu topraklarla ilk kez karşılaşan gerillalarda bir mucize kadar hayranlık uyandırıyor. Ali Dirêj'in birliği, kartalın tam başının bulunduğu yere konumlanacaktı ve gerillalar, kayalıklar arasında gizlice kalınabilecek, uzaktan farkedilmeyecek uygun zeminleri düzelterek "manga" haline getirmeye çalışıyorlardı. Gerilla literatüründe "manga", hem 8-12 kişilik savaşçı birimi, hem de bu birimin kaldığı mekanı tanımlamak için kullanılıyordu. Alana daha bu sabah ulaşmıştınız, ama erzak sorunu herkesin kafasında cevabı zor bir soru oluşturuyordu. Daha önce bu alanda kalmış olan bir grup kadın gerilla, eski erzak depolarının araştırılması için göreve gönderildi. Öğle sonrası saat ikide başka bir kadın gerillayla birlikte nöbetçiydiniz. Mangaları yaptıkları noktanın biraz yukarısındaki eski taş bir mevzi, nöbet yeri haline getirilmişti. Sen nöbet yerine vardığında, ancak üç kişinin yerleşebileceği bu mevzinin zemininde binlerce mermi kovanının yığılı olduğunu gördüğünde gözlerine inanamadın. Dürbünü eline alan kadın gerilla arkadaşın, uzak çevreyi bir süre araştırdıktan sonra, gözlerini aşağıdaki kayalık ve uçurumlarla örülü yamaca çevirdi. Burası, hayali kartalın göğsüydü ve en aşağıdaki kuyruğuna yaklaştığında, ileriye doğru hafif bir kavis yapıyor ve yarı çukur yarı düzlük bir alan oluşturuyordu.

"- İşte Doğan arkadaşın yirmibeş arkadaşıyla şehit düştüğü yer burası" diyerek küçük bir düzlük oluşturan bu kavisi gösterdi arkadaşın. Sen çatışmanın gerçekleşme biçimini kafanda canlandırmaya çalıştın. Herhalde ordu kartalın çevresini sarmış, çıkış yolu bırakmamıştı. Operasyonlar binlerce askerle yapılıyordu. Binlerce kişilik iyi donanmış askeri güç, hava desteği, ağır silahlar ve bu dev gücün karşısında son mermilerini kendilerine sakladıkları kalaşnikovları ve yüreklerinden başka bir silahları olmayan 25 gerilla arasındaki savaş, çok korkunç bir adaletsizlik anlamına geliyordu. Dünyanın başka yerlerinde de insanlar, böyle büyük güç dengesizlikleri içinde canlarını bile tehlikeye atarak büyük savaşlara girebiliyorlar mıydı? "Dünyada böyle insanlar olsa da, çok fazla değiller" diye yanıtladı arkadaşın. Her koşul altında

“ya özgür yaşam, ya ölüm”ü tercih edecek insan dünyada az bulunurdu. “Biz de bu ender insanlardanız” diye düşündün. İnsana bir yücelik duygusu yanında, yüreği kanatırcasına ezen bir acı duygusu da veren bu eşsiz savaş alanında, uzak dağların ufuklarına bakarken, bugün ve burada olmasının ne anlama geldiğini sordun kendi kendine. Mucize gibi bir hayat yaşıyordun şimdi. Sadece böyle yaşadığın için değil, nerede olursa olsun, hayatın bir mucize olduğunu hissediyordun. Önemli olan ona kendi mucizevi anlamını yüklemektir, yani onun özgür bir yaşam olmasını sağlamaktır. Şimdi imkansız bir kartalın kanatları arasındaydın. Şimdi kollarını kaldırırsan, bu yeşil-gri kartal canlanacak, birlikte bu güzel gezegenin gökyüzünde bir an ve sonsuza kadar süzülerek uçup gidecektiniz.

“- Yeni bir şey var mı?” diye sordu nöbeti devralmaya gelen iki gerilla.

Hayır yoktu. Bütün ufuklarda büyük bir sessizlik hakimdi. Mermi kovanları, filtrelili sigara izmaritleri ve boş konserve kutuları dolu mevziyle birlikte, nöbet durbününü arkadaşlarınıza bırakarak noktaya indiriniz. Kadın gerillalar kayalıklar arasında görünmeyecek bir kuytuda yaptıkları mangalarını hemen hemen tamamlamışlardı. Ali Dirêj’in güvenlik mangası da, hemen beş metre uzakta bir yere konumlanıyordu. Sen manga yerinin içini temizleyen arkadaşlarına odun getirmeye gideceğini söyledin. Çevredeki bodur çam ağaçlarının çevresindeki kurumuş dalları toplayıp geri döndüğünde, yeni yapılmış mekana yerleştirmek için bir demet de bahar çiçeği getirmiştin. Çiçek demetini manganın duvarına yerleştirirken, Ali Dirêj kapıda görüldü:

“-Rojda yoldaş, yine çiçek mi topladın?”

Sen birlik komutanının ne söylemek istediğini anlamamıştın. Belki de geçerken öylesine bir selam vermek istemiş, aklına bu cümle gelivermişti. Ne söyleyeceğini bilmeksizin beklerken, Ali’nin yoluna devam ettiğini görünce, Levent adlı gerilla komutasındaki bir takımın bugün eyleme gideceği aklına geldi.

“- Ali arkadaş” diye seslendin komutanın arkasından.

“- Evet?”

“- Ben de Levent ve diğer arkadaşlarla eyleme gitmek istiyorum.”

Ali’nin esmer yüzü aydınlandı, karşısındakine biraz da yukarıdan bakan bir gülümsemeyle konuştu:

“- Daha silah kullanmasını bilmiyorsunuz, ne yapacaksınız eylemde?”

“- Eğer eylemlere gitmezsem, kimsenin bana silah kullanmasını öğreteceğini sanmıyorum” dedin.

Ali’nin gülümsemesi yerini ciddiyete bırakmıştı.

“- Evet öyle. Ama bu sıradan bir çatışma değil, bir eylem. Eğer eylem düzenlemesinde sana ihtiyaç duyulsaydı, seni de çağırırdık. Silahlara gelince, nasılsa çok çatışmaya gireceğiz. Hep beraber çok şey öğreneceğiz. Düşmanımızdan olsa bile.”

Sen kendi önerinin çok mantıklı olmadığını düşündün bir an. Ama daha böyle düşünürken, güneş yanığı, sakallı yüzünde katılık ve acı duygusu iyice yerleşmiş olan bir gerilla, elinde bir giysi yığınıyla dosdoğru mangaya geldi. Kapıda durdu, eşyalarını yere indirdi ve manganın yanından uzaklarda bir yere bakarak, donuk bir sesle konuştu:

“- Bunlar Rojda arkadaşına verilecek” dedi ve dönüp ağır, temkinli adımlarla uzaklaştı. Sen giysi yığını aldın, hepsi kurumuş kan içindeydi. Birçoğunda kurşun delikleri vardı. Bunlar, bugün 25 gerillanın yaşamını yitirdiği noktaya keşfe giden gerillaların, gömdükleri arkadaşlarının üzerinden alıp getirdikleri giysilerdi. Birkaç tane palaska ve omuz askıları da yine kan içinde kalmıştı. Sen giysileri getiren gerillanın sesindeki inanılmaz katılığın nedenini şimdi anlıyordun. Giysi çıkını alıp yüz elli metre ileride bir derecikte akan suyun kenarına indin. Daha işini yeni bitirmiştin ki, savaş uçaklarının tanıdık, ürkütücü sesini duyar duymaz yeniden noktaya döndün. Ali Dirêj, gerillaları kuytuluk bir yere toplamış, konuşuyordu:

“- Arkadaşlar, düşman her gün bizi imha edeceğini yüksek sesle iddia ediyor. Ve bütün hatları tutmuş. Gerçek bir manevra yapmak için serbest alan yok. Düşman şimdi her yeredir. Nefes nefese, kıran kırana, düşman saflarını yara yara ilerleyeceğiz. Bunun için çok büyük moral ve irade gerekir. Bugün şehit yoldaşlar diyarı Kartal zirvesinden çıkıyoruz. Onların intikam yürüyüşüne çıkıyoruz.”

Operasyona çıkan ordunun taşıyamadığı için arada bir attığı ve birçoğunun artık işe yaramasın diye kasatura uçlarıyla yaraladığı bozulmuş konservelerden başka yiyecek şeyin olmadığı bir manevraya başladınız. Amaç yalnızca yer değiştirmek ve her yanı gözleyen ordunun takibine girmemektir. Bir yerde uzun süre kalmak, ordu denetimine girmek anlamına geliyordu. Ordu alışılmış geçitleri ve patikaları tuttuğu için, arazinin en sarp yerlerinden geçiyor, gündüzleri üslenmek için yine en ulaşılmaz yerlerde konaklıyordunuz. Bu manevralar sırasında Newal ve Korsan Suat'ın komutasındaki birliklerle karşılaştığınızda, birbirini tanıyan gerillaların sevinçleri görülmeye değerdi. Birbirlerinin hala yaşadığını görmek, büyük bir mutluluktan onlar için. Yürüyüş sırasında aylardır ayağından çıkarmadan taşıdığınız kot pantolonunun oturma yerlerinin, sarp arazide sürüklenerek ilerlemekten dolayı aşınıp yırtıldığını anlayınca, kefiyeni peştamal gibi beline sarmıştın. Ama bu yeni model, herkesin dikkatini daha çok üzerine çekmişti. Bütün gece süren bir yürüyüşten sonra, sabaha doğru ulaştığınız sık ormanlık bir alanda geçici olarak üsleniniz. Daha hava iyice aydınlanmamıştı ki, bir erkek gerilla

yanında askeri bir şalvarla geldi. Sen sevinçle değiştirdin giysilerini ve diğer arkadaşların gibi uyuyabilmek için ağaç dalları arasında çakıl taşlarından temizlediğin bir yere uzandın. Ama yeni şalvarı giyer giymez başlayan garip kaşıntılar bir türlü geçmek bilmiyordu; bu biçimde uyuman mümkün olmadı. Bir saat kadar boşuna uyumak için çabaladıktan sonra dayanamadın, kalkıp şalvarı kontrol ettin. Dikiş yerlerinin arasında kıvıl kıvıl dolaşan küçük beyaz yaratıkları gördüğünde bir çığlık attın. Bu tuhaf küçük yaratıkların ne olduğunu anlamak için henüz uyumamış olan arkadaşlarına gösterdin. İki kadın gerilla kakkahadan kırılıyorlardı.

“- Çete onlar, çete!” diye bağıldılar.

“- Çete nedir?”

Türkçeyi iyi bilen Beritan komutan üslubuyla araya girdi.

“- Siz Türkler bunlara bit diyorsunuz” dedi.

Sabırla dikiş yerlerindeki bitleri açıklamaya başlamıştın. Beritan bir süre bu şehirli arkadaşının hiç yüzünü ekşitmeksizin bu çoğunlukla mide bulandırıcı işi yapmasını izledi.

“- Sana hayranım” dedi. “Senin adın Roza olsun. Kişiliğine, canlılığına, yaşama kolay gelişine, bir de enternasyonal olmana ancak bu ad yakışır.”

“- Böyle düşündüğünü biliyorum” dedin. Beritan nöbet listelerine senin adını Roza diye yazıyor, resmi toplantılarda seni anması gerektiğinde yine bu adı kullanıyordu. “Ama ben adımdan vazgeçmeyeceğim. Allah da gelse, adıma artık değiştirmem” diyordun.

Herkesin yaşamına katılma, diğer arkadaşlarıyla aynı düzeyde yaşama iddian güçlüydü, ama işte bazı konulardaki dik başlılığın, kolay boyun eğmeyişin de nedense yadırganıyordu. Son sözlerin karşısında Beritan’ın takındığı alınmış yüz ifadesini gördün, ama üstünde durmadın.

O gün öğlen saatlerinde iki gerilla yakınlardaki boşaltılıp yakılmış bir köye erzak araştırmaya gönderilirken, çevreyi keşfettikten sonra yakınlarda düşman olmadığını anlayan Dirêj Ali, birliğini ağaçların arasındaki küçük bir açıklığa toplantıya çağırdı. Bir saat kadar konuştuğundan sonra yeniden dağıldığınızda, komutanınız kadın gerillaların mangasına geldi. Bütün kadınlar oradaydı. Doğrudan konuya girdi.

“- Bakın Rojda yoldaş, bizim yaşamımızı yeni yeni tanımaya çalışıyorsunuz. Bizdeki kadın-erkek ilişkilenme biçimini iyi gözleyin. Kendi yaklaşımlarınızı da buna göre gözden geçirin. Bazı şeyler size hiç yakışmıyor. Okumuş bir insansınız, tamam, sosyal yönünüz bizden daha güçlü. Ama dikkat edin. Bazı davranışlarınızın sonuçlarını çok ağır ödeyebilirsiniz.”

Ali Dirêj'in üslubu sert, kestirmeciydi. Karşısındakinden cevap beklemeyen, ama kendi dediklerinin harfiyen uygulanmasını isteyen bir edayla konuşmuştu. Sözlerini bitirir bitirmez mangadan ayrıldığında, kendini tutamayarak ağlamaya başladı. Ne olup bittiğini anlayamamıştın. Beritan yanına geldi.

“- Rojda yoldaş” dedi, “bir bayan arkadaş, senin erkeklerin göreceği bir yerde çete temizliği yaptığını söylemiş.”

“- Nasıl olur? Ben sizin yanınızdaydım. Ağaçlar çok sık, ve ben üstüme kefiye atarak manganın bir kenarında temizlik yaptım.”

“- Biliyorum” dedi Beritan. “Fazla sorun yapma, ama anlamaya çalış. Ali arkadaş daha sonra seni çağırıp konuşacak.”

Sen bütün bunları hakaret olarak kabul etmiştin. “Çağırma da gitmeyeceğim” diye geçirdin içinden.

Boş köye erzak araştırmaya giden iki gerilla, sırtlarında taşıyabilecekleri kadar arpa yüküyle geri dönmüşlerdi. Başka bir şey bulamamışlardı. Sen bir süre arpayı pişirmek isteyen gerillaları karmakarışık duygularla izledin. Bu at yemini nasıl yiyeceklerini anlayamıyordun. Sonunda kaynatılarak yumuşatılan arpa mangalara dağıtıldı. Sen önüne konan tabaktaki arpaya bakıyordun. Sonunda kendini tutamadın.

“- Arkadaşlar, bir fikrim var. Bu kaynamış arpaları leblebi gibi kavuralım. Böylece kabukları biraz temizlenmiş olur.”

Çevredeki arkadaşların sana değil de, kendi aralarında birbirlerine hitab ederek konuşuyorlardı.

“- Hanımefendi, siz bu arpayı beğenmiyorsunuz ama, 89 gerillalarının hiçbir şey bulamadıkları için at gübresi içindeki arpaları toplayıp yediklerini de bilmiyorsunuz.”

Dilin tutulur gibi oldu. Şaşırmıştın. Beritan biraz da durumu kurtarmak için senin kolundan dostça tuttu.

“- Tamam, Rojda arkadaş. Newroz arkadaş senin dediğin gibi arpayı kavuracak. Biz bu arada yönetime gideceğiz, Ali arkadaş çağırmış.”

Yönetim mangasının kaldığı yere gittiğinizde, Ali'nin bir rozet ve bayrak yığınının düzenlemeye çalıştığını gördünüz. İzin isteyip oturduktan sonra, hemen söze girdi Ali:

“- Bunları arkadaşlar arazideki depolardan çıkardılar. Herkese veremeyiz, sembolik değerleri büyüktür. Sen ve Beritan arkadaş bunları çantanıza koyun. Bu arada dört adet ayrı rozeti de sana hediye ediyorum.”

Havayı yumuşatmak için ilginç bir yöntem, diye içinden geçirdin. Dönüp Beritan'a baktın. Başını hafif yana eğerek gözlerini yumuşacık kapayan Beritan, bu davranışıyla arkadaşının sabırlı olmasını istiyordu. Sesini çıkarmadın. Ali Dirêj samimi, içten davranıyor ve konuşuyordu. Birkaç saat önceki öfkesinden eser yoktu.

“- Rojda yoldaş, Beritan arkadaş sizinle konuşmuş olmalı. Sizin öyle bir şey yapıp yapmamanız çok önemli değil. Ama bizde bu tür şeyler çok hassastır. İnsanı bitirir. Kapalı bir toplum olmanın getirdiği ve size tuhaf gelen hassasiyetleri anlamamız gerekir. Ben size kızdım, ama sözlerim bütün bayan arkadaşları hedefliyordu. Son yürüyüşe çıkmadan bir bayan ve bir erkek arkadaş, bir çaydanlığın taşınması için birbirine girmişler. Hatta erkek arkadaş bayan arkadaşın başına çaydanlıkla vurmuş. Farkında mıydınız, bunlar yürüyüş sırasında olmuş. Bu türden ölçsüzlükler için bir uyarı yapmak istedik. Kürtçe konuştuğumuz için anlamamış olabilirsiniz. ... Size gelince, anlama gücünüz olduğu için üstünüze gelmekte çekinmedik. Bizde eleştiri insanları güçlendirmek içindir, bunu anlamamız gerekir.”

Sabırla dinlemiştin, kendine göre gerçekten anlam vermeye çalışmıştın.

“- Sözlerinizi kavramaya çalışıyorum” dedin, “ama böyle gerçekdışı ithamlar olunca, neyin nereden geleceğini nasıl kestireceğim? Ben erkeğe karşı zayıflık imasını kabul edemem. Yaptıkları açıkça iftiradır.”

“- Bu doğru değil” diye karşı çıktı Ali Dirêj. “Arkadaşlarımız sana göre çok geri olabilir, ama yaşam deneyimleri güçlüdür. Bir şey söylüyorlarsa, onun bir dayanağı olduğunu sezdikleri için söylüyorlardır.”

Tartışma bir süre daha devam ettikten sonra, rozet ve bayrakları alan iki arkadaş mangalarınıza gittiniz. Akşama doğru, birdenbire hareket talimatı verildi. Yirmi metre mesafeyle ikişerli ilerlemeye başlayan yürüyüş kolu, günbatımı ışığının altında renkleri son bir an için canlanıp çeşitlenen bir manzara içinden geçiyordu. Orman içinde bir akarsuyu geçtikten sonra karşı kıyıda bir süre birbirlerini beklerken, sen ani hareketin nedenini, daha önce tedavisini yaptığın on altı yaşlarındaki genç gerilla Amed'den öğrendin: Sana geçen gece giymen için şalvarını getiren erkek gerilla firar etmişti.

“- Bundan sonra özellikle bizim birliğin işi zor” dedi Amed, iri siyah gözlerindeki kaygıyı karşısındaki ile paylaşmak ister gibi bakarak. “Düşman cihazları özellikle Ali arkadaş Serhat'tan sağ çıkartmayacağını söyleyip duruyor.”

Amed, bir süre kendisini dinleyen senin bir şeyler söylemeni bekledi. Beklediği olmayınca, yine kendisi konuştu:

“- Elbette bu düşmanın düşüncesi. Bir de bizim düşüncemiz var. Ve eğer inanç ve moralimizde bir zayıflık olmazsa, belirleyici olan bizim düşüncemiz olur.”

Herkes akarsuyu geçmişti. İyice kararın gecenin ağaçlı kapısından giren gerilla birliği, sabaha kadar nefes nefese sürecek uzun yürüyüşüne yeniden başladı.

Yaklaşık 60 kişilik birlik, eylem için kendisinden ayrılan Levent komutasındaki takımla yeniden buluşma fırsatı bulamadan noktasından ayrılmış, Serhat'ın geniş geceleri içinde, önceden asla bilinmeyen menzillere ilerliyordu. Neredeyse birkaç gecede bir, biri yürüyüş kolundan kopuyor, bir daha asla yetişemiyordu. Bu da, birliğin durumunu ağırlaştırıyordu. Çünkü yürüyüş kolundan kopanların büyük bölümü firar ediyor ve ordu güçlerine teslim oluyorlardı. Onların verdiği bilgilere göre, gerillaların seyrettikleri yönlere arazi taraması biçiminde ordu operasyonları geliyordu. Bunun için, yaz gecesinin sessiz serinliği içinde aç ve yorgun yürüyen birlik, kendisinden kopanlar bulunamadığında yön değiştiriyor, yola çıktığında varsayılan menzilden çok uzaklara ulaşıyor, yine de ordu operasyonlarından kurtulamıyordu. Bütün Serhat arazisinde ordu ayakta, bütün Kürdistan topraklarındaki gerillaların en zayıf noktası olarak Serhat gerillasını tesbit etmişti. 94 Serhat operasyonları, ordu açısından topyekün bir genel saldırının başlangıcıydı ve bütün gücünü bu bölgeye yığmıştı. Mümkün olduğu kadar düşmanlarının istediği yer ve zamanlarda çatışmaya girmemeye çalışan gerilla birlikleri için bu operasyonlar, daha başlangıç halindeyken bile gerçekten bunaltıcı olmuştu. Hemen her gece aralıksız devam eden yürüyüşlerden sonra ulaştıkları noktalarda, genellikle bütün gün bunaltıcı güneş altında, alelacele hazırladıkları mevzilerinde, eller tetikte, kesinlikle hareketsiz beklemek zorundaydılar. Şimdi hareket edebilecekleri arazinin en güneydeki ucuna varmışlardı ve yeniden Kuzeye dönerek, Aşık Dede tepesini aştıktan sonra, Aras ırmağını geçeceklerdi.

Yeniden Aşık Dede tepesinin altındaki araziye geldiğinizde, aşırı yorgunluktan burada bir gece daha kalmaya karar verdiniz. Gece yarısı nöbete kaldırıldığında sen, nöbet zamanı bittiğinde, üç saat boyunca açlıktan kımıldayacak halleri kalmayan arkadaşlarını uykudan kaldırmayı başaramadın; bu süre boyunca kendin nöbet tutmak zorunda kaldın. Bütün gece boyunca yeraltının derinliklerinden gelircesine boğuk havan sesleri duyduğunu düşündün.

Üstünde konumlandığınız toprakların kilometrelerce derinliğinde karanlık bir kaynaşma vardı. Ateşten bir kabarma yerkabuğunu zorluyor, her yöne doğru ona sarsıyor, ama bir türlü üstünden söküp atamıyordu. Sönmüş bir volkanın yeniden canlanmak arzusunda olduğu bu yerde, dünyanın varoluşunun en büyük güçlerinin çarpıştığı alanın üzerinde uyuyordunuz. Ateş ve onun külü olan su, sadece o sönmüş volkanın eteklerinde değil, ama yeryüzü hayatının, bütün canlı bedenlerin içinde kaynaşmaktaydı. Seni canlı kılan ateş, seni öldüren ateş, seni yaşatan ateş, şimdi ulaşamayacağın, asla gözleyemeyeceğin bir derinlikte canlı olan her şeyi yakıp kül etmek istercesine kaynaşmakta olan yerkabuğunun merkezindeki ateşle aynı soydandı. Kaynaşma, senin ruhundaydı, senin gibi üstündeki kabuğu, binlerce yılın yalan ve utançtan kararmış maskesini kırmak için isyana kalkmış bu insanların ruhlarındaydı. Şimdi açıklıkla, ölümlü, ihanetle pençelediğiniz, neredeyse tek yasa acımasızlık olan bu savaşta, isyanın ateşi, onun büyük kaynaşması, her halükarda insanlığın bu topraklardaki binlerce yıllık soğuk kabuğunu çatlatacak, zaman ve hafıza içinde gizlenmiş olan, nedeni belki de anlaşılmayacak olan bir kuvvet olarak, Serhat'ın yüksek düzlüklerinde yaşayan insanların ifadelerinde belirecek, ve artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

Sabah olduğunda, bulunduğunuz yerin çevresinde gece boyunca oluşan arazi çatlaklarını gördüğünüzde çok şaşırmıştınız. Yeralının derinliklerinde büyük kuvvetlerin bir kaynaşması olmalıydı ki, yeryüzünü böyle değiştirebilsindi. Yağmur olmadığı halde, az ileriden akan ve şimdi aktığı yöne yürümeye başladığınız su toprak renginde bulanmıştı. Su kenarında birbirlerini bekleyen arkadaşlarının yanına ulaştığında sen, Ali Dirêj'in yüzünde solgun, acı bir ifadeyle suyun kenarında, arkadaşlarının arasında oturduğunu gördün. Düşünüyordu. Arada bir elinde, parmaklarının arasında tuttuğu bir kesme şeker parçasına bakıyordu. Haftalardır kimse ne şekerin, ne tuzun yüzünü görebilmiştiniz. Gözaklarına kadar sararan gerillaların yüzlerindeki umutlu olmak isteyen, ama acıyı ve yorgunluğu da gizlemeye gerek duymayan ifadeler birbirinin aynıydı. Ali Dirêj, bir süre sonra elindeki şekeri suya attı.

“- Yola çıkıyoruz” dedi.

Kadın gerilla mangasının en önünde ayağa kalkıp yürümeye başlayan Beritan'ın şalvarının arkası ıslanmıştı. Beritan böbrek hastasıydı ve nemli zeminde yatması ile normal bir insanın tahammül edemeyeceği yorgunluk ve gıdasızlık sonucu, böbrekleri kendi kontrolünün dışına çıkmıştı. Senin ilk anda dikkatini çeken, arkadaşlarının onun durumunu hor görmemeleriydi. Hatta acıyla karışık bir saygı bile duyuyorlardı. Ödenen her bedel, katlanılan her fazladan zorluk, olağandışı koşullarda yaşayan bu olağandışı insanlarda saygı duygusunu uyandırıyor. Acı çektikçe, birbirlerine daha çok bağlanan bu topluluğun içinde sen, her zamanki ayrışıklığını sürdürüyordun. Biraz da deneyimsizliğinden kaynaklanan bir kayıtsızlıkla, bütün zorluklara karşın çiçek

toplamaktan ve gülümsemekten vazgeçmiyor, topladığın çiçekleri silahın namlusuna, kemerine takıyor, bazen elinde çiçekle yürüyordun.

Aşık Dede tepesine ulaştığımızda, ilk keşiflerinizin sonuçlarına göre karşı tepelerde ordu güçleri mevzilenmişti. Yeniden bütün gün sürecek bir sessizlik ve hareketsizlikten sonra, akşam karanlığında yeniden yola çıktınız. Gece yarısından biraz sonra Aras suyu geçildi. Şimdi operasyonun dar alanının dışına çıkmış görünüyordunuz, çünkü keşiflerden, dinlediğiniz cihaz muhaberelelerinden ve bazı köylülerden öğrendiğinize göre, Aras suyunun Kuzeyinde şimdilik ordu güçlerinin hareketi yoktu. Bütün gün arazide bekledikten sonra, akşama doğru yeniden yola çıktınız ve gece yarısından hemen sonra rastladığınız bir köydeki ilk eve girdiniz. Hızla sofraya hazırlamaya çalışan köylülerin konuşmalarında ve bakışlarında, “ne olur bir an önce gidin” der gibi korkulu bir ifade vardı. Bazı istisnalar dışında hemen bütün köylüler gerillaları destekliyordular. Ancak bu yılın baharından itibaren, gerilla birliklerinden firar edenlerin ordu güçlerine verdikleri bilgiler sonucu, birçok köylü öldürülmüş ya da evleri yakılarak göç ettirilmişti. Seninle birlikte birlikteki bütün kadınların girdiği küçük odada, gaz lambasının loş ışığında kurulan sofradan daha birkaç lokma almıştınız ki, erkek gerillaların bulunduğu tarafta bir hareketlenme oldu. Dışarıda nöbetçi bırakılan gerillalardan biri daha kaçmıştı. Saat biri geçiyordu ve sabaha kadar kalan birkaç saatlik zamanda çok fazla uzaklaşamazdınız. Nöbetten firar eden birinin de ordu güçlerine ulaşmak için kaçtığı hemen hemen kesindi. Bereket, çevredeki arazi ormanlıktı. Birkaç saat hızla ilerledikten sonra, kayalık bir tepede gizlice mevzilendiniz. Bütün gün arazinin üzerinde durmadan uçan kobra helikopterlerinin keşifleri sonuç vermeyince, yeni bir operasyon çıkmamıştı.

O akşamüzeri, birkaç kadın gerilla yeniden erzak almak için köye gönderildi. Beritan yönetim yerine gitmiş; sen, Çiçek adında bir kadın gerilla ile tek başına kalmıştın. Hava kararmaya başladığında, kuşağını açıp bırakan Çiçek:

“- Rojda yoldaş”, dedi, “ben dışarıya çıkıyorum. Gecikirsem merak etme, yolda yemek için kuşburnu toplamaya çalışacağım.”

Beş-on dakika bekledin, arkadaşın gelmeyince ormanın içinde biraz ileriye açıldın. Sesini yükseltmemeye dikkat ederek birkaç kez çağırdın, cevap veren yoktu. Aysız gecenin zifiri karanlığı, ormanın kapalı mekanında daha çok koyulaşıyordu. Fazla uzaklaşmadan, geri dönerek Beritan’a haber verdin. Birlikte erik ağacının bulunduğu yere gittiniz, kimse yoktu. Çiçek de firar etmişti. Yeniden mangaya döndünüz. Çiçek yanına hiçbir eşyasını almamıştı. Çantası ve kalaşnikov silahı mangadaydı, ama tabancası yoktu. Bu arada, erzak almak için köye gönderilen grup geri döndü; köyün girişine askerler pusu atmışlardı. Aradan yirmi dört saat geçmeden gerçekleşen ikinci firar olayı, sınırları sonuna kadar germişti. Ordu sadece nerede olduklarını değil,

böylece hareket tarzlarını da çözecekti. Hızla toparlanarak bir gün önce geldiğiniz yere, Aşık Dede tepesi yönüne doğru yürüyüşe geçtiniz. Neredeyse koşar adım yürüyordunuz. Yirmi günlük açlıktan sonra bir köyde yediğiniz bir parça ekmek, şimdi pahalıya mal oluyordu. Gecenin serin rüzgarının çarptığı terli bedenler, otların insan boyuna yaklaştığı arazide zorlukla ilerlemeye çalışıyordu. Aras suyunun aktığı vadinin yamacına geldiğinizde, öncüler su kıyısında bir anda belli belirsiz yanıp sönen kıvılcımı fark ettiler. Sanki birileri çakmak çakıyordu. Ali Dirêj yanındaki gücü araziye mevzilendirdi.

Yaklaşık bir buçuk ay içinde, 60 kişilik birlikten geriye kalan dördü kadın ve beşi erkek 9 kişi, o gece gözlerini kırpmadan mevzilerinizde beklediniz. Sabahın ilk ışıklarında Aras suyunun kenarlarının askerle dolu olduğunu gördünüz.

“- Tam bir çembere alınmış olabiliriz” dedi Ali Dirêj.

Su kıyısı boyunca uzayan bozuk toprak yol üzerinde dört panzer ve dört askeri GMC bekliyordu. Askerlerin rahatı yerinde görünüyordu. Kimi arabalara girip çıkıyor, kimi çevrede geziniyordu. Gerillaların mevzilendikleri kayalık yamaç çırılçıplaktı. En küçük bir hata, birkaç yüz metre aşağıda, ırmağın iki yakasında bekleyen ölüme bir çağrı anlamına gelecekti. Ağustos sıcağı altında kavruyan yüzlerde neredeyse yalnızca gözler hareket ediyordu. Sadece çevredeki sınırlı arazi üzerinde alçaktan uçan kobraların, grubu aradığı ve firarilerin verdiği kesin bilgilere dayanarak hareket ettikleri belliydi. Gerillaların buldukları alan gerçekten çembere alınmıştı. Akşama kadar taşlardan farksız bir hareketsizlik ve sessizlik içinde beklediler. Hemen hepsinin bekleyişlerine ölüm duygusu hakimdi. Öyle hareketsiz duruyorlardı ki, çevrelerinde uçuşan serçeler bile, gelip gözlerinin bir karış ötesindeki taşların üzerine konuyorlardı. Herkes kendi nefesini ve kalbinin atışlarını dinliyordu.

Nihayet akşam olduğunda, mevzilerde bekleyenler sanki yıllardır havanın kararmasını beklemiş kadar yorgundu. Yarım saat kadar çevreye açılıp ihtiyaçlarını giderdikten sonra yeniden bir araya geldiklerinde, şimdi kendilerini kuşatan ölümü yarmak için üzerine üzerine gitmeleri gerektiğini biliyorlardı. Sonunda büyük bir sessizlik içinde yola çıktılar ve gündüzden keşfettikleri bir noktadan ırmağı geçtiler. Suyun akışına direnmek için dokuz kişi el-ele tutuşmuşlardı. Sudan çıktıklar, hala vurulmadıklarına şaşırıyorlardı. Sessizce elli metre kadar ilerisinde panzerlerin beklediği şose yola ulaştılar. Ali Dirêj bir an çevreyi dinledikten sonra “haydi” diye fısıldadı ve yolu koşarak geçti. Tam bu anda panzerlerden biri ışıklarını buldukları yöne çevirdi. Yolun birkaç on metre yukarısında yere yatan grup yeniden hareketsiz kalmıştı. Devriyeye çıkan panzer bir daha geri döndüğünde, Ali Dirêj yerinden kalktı, elini yanında duran senin omzuna koydu.

“- Birkaç saniye farkla ölümü atlattık yine, Rojda arkadaş”, dedi.

Yeniden tırmanışa geçtiniz. Bir saat kadar tırmandıktan sonra, tehlike şimdilik uzaklaşmış görünüyordu. Bir su kaynağının yanında mola verdiniz. Sen daha nefesini tam dengelemeden, karanlıkta su sesinin geldiği yöne doğru yürüdün. Bu sırada genç Amed cebinden bir bardak çıkararak sana uzattı.

“- Gelirken su getir” dedi.

Genç gerillanın üslubuna alışmamıştın; bardağı aldın, ama biraz da şaka olsun diye arkadaşını tersledin.

“- Bir erkeğin ayağına kolay kolay su getirmem” dedin. Karşıdan ses çıkmadı. Döndüğünde, su dolu bardağı alan Amed’in ses tonunda sitem vardı.

“- Zahmet oldu Rojda yoldaş” dedi Amed.

“- Yok canım...”

Beklediğin kakhahalar sonunda patladı. Bu arada Ali yarı babacan, yarı tehdit eden bir sesle konuştu.

“- Bana bak Rojda yoldaş! Rojin adlı bir arkadaş bana gözüm dedi, gözünü çıkarttım. Sen de canım diyorsun ya, canını çıkartırım, haberin olsun!”

Ali’nin sözlerinde yakıcı bir gerçeklik gizliyse de, hala yaşıyor olmanın mutluluğunu yaşayan sen ve arkadaşların, bu konuşmaların hepsini neşeli buluyordunuz. Az sonra sudan ve terden ıslanmış vücutlarınız gecenin soğüğünde ürpermeye başlayınca, yeniden kalkıp yüzlerinizi rüzgara vererek yürümeye başladınız. Belleklerinizde zorun ve sevginin, arkadaşlığın ve emeğin, ölüm, yaşam ve mücadelenin keskin duygularını taşıyarak, büyük bir sessizlik içinde adımlarınızı birbirinize göre kendiliğinden uyumlu kılarak ilerliyordunuz.

Senin gerillaya ilk adımını attığın o yıl, Serhat bölgesindeki gerilla için büyük bir yıkım yılıydı. On binlerce askerin her an hareket halinde olduğu bölgede bulunan gerilla gücünün, sürekli alan değiştirmekten başka çıkar yolu yokmuş gibi görünüyordu. Adaletsiz bir savaştı bu; zor ve ihanet ayağa kalkmış olan Serhat halkını tamamen sindirmek üzereydi. Ordu güçleri için halkın yaşamı değil, kendilerini destekleyip desteklememesi önemliydi. Bu anlayışla halkın üzerine gelen ordu, şiddetten daha fazla, firar eden gerillaların bir zamanlar kendilerine yürekten hizmet eden köylüleri ihbar etmesinden yararlanıyor, böylece yarattığı güvensizliğe dayanarak kendi gücünün kabul edilmesini tek seçenek olarak bırakıyordu. Öyle ki, yıl sonuna gelindiğinde Ağrı ve Tendürek çevresinde hareket eden hemen tüm gerilla gücünden başarabilenler sınırı aşarak İran’a geçecek, başaramayanlarsa büyük ölçüde imha olacaktı.

Aras kıyısındaki pusuyu geçtikten sonra üç gece boyunca Kuzeye yürüyerek ulaştığınız bir noktada, kayalıklar arasında çok güzel bir şelale

keşfettiniz. Yakınlarda bir koyun sürüsü otliyordu; erkek gerillalardan ikisi yiyecek bir şeyler almak için çobanların yanına giderken, Ali Dirêj banyo yapılabileceğinizi söyledi. Sen ve kadın arkadaşların kuytu bir yerdeki şelalenin döküldüğü çukura indiniz.

Banyodan önce en az bir saatini üstündeki “çete”leri temizlemekle geçirdin. Giysiler yıkandıktan sonra şelalenin sürekli berrak, serin suyla dolan havuzuna girdin ve, bir daha çıkmak istemiyordun. Banyoya geleli beş saat olmuştu. Arkadaşların seni zorla kollarından sürükleyerek sudan çıkardılar ve giyindikten sonra erkek arkadaşlarının yanına geldiğinizde, Ali Dirêj’in yolunuzun üstünde sessizce oturmakta olduğunu gördünüz. Banyodan dönenlere dönüp bakmadığına göre kızmış olmalıydı. Sen noktaya geldin, elindeki henüz tam kurumamış çamaşırları yeniden kayalara serdikten sonra, tam az ileride yakılan ateşin yanına gidecektin ki, Ali’nin çağırıldığını söylediler.

Sen yanına gittiğinde, Ali öfkeyle konuşuyordu.

“- Sen -devlete çalışırken, bir yere beş saat izinsiz gidebiliyor muydun? Bu banyo sefası için biz 40 şehit verdik. Onu da bırak, bu savaşta şimdiye kadar dört yüz can verdik. Bu kayıpların ne demek olduğunu biliyor musun?”

Kara gözlerinde öfkeli bir ateşle bakarak konuşan Ali’nin sözleri bitip gözkapakları indiğinde, cevap veremedin. Başın birdenbire kurşun gibi ağırlaşmıştı. Kalkmak için izin istedin, cevap beklemeden kalktın ve hızlı adımlarla uzaklaştın. Bir süre bir kayanın üstünde oturup düşündün. Karnın acıkmıştı. Ateşin başına geldiğinde, közlerin içinde gümüş renginde bir şeylerin parladığını gördün. Sordun. Sigara paketlerinin içindeki folyolara peynir sarıp közde pişiriyorlardı. Az sonra yumuşak sac ekmeğinin içine sürülerek yenilen peynir gerçekten lezzetliydi.

Ali Dirêj cebinden bir resim çıkarıp sana uzattı.

“- Bu sen misin?”

Evet sendin. Gerilla ordusuna ilk adımını attığın zamanlarda, Aşık Dede tepesinde komutan Zeki’ye teslim ettiğin hemşire kimliğindeki fotoğrafını bu. Ama her ne hikmetse, kaçan Çiçek adlı bayan gerillanın çantasında bıraktığı albümün içinden çıkmıştı. Senin bu resminin onun eline nasıl geçtiği konusunda herhangi bir fikrin yoktu.

Bütün bir gerilla birliğinden dokuz kişi kalan grup, bir haftadan daha fazla bir zaman yürüdüktan sonra, Sinek yaylalarına ulaştığında, diğer gerilla gruplarından da kalanlarla burada buluştu. Bu buluşma planlanmış değildi,

ama ordu güçlerinin operasyon biçimi, hepsini bu yaylalarda toplanmaya zorlamıştı. Şişko Suat, Dırej Ali, Newal, Abdurrahman ve Kerimhan adlı gerilla komutanları da alana gelmişti. Yürüyüşün başlangıcında her birinin emrinde 60-70 gerilla varken, şimdi bütün buluşan gerillaların sayısı elliye geçiyordu.

Savaş yorgunu gerillaların zom adı verilen Sinek yaylalarında konumlandı, erzak sorunu yoktu. Savaşçılar bir yandan başlarından geçenleri birbirlerine anlatırken, diğer yandan uzun süren açlıktan sonra köylülerin getirdiği erzakın tadını çıkarıyorlardı. Hepsinin gözlerinde ilginç bir parıltı vardı; hepsi hemen hemen mutlak olan ölümü yendiklerini biliyorlardı. Yol boyunca birlikte yürüdükleri Orhan adlı gerilla, sana fotoğraf albümünü gösteriyordu. Fotoğraflardan biri , iki yıl önce Bekaa'da askeri eğitim sırasında çekilmişti. Ama fotoğraftaki ile şimdi karşında duran Orhan arasında on yıllık bir zaman farkı varmış gibi görünüyordu. Şeker hastalığı da olan Orhan, 1989 yılında katıldığı gerillada, çok uzun bir ömür yaşamış kadar yaşlanmıştı. Senin onun durumuna şaşırmana gülümseyen Orhan:

“- Arkadaşlar da senin durumuna şaşırıyorlar” dedi. “Senin Botan'dan falan geldiğini sanıyorlar. Sen de bu savaşta büyük bir direniş gösterdin. Senin Ankara'dan bu baharda katıldığını duyanlar inanmıyorlar.”

Zomda geçirdiğiniz ilk geceden sonra, sabahleyin sana çok yakıştığını düşündüğün RBK silahını omuzladın ve bütün komutanların onca zorluktan sonra ulaştıkları bu güzel noktada kendilerini rahatlığın kucacağına bıraktıkları göçer çadırlarının çevresinde tehlike olup olmadığını kendince gözlemeye başladın. Çevre sakin görünüyordu; zom çadırlarının içlerinde ve kıyılarında uyuyan gerillaların farkına varmayan biri, kendi halinde yaşamakta devam eden bu oba insanların yaşamlarında hiçbir değişiklik fark etmeyecekti. Savaş yoktu sanki, hiç olmamıştı. Zom sakinleri, her zamanki mekanları içinde, her zamanki hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlardı. Keçi kılından dokunmuş zom çadırları, ince hasır duvarların çevrelediği bir dairenin merkezinden yükselen direklerle gerilmişti. Her yaştan çocuklar çevrelerindeki yorgunluk ve uykusuzluktan görünüşleri farklılaşmış gerillaları daha büyük bir ilgiyle izliyorlardı. Çevredeki göçerler, gerillaları ağırlamak için var güçleriyle çalışıyorlardı. Anlaşılan ihanetin çirkin eli buralara kadar uzanmamıştı.

Oturduğun yerden, az ileride sac üzerinde yufka ekmek yapan kadını izliyordun. Hemen berisinde, önüne bir tabakta kahvaltı konan Ali Dirêj'in seslenmesiyle irkildin:

“- Rojda yoldaş! Gel kahvaltı yapalım. Eminim hayatında böyle bir şey yememişsindir.”

Sen komutanının yanına oturdun. Kahvaltıda şekerle tatlandırılmış süt kaymağı vardı. Tadı çok güzeldi, ama ekmek yapan kadını izleyen ve böylece bir kadın olarak kendini düşünen senin iştahın fazla yoktu. Birkaç lokma aldıktan sonra bıraktın.

“- Kadın, ekmek ve ateş” dedi Ali. “Kürdistan gerçekliği budur. Kürdistan’ın kendisi budur. Bunları yazmalısın.” Son sözlerini talimat verir gibi söylemişti. Sen bu sözleri düşünürken, sabah erkenden öylesine dolaşmaya çıktığında saçlarını okşayarak sevdiğin bir çocuk koşar adımlarla yanına geldi, yanında oturdu ve yelek cebinin üstündeki rozetlere uzun uzun baktı. Rozetlerden birini çıkardın, çocuğun kazağına taktın ve başını okşadın. Yedi yaşlarındaki sarışın çocuğun gözlerinin içi gülüyordu.

Kahvaltıdan sonra gerillalar zomları bırakıp, yukarıdaki çatışmaya daha uygun bir tepeye çıktılar. Akşam olduğunda yapılan toplantıya, senin gibi uzun süren açlıktan sonra yiyeceklerin bozduğu midelerinden dolayı hastalanan birçok gerilla katılmadı. Karanlık çökmeden önce noktadaki bütün gerillalar iki gruba ayrılmıştı. Gruplardan biri Dersim eyaletine, senin de dahil olduğun diğeri ise Tendürek bölgesine geçecekti. Vedalaşmak için grup topluca ve törenle el sıkışırken, Ali Dirêj’in de Dersim’e geçecek grupta olduğunu gördün.

“- Güçlü bir militan olacağına inanıyorum” dedi Ali.

Yeniden on günlük bir yürüyüşten sonra Ağrı gibi sönmüş bir volkanik alan olan Tendürek dağlarına ulaştınız. Geniş bir alan olan Tendürek dağlarının dorukları, donmuş volkanik kalıntılar olduğu için, toprağın bile olmadığı alanlardı. Toprak, ancak dorukların dibindeki eteklerde bulunuyordu. Dorukta ve çevresinde tek bir ağaç yetişmiyordu. Bazen kayalıkların arasında tek tük kuşburnu çalıları yetişiyordu. Bu bölgede su kaynağı bulunmazdı; su ancak çok az sayıda olan doğal sarnıçlardan elde edilebiliyordu. Senin de içinde bulunduğun gerilla grubu Tendürek’e ilk girdiğinde, ulaşacağı son noktadan önceki üç saatlik yolda bir damla su bulamadığı için çok zorlanmıştı.

Son ulaştığınız noktada bir bölük gerilla içtima sırasına girmiş, sizi bekliyordu. Yeni gelen takım kendileri için hazırlanan mangalara yerleşti, acele demlenmiş birer çay içtikten sonra dinlenmeye çekildi. Senin yeni kadın gerilla arkadaşlarıyla tanışman yine sancılıydı. Sarışın, iri yapısı ve yüzünün keskin, kaba hatlarıyla dikkati çeken ve üstten bir edayla konuşan Zaman adlı kadın gerillanın hoş geldin karşılması ilginçti.

“- Neden gerillaya katıldınız? Ne işiniz var burada?”

“- Neden?”

“- Siz Türksünüz. Türklerin ne işi var dağda?”

“- Sizce yalnızca Kürtler mi katılmalı gerillaya?”

“- Elbette. Sizin vatanınız, yurdunuz var. Oysa bizim yok, biz Kürdistan için savaşıyoruz.”

“- Kemal Pir de Türk'tü. O ne için savaşıyordu sanıyorsunuz?”

Takım komutanı Zaman konuşmanın burasında geri çekildi. Havayı yumuşatmak için bir bardak daha çay isteyip istemediğini sordu. Senin de bu tatsız konuyu fazla kurcalayacak halin yoktu. Daha yeni gelmiştin ve biraz daha tanımadan uzun tartışmalara girmemeliydin.

Ertesi gün sabah 4.30' da içtimayla güne başlandı. Aylardır ilk kez alışılmış bir gerilla noktası yaşamına kavuşuyordunuz. Demek ki ordu bu alanda fazla hareketli değildi. Noktadaki gerillalar, bir yandan normal günlük yaşamlarını sürdürmek için çalışıyor, öte yandan kış üslenmesi için çalışmalar yapıyorlardı. Sen ve birkaç yeni katılmış gerilla için de her gün düzenli olarak askeri eğitimler veriliyordu. Sen, aylar süren yürüyüşün bütün yorgunluğunu bedeninde hissediyordun. Yine bir yanaşık düzen eğitiminde yürüyüş halindeyken, pansuman yapman için eğitim sahasından çağrıldın. O kadar halsizdin ki, erkek mangalarının bulunduğu yere kadar yürüyecek gücü kendinde bulamıyordun. Bir köşede biraz oturdun, dinlendin. Baş dönmesi geçtikten sonra gittiğin mangada sizi bekleyen yaralıyı görünce sevinçten konuşamadın. Karşında aylar önce Madur'da ölümcül yaralıyken karşılaştığın ve hayati tehlikeyi atlatana kadar tedavi ettikten sonra, diğer yaralılarla birlikte bir mağarada bırakıp gittiğin arkadaşın vardı. Hasta toparlanmış, kilo almıştı. Heyecanla birbirinizi sorarken, anlaşmanız için çevrenizdekiler konuşmalarınızı karşılıklı tercüme ediyorlardı. Birlikte yemek yedikten sonra gelen günün nöbetçi subayı Zaman'a, pansuman yapmak için arazide uygun bir yere gitmenizi ve kimsenin sizi görmemesi gerektiğini söyledin. Yanında refakatçi bir erkek gerillayla birlikte, üç kişi noktanın ilerisindeki kayalıkların arasına gittiniz. Sen hastanın yarasına baktığında yeniden şaşırmıştın. Yaralı bölgede yeni canlı dokular oluşmuş, pek az bölge pansuman gerektirir hale gelmişti. Hasta artık neredeyse tamamen iyileşmişti. Pansuman işleminden sonra gittiğin erkek mangasında, sarışın saç sakalı birbirine girmiş, üstü başı kir-pas içinde bir gerilla seni bekliyordu. Bir iğne yapılması gerekiyordu. Sen iğneyi yapmak için uzanmasını söyleyince, sarışın gerilla utangaç bir ifadeyle itiraz etti. O sırada orada bulunan diğer bir gerilla kızarak arkadaşının sırtına vurdu:

“- Feodal adam! Uzan da iğneni yapsın! Onun ne yapıp geldiğini bilmiyorsun herhalde? Hadi, uzan da iğneni yapsın!”

Şaşırmıştın. Acaba pansumanı yaparken mi görmüşlerdi? Başını çevirip pansumanı yaptıkları araziye tekrar baktın.

Sarışın uzandı, iğneyi yaptın. Hasta kalkarken yanında bekleyen arkadaşının onun sırtına yeniden vurması, tuhaf gülmeleri ve konuşmaları hoşuna gitmemişti. Lanetlenmiş erkeğin, hiç bir şey anlatmayan gülüşü. Kadını çok iyi bildiğini düşünen, ama kendini bilmekten de çok uzak olan, her kelimesinde kendini aşağılayan bir hilkat garibesi.

Geçmiş olsun diyerek mangana döndün. Orada bulunan kadın yoldaşların, yüzüne bile bakmadan teker teker mangayı terk ettiler. Yüzlerindeki o bildik ifadeyi fark etsen de fazla üzerinde durmadın.

Depodan çıkarılmış ilaçları ayrıştırıp kontrol etmen ve gerekenleri yanına aldıktan sonra yeniden depolaman istenmişti. Saatlerce ilaçları ayrıştırmaya çalıştın, çoğunun son kullanım tarihleri geçmişti. Birçok ilaç birbirine karışmıştı, prospektüslerin çoğu yoktu ya da okunamayacak biçimde yıpranmıştı. Bazı ilaçların ne olduğunu ancak tahmin edebilirdin. Yine de birçok ilacı yeniden adlandırarak yanına aldın.

Gerilla birliği kışlık erzaklarını köylerden çıkarıyordu. Bunun için her zaman yirmi kişilik bir grup köyün çevresinde mevzilendikten sonra, ancak birkaç gerilla köyün içine giriyor, ihtiyaçları olan erzakı köyün biraz dışında gizli bir noktaya yığıyor, ancak köyden çekildikten sonra buradan aldığı erzakı muhtemel kış kampının yakınlarına depoluyordu. Bu erzak taşıma konusu, gerilla olmanın bir ölçüsünü içeriyordu. Üstünde tam teçhizatıyla yarım torba unu taşıyamayanların gerilla yaşamından dışlanmayı göze almaları gerekiyordu. Bu konuda kadın-erkek ayrımı yapılmıyordu. Kadın gerillalar yük taşıma konusunda özellikle erkeklerden geri kalmayı kendilerine yediremiyorlardı. Burada erkeklerin yaklaşımları daha esnek gibi görünüyordu, büyük çoğunluk kadın gerillaların daha az yük taşımalarının doğal olduğunu düşünüyordu. Ama aynı konuda kadın gerillaların düşünceleri farklıydı. Sadece erzakı kış kampının yakınlarına taşımakla bitmiyordu iş; su almayacak biçimde erzakın yeraltına gömülmesi ve kamuflle edilmesi de zahmetli bir işti. Kış kampı olarak seçilen noktada bulunan doğal mağaraların zeminindeki kayalar balyozlarla kırılarak, çıkan moloz dışarı atılıyor, mağaralar mangalara dönüştürülüyordu. Yine Tendürek eteklerindeki seyrek ağaçlı ormanlardan kış için odun getirmek de başlı başına bir çalışmaydı.

O sırada Tendürek'te bulunan gerilla güçlerinin genel koordinasyonunu Gelî adlı Başkale'li bir genç sağlıyordu. Gelî, 1989 yılında “askeri kanunla” gerillaya katılmıştı. Yani kendi isteği dışında zorla evinden alınarak gerillaya getirilmiş eğitilerek savaşa sokulmuştu. Daha yirmi yaşını yeni bitirmiş

olmasına karşın, en az otuz beş yaşlarında gösteriyordu. Genç yaşına karşın, Serhat gerillalarının en çok bağlandığı komutanlardan biriydi. Güler yüzlü, sakin, emrindeki arkadaşlarının bütün sorunlarıyla inceden inceye ilgileniyor, bir şey yapamadığı zamanlarda da moral gücüyle savaşılarını yürütmesini biliyordu. Bütün savaşçıların tartışmasız güvenini kazanmıştı. Ne görünüş olarak, ne de başka bir biçimde, Gelf'nin doğal komutanlık karizması dışında, savaşçılardan göze çarpan bir farkı yoktu. Gece gündüz savaşçıların yaptığı her işe onlarla birlikte koşturuyor, bunun yanında ordu güçlerinin hareketlerini izliyor, bazen tek başına birliğin doğal gözcüsü ve nöbetçisi oluyordu.

Kasım ayının sonlarına doğru, ordu güçleri alanda hareketlenmeye başladı. Önce kobra helikopterleriyle keşif çalışması biçiminde gelişen operasyon, istihbarat sağlandıkça daha etkili biçimlere bürünerek devam ediyordu. Ordu bazen çok yakınlarındaki tepelere havadan indirme yaptığı zamanlarda bile, ani ve gizli yer değiştirmelerle çatışmaya girmemeye çalışılırdı.

Tendürek alanının tam ortasında volkanik bir göl vardı. Zirvesi erimiş muma benzeyen bir tepenin üstündeki krater gölünden esinlenerek, buraya "Tepê Gölü" deniyordu. Bu tepe, Tendüreğin iki yakasının, Doğubeyazıt ve Çaldıran arazisinin tam ortasında bulunuyordu. Bu iki dağlık yakanın çevresi tamamen ovalık alanlar ve yerleşim yerleriyle çevriliydi ve hemen hepsinde ordu üsleri kurulmuştu. Böylece dağlık alan doğal olarak kuşatmaya alınmıştı. İndirme ya da operasyon yapılmadığı zamanlarda, bölgeye yoğun havan atışları uygulanıyordu. Böylece bölgede olduğu bilinen gerilla gücünün en azından psikolojik olarak yıpratılması hedefleniyordu.

Gerillalar kış kampını, alanın Doğubeyazıt yakasındaki sayılı sarnıçlardan birinin yakınlarına kurmaya çalışıyorlardı. Buraya eskiden yaşamını yitiren bir arkadaşlarının anısına Şehit Reşit noktası adını vermişlerdi. Genel olarak Doğubeyazıt yakasındaki köylerle ilişkileri vardı; bunun aksine Çaldıran yakası köyleri büyük ölçüde ordu denetimindeydi. Şehit Reşit noktası ve Tepe Gölü ile bir üçgen oluşturacak biçimde, biraz daha dış tarafta yükselen alanın en stratejik tepesi, Şehit Doğan adıyla anılıyordu. Bu tepe operasyon süreçlerinde ordu güçlerinin karargahı oluyor, onlar çekildikten sonra gerillalar giriyordu. Operasyon başladığı anda gerillalar alanın bir ucundan diğer ucuna doğru harekete geçiyorlar, operasyon geri çekilir çekilmez her zamanki faaliyetlerine devam ediyorlardı.

Ancak her operasyondan çatışmaksızın çıkmak mümkün değildi. Bu çatışmalardan biri, Aralık aylarının başında gerçekleşti. Birdenbire çevrelerine indirme yapan ordu güçlerinin yerlerini belirlemesi sonucu mevzilene gerillalar akşama kadar çatıştıktan sonra alanı terk etmişler, bir yaralı dışında kayıp vermemişlerdi. Arazinin biçimi, gerilla savaşı için eşsiz bir fırsat

sunuyordu. İnsan boyunu aşan kayalıklar arasında, bomba mesafesinde askerlerle iç-içe girmelerine karşın, kayıp vermemişlerdi. Yirmi beş yaşlarında bir gerillanın sol kulak memesi altından giren mermi, yüzün sağında, burnun yan tarafındaki dokunun içinde kalmıştı. Askerler çekildikten sonra sen yaralıya müdahale ederken, çevreniz meraklı ve neşeli izleyicilerce sarılmıştı.

“- Burnunu kesecek misiniz?”

“- O merminin çıkması mümkün değil.”

Sen, “siz mevzide nasıl işinizi iyi yapıyorsanız, ben de işimi iyi yapmasını bilirim” diye geçirdin içinden. Üstelik şimdi neredeyse bütün birlik çevrende toplanmıştı. Ne yapıp edip başarılı olman gerekiyordu; eğer başarısız olursan, çevrendeki yüzlerin acıma ya da alay dolu ifadelerine katlanamazdın. Sen biraz düşündükten sonra merminin yanağa girdiği yerden bir uyuşturucu iğne yaptın. Sonra derinin üzerinden kavramaya çalıştığın merminin yönünü ağır ağır geriye, girdiği yöne doğru çevirdin. Yalnızca bu işlemi yapmak bir saatini almıştı. Yaralı, uyuşturucu iğnenin etkisine karşın acı çekiyor, bu yüzden arada bir mola verdikten sonra işine kaldığın yerden devam ediyordun. Yaklaşık yarım saat kadar daha uğraştıktan sonra, elinin her hareketiyle biraz daha geriye ittiğin mermiyi girdiği yerden çıkarmayı başardın. İzleyiciler bağırıyorlardı: “Bravo doktor, bravo!” Sen hiç istifini bozmadan yaranın pansumanını yaptın. Bu arada, aralarında sürekli bir sinir savaşının yürürlükte olduğu ender erkek gerillalardan biri olan Beytüşşebap’lı Botan adlı gerilla, çıkarılan G-3 silahına ait mermi çekirdeğini aldı.

“- Elinize sağlık, Dr. Rojda yoldaş” dedi içtenlikle. “Bu mermiyi kolye yapıp bugünün anısı olarak boynuma asacağım.”

Sen içinden kendine gülüyordun: Bir yanda insanlar doktor olmak için ömürlerinin en verimli yıllarını tüketirken, sen birkaç ayda onların yaptıkları uzmanlık gerektiren işleri yapar hale gelmiştin.

O gün akşama kadar tek başına erkek gerillaların hatırı sayılır bir konuğu oldun. Kalabalık bir halka olup, kara demlikte az önce dinlenmiş çaylarını içerken, savaştan, cesareten ve korkudan söz eden gerillaların arasında, onların sohbetlerine aynı üslup düzeyinde muhatap olmayı hak etmiş olarak katıldın. Belki de hiçbiri, senin kadın olduğunu hissettiren tek bir söz ve davranış göstermediği için, içten içe gururlandın. Bu, emekle hak edilmiş saygı demekti.

Akşam günbatımında, bulunduğunuz yerden aşağıya doğru, akşam alacasında henüz bazı ayrıntıları seçilebilen kayalıkların labirentlerinden geçerek, Sarnıç noktası adı verilen yere indiniz. Burada, geniş ağızlı bir mağaranın zeminindeki çukurda yağmur suları birikiyor ve dört mevsim su bulunabiliyordu.

Ertesi gün de sarnıç noktasındaydınız. Sabah keşfinden sonra her olasılığa karşı başlayan bekleyiş, öğleden sonra saat dörde kadar sürdü. Ancak o zaman, erkek gerillaların hemen hepsi ormanlık alanın seyrek de olsa başladığı eteklere kadar daha önce getirilip gizlenmiş olan erzakı noktanın çevresine kadar taşımak üzere yola çıktılar. Kadın gerillalar ise, getirilecek erzakın hemen depolanması için, yer altı depoları hazırlamak için noktada kaldılar. Erzak getirmeye gidenler, ancak ertesi sabah gündeğümünde yorgun argın noktaya ulaştılar. Erzaklarını hazırlanan depoların yakınlarına bıraktıktan sonra, noktada dinlenmeye çekildiler. Çatışma ve manevra sonrasında bütün gece kayalık arazide sırtlarında kuvvetlerini sonuna kadar harcayarak taşıyabilecekleri kadar yük altında bütün gece süren yürüyüşten sonra, derin ama sancılı bir uykuya daldılar.

Yalnızca nöbetçileri ayaktaydı. Öğlene doğru uzaklardan helikopter sesleri duyulduğunda, nöbetçiler önce fazla aldırış etmediler. Çünkü her gün bu saatlerde, çevredeki geçici ordu üslerine havadan erzak ikmali helikopterlerle yapılıyordu. Böylece helikopter uğultusu, pek hoşla gitmese de, günün rutin bir müziği gibi olmuştu. Ama daha bir dakika geçmeden, nöbetçiler bu seferki sesin her zamankinden farklı olduğunu hissettiler. Helikopter tepelerin ardından görünmese de, ses giderek yaklaşıyordu. Nöbetçiler açlık ve yorgunluktan ölü gibi uyuyan arkadaşlarını uyandırmak için yanlarına koştuklarında, sağlarındaki bir sırtı aşan skorsky, dosdoğru kıyısında onlarca gerillanın uzandığı açıklığın ortasına yöneldi. Küçük açıklığın üstünde havada asılı kaldı, merdivenlerini aşağıya sarkıttı ve iki asker merdivenlerden tutunarak aşağı inmeye davrandıklarında, çevrede kimi uzanmış, kimi doğrulmaya çalışan, kimi şaşkınlaktan öylece bakkalan gerillaları gördüklerinde, ne yapacaklarını bilemez bir halde bakakaldılar. Bir an kimse kıpırdamadı, helikopter öylece duruyor, askerler ve gerillalar birbirlerinin gözlerinin içine bakıyordu. Bu geçici statükoyu, nöbet yerinden skorsky'yi hedefleyen AKC silahının cayırtısı bozdu. Gövdesinden kıvılcımlar çıkaran ve küçük yaralar açan zayıf silahın darbesini hisseden helikopter, birden havalandı ve bir kez daha ateş edilmeden yukarıdaki kayalık sırtın arkasından kayboldu. Daha çeyrek saat geçmemişti ki, Sarnıç noktası onlarca havan silahının düzenli atışlarıyla cehenneme döndü. Cehennemi bir ıslık çalarak hızla yere inen havan mermileri kayalara çarpıyor, korkunç bir gürültüyle parçalanan kayalar ve şarapnel parçaları her yana savruluyordu. Bütün gerilla gücü, geniş ağızlı mağaranın içindeki sarnıcın çevresine toplandıklarında, Hasan Goyî adlı takım komutanı gerilla kolundan yaralanmıştı. Sen müdahale etmek için yanına ulaştığında, el ve dirsek arasındaki kemiğe saplanıp kalan şarapnel parçasını gördün. Bu koşullarda çıkarılması mümkün değildi. Kanı durdurup pansumanını yaptın.

Akşam olduğunda sarnıç noktasını terk ettiniz ama, yine aynı alandaydınız. İyice yaklaşan kış mevsimi için erzak depolamak zorundaydınız.

Ama Şimdi sudan uzaklaŐmıŐtınız. Su bulmak, en büyük sorun olmuştu ve her gün birkaç gerilla su getirmek için sarnıçlara gönderiliyordu. Sen, bir yandan yaralı ve hastalarla uŐraŐırken, öte yandan herkes gibi erzak taşımak ve depolamakla uŐraŐıyordun. Kadın gerillalar, bu işte de erkeklerin gerisinde kalmamak için, biraz da takım komutanları Zaman'ın komuta tarzının bir sonucu olarak, kendilerini ölümüne zorluyorlardı. Erzak taşıma işi zifiri karanlıkta, gündüz gözüyle bile yürümenin zor olduğu volkanik kayalarla kaplı bir arazide yapılıyordu. Buna bir de ayların yorgunluğu, açlık ve hele susuzluk eklendiğinde, normal koşullar altında hiçbir beden ve iradenin dayanamayacağı bir zorlanma ortaya çıkıyordu. Buna rağmen, her çalışmada fedakarlığı sonuna kadar zorlamayı bir onur sorunu haline getiren kadın komutanlar, kendilerine ve cinslerine karşı acımasızdılar.

Gecenin susuzluğu ve karanlığı içinde, iki büklüm ve adım atmakta zorlandığı bir yük altında yürüyen sen, önünde yürüyen kadın gerillanın gücünün son damlalarını yavaş yavaş tüketmesini izliyordun. Sonunda kadın dayanamadı, bir kayaya yaslanarak palaskasının tokasını çözdü ve bir süre daha öylece yürüdü. Bir süre sonra kısa bir mola verdiklerinde, sen yanında oturduktan sonra yüküne yaslanan ve başını yükün üstünden geriye doğru boŐa bırakan gerillanın, iki adım tesindekilerin duyamayacağı kadar kısık bir sesle inlemeye başladığını duydun.

“- İy miisin?” diye sordun arkadaşına.

Cevap yoktu. Elini uzatıp kadının omuzuna dokundun.

“- Neden zdn palaskanı?”

Yine cevap yoktu. Senin elin arkadaşının bacaklarına dokunduğunda, yapıŐkan ıslaklığı hissettin. Gücünü sonuna kadar zorlayan kadın gerilla, ağır bir kanama geçiriyordu ve kan topuklarına kadar inmiŐti. Takım komutanını çağırdın. Arkadaşının durumunu anlattın. “Bir Şey olmaz, noktaya varınca dinlenir. Hadi davranın, gecikmeyelim” dedi Zaman. fkelenmiŐtin:

“- Arkadaş neredeyse Şehit düŐecek, anlamıyor musun? Yr ha yr! Ne kadar anlayıŐsızsınız!”

Bir savaŐçının komutanı karşısında sesini yükseltmesi hoş karŐılanmazdı. Zaman kızdı:

“- Sen sus” dedi kestirip atmak ister gibi, “sana burada laf düŐmez. Ve seni ilgilendirmez. Merak etme, Şehit falan da düŐmez. Haydi, yürüyelim.”

Mecburen yklerinize davrandınız. Ama hastalanan gerilla ayağa kalkamıyordu.

“- Hiç olmazsa yükünü paylaŐalım” dedin.

“- Tamam, paylaŐalım” dedi Zaman.

Ama bu kez de, yükleri iyice ağırlaşan diğer gerillalar zorlanıyordu.

Noktaya ulaştığınızda sen, hastalanan kadın gerillaya müdahale etmeye çalıştın. Bu arada yanlışlıkla mutfak yerine bırakılan bit ilacından zehirlenen başka bir gerilla için, çevrede bulabildiğin bazı otlardan kaynatarak içirdin. Gerçekten iyi gelmiş, hasta zehirlenmeyi atlatmıştı. Ertesi gün, bu alana geldiğinden beri ilk kez yönetim tarafından çağrıldın. Genç komutan Geli Kürtçe konuşuyor, bir gerilla tercüme ediyordu. Geli, kadının gerilladaki zorluklarından ve savaşın acımasız dayatmalarından söz ediyordu. Ne olursa olsun, direnmek ve her koşulda kazanmak için mücadelenin kolay olmadığını, bu anlamda yüzeysel davranış ve tutumların yıkıma götürebileceğini söylüyordu.

“- Yalnız bırakmayın kendinizi. Her arkadaşla birlik olun. Savaşta en çok ihtiyacınız olan şey, arkadaşlıktır” diyordu Geli.

Sen yönetimin seninle tartışmasının tam nedenini anlayamadıysan da, konuşmanın içeriğinden anladığını uygulamaya çalışacağını söyleyerek ayrıldın. Sorun şuydu belki de: savaşın yasaları acımasızlığı içeriyordu ve sen bunu kabul etmek istemiyordun. Aslında kendi kişiliğinde savaşı kabul ediyordun, onun getirdiği her zorluğa dayanma, direnme gücünü kendinde buluyordun. En fazla ölümdü sonu, bunu da kabul etmek için hiçbir tereddüdün yoktu. Ama aynı zamanda, karşıdaki savaşçıların birbirleriyle ilişki biçimlerini kabul etmek istemiyordu. “Savaş acımasızdır diye, birbirimize karşı acımasız olmak zorunda değiliz” diye düşünüyordun. Oysa savaş, sadece mevzinin öte tarafındaki orduya karşı verilen bir savaş değildi; daha fazla insanın kendi kişiliğinde, kendi savaşçı topluluğunda vermesi gereken bir savaş söz konusuydu. Kişi kendini yenmeksizin düşmanı yenemezdi; çünkü düşman uzak bir coğrafyadan bu ülkeyi işgale gelmiş bir düşman değildi; binlerce yıl sizin bedenlerinizde ve kişiliklerinizde kurumlaşmış bir düşmandı. Senin anlamadığın veya anlamak istemediğin buydu; senin veya yanındaki arkadaşının bir özelliğinin düşmanca olduğunu düşünmek bile sana korkunç geliyordu. Oysa gerçek korkunçtu; bu müthiş güç dengesizliği içinde gerçekleşen savaşın gösterdiğinden daha korkunçtu gerçek. Bu gerçeği kırmaksızın, kendi gerçeğine karşı zafer kazanmaksızın, herhangi bir orduya karşı zafer kazanmak olanaksızdı.

Yine de anlamak için çaba harcamıyor değildin. Şimdiye kadar kadın arkadaşlarınla daha açık ve içten bir ilişki kurmakta başarısız olmuştun. Kadının kendine düşmanlığı, kadının kadına düşmanlığının kökenleri üzerinde biraz daha derinleşebilseydin, belki daha güçlü ilişki biçimleri geliştirebilirdin. Ama koşullar böyle bir derinleşmeye izin vermiyordu; sonuçta bir araştırma yapmıyor, ama savaşıyordun. Savaşçıların toplumsal psikolojik yapısını çözümlemekle değil, savaşmakla yükümlüydün.

Bütün zorluk ve acımasızlığına karşın, içinde bulunduğun yaşamı sevmiştin. Gece gök kubbenin pürüzsüz yüzü üzerinde dağılmış olan yıldızlar, yeryüzünü bir mucize gibi kaplamak istercesine her adımda rastladığın her biçim ve renkten çiçekler, dağların sınırsız ufukları, geceleyn uzaktan sessizlik içinde parıldayan kasaba ve köylerin ışıkları, toprak, kayalar; ve hepsini kuşatan susuzluk, açlık ve insanın direnme gücünü ölümüne zorlayan savaş; bunların tümünü kabul ediyor ve istekle yaşıyordun.

Bütün gücünle kadın gerillalarla daha iyi anlaşabilmek, böylece yaşam ortamını gereksiz bulduğun bir gerginlikten kurtarmak istiyordun. Arada bir sıcak sohbet ortamlarının oluştuğu ateş çevresinde bir araya geldiğinde, bu nispeten rahat zamanda herkes birbirine daha fazla anlayışla yaklaşmaya çalıştığında, sen kendince çevrendekilerin ruhlarının kapılarını zorlamaya çalışıyordun. Ama yine her zamanki hatayı yapıyor, karşıdakilerin yabancıları oldukları bir dil kullanıyordun.

“- Bizler kadınız. Erkekler gibi davranmamız gerekmiyor. Bunu bizden istemek haksızlıktır, ve biz de kendimize haksızlık etmemeliyiz. Kadın vücudu ile erkek vücudu birbirinden farklı fiziksel özelliklere sahiptir. Ve aynı işi aynı ölçülerle yapamaz.”

Takım komutanı Zaman bu üstten konuşmaya yine bozulmuştu. Sen yine “kendini konuşturuyor”, bir yığın savaş ve yaşam deneyimine sahip olan gerillalardan öğreneceğin yerde, ders veriyordun.

“- Siz okumuşların işi gücü kadınla erkek zaten” diye kestirip atmak istedi Zaman.

Tartışmaya girişinin yanlış olduğunu sezmiştin. Konuya erkeği karıştırmadan, doğrudan kadın kavramıyla girmeyi denedin.

“- Siz kendi vücudunuzu tanıyor musunuz? Kadın vücudunu neler zorlar, kadın vücudu nasıl güçlü kılınır? Kadın vücudundaki zorlanmanın psikolojik yansımaları nelerdir? Bunları tartışabiliriz.”

Zaman bu kez tam sinirlenmişti. “Psikoloji” kelimesini duyduğunda, yüzündeki ifade birden değişmişti.

“- Bizim psikoyla, kadının vücuduyla işimiz yok” dedi alayla. Ve ses tonunu sertleştirdi: “Biz savaşmak ve bunun için yaşamak istiyoruz. Savaşabilmek için ne gerekiyorsa onu yapıyoruz.”

Bir başka kadın gerilla, gerilen ortamı yumuşatmak için söze girdi:

“- Bu psiko ne demek acaba?”

Başka biri:

“- Peki vücut nedir?”

Ve kakhahalar patladı. Alaya alınan senin kibirli, şehirli üslubundu. Gerçekten de kimse bu kavramları tanımıyordu ve tanımak için zamanını harcayacak durumda değildi. Savaşın, ağır çalışmanın ve açlığın biçimsizleştirdiği vücutlarıyla bu kadınlar, belki de dünyanın başka hiçbir yerinde eşi görülmemiş bir çabayla savaşı sürdürmeye çalışıyorlardı. Bu konuda gerçekten de erkek gerillalardan daha büyük bir fedakarlık ve kahramanlığın sahibi olduklarını şimdiden kanıtlamışlardı. Kadın gerillalar içinden, firar eden bir-iki istisna dışında, kendi arkadaşlarına ihanet eden olmamıştı. Her konuda, güçlerinin sınırlarını sonuna kadar zorlayarak, erkeğin doğadan getirdiği avantajlara rağmen, kendi direniş güçlerini ispatlamışlardı. Zorlandığında kaçıp ordu güçlerine sığınan birçok erkek gerilladan farklı olarak, kadın gerillalara güven duyulduğu için, önemli cephane ve erzakın depolanması işinde her zaman kadınlar görevlendiriliyordu. Açlığın dayanılmaz ağırlıkta bir canavar gibi herkesi zorladığı zamanlarda, zor-bela bulunan bir çuval undan yapılan ekmeğe, mutlaka kadın gerillaların mangasında korunuyordu. Çünkü kendilerine resmen verilmediği zamanlar dışında, açlıktan ölseler de, herkesin ekmeğine dokunmayı akıllarına bile getirmiyorlardı. Bütün bu fedakarlıklarına karşın, senin onların dünyalarına girebilmek için ısrarını en azından aşılmaz bir sessizlik duvarıyla reddediyorlardı. Bir yandan fedakarlığına, şehirde yetişmiş olmana karşın dağ koşullarına uyum sağlamadaki başarısına saygı duyuyorlar, ama öte yandan kendilerine asla benzememe konusundaki ısrarını da anlayamıyorlardı. Üstelik sen daha gerillaya ulaşmadan çıkan “*muhtemelen kontra olabilir*” söylentisinin oluşturduğu önyargılar da, en azından bilinçaltında, tamamen silinmiş değildi. Kadın gerillaların günlük gözlemleri, izlenimleri bir biçimde yönetime ulaşmış olacak ki, sonunda komutan Gelî bir toplantı yaptı. Konu sendin.

Konunun bizzat sen olduğunu ancak toplantının ortalarına doğru anlamıştın; gerekçenin ne olduğunu bilmiyordun. Sorun şuydu; olağanüstü durumlar dışında hemen her gün yapılan faaliyet ve yaşam değerlendirmesi toplantılarında, “günlük tekmillerde”, senin anlamadığın Kürtçe dilinde eleştiriler yapılıyor, bu eleştiriler biriktikçe üst yönetimlere ulaştırılıyordu. Toplantının bir yerinde, Gelî Türkçe konuşmaya başladı:

“- Bu arkadaştan ne istiyorsunuz? Yaşama yaklaşımında, sevgi ve saygı ölçülerinde ciddi bir sorunu yok. Her arkadaş gibi göreve gidiyor, savaşa katılıyor, yaralıları bakıyor. Sorun nedir peki?”

Kadın gerillalar Gelî'nin Türkçe konuşmasından rahatsız olmuş gibiydiler. Belki de senin hakkında neler düşündüklerini bilmeni istemiyorlardı; çünkü seni kendilerinden biri olarak henüz kabul etmemişlerdi. Hala potansiyel bir tehlike olarak görüyorlardı. Sen, Kürtçe devam eden konuşmayı dikkatle dinleyerek anlamaya çalıştıysan da, ancak Kürtçesi bilinmediği için Türkçe söylenen “rapor” gibi kavramları tanıyabildin. Belki de birileri senin hakkında rapor yazmıştı. Gelî'nin yüz ifadesinden ve ses

tonundan, kadın gerillaların yargılarını kabul etmediği, tutumlarını eleştirdiği belli oluyordu. Gelî konuşmasına bir yerde ara verdi, ardından Zaman, Dilan ve Adar adlı kadın gerillalar Kürtçe söz aldılar. Gelî, Türkçe konuşmasıyla toplantıyı bitirdi:

“- Böyle devam ederseniz, Rojda arkadaşı görevlere de göndermeyeceğiz. Hatta nöbete bile yazdırmayacağız. Haberiniz olsun.”

Sen, toplantı dağıldıktan sonra oturup neler olup bittiğini düşündün. Böyle bir toplantıyı ve komutan Gelî'nin müdahalesini gerektirdiğine göre, ciddi, kritik bir durum olmalıydı. Arkadaşlarından toplantıyı sana tercüme etmelerini istediysen de, kimse bunu yapmaya yanaşmadı. Yeniden düşündün; bir yerde mutlaka hata yapıyordun; ama bu her neyse, düzeltilmesi çok zor olan bir hata olmalıydı. Hata giderek derinleşme eğilimindeydi. Çünkü toplantıyı izleyen zamanlarda, kadın gerillalarla yakınlaşacağına, giderek uzaklaştığını, araya geçilmez bir uçurumun girdiğini fark ediyordun. Buna karşılık, erkek gerillalarla hiçbir iletişim sorunun yoktu. Daha çok erkek gerilla yapısının kabulüyle ayakta durabiliyordun. Ortaya ilginç bir denge çıkmıştı. Yaralarını sardığın, günlük yaşamda ve savaştaki ilişkilerinde sistemli olduğun, hata yapmadığın ve diğer kadın gerillalarla karşılaştırılamayacak derecede arkadaşça ve açık davrandığın için erkek gerillalar tarafından seviliyor, saygı görüyordun. Bu cephenin saygısı geliştikçe, kadın cephesindeki gerillaların seni kabul etmeleri daha çok zorlaşıyordu.

Kadın gerilla mangasının lojistik sorumlusu olan Dilan ve takım komutanı Zaman ile aran hiç iyi değildi ve bu da doğal olarak bütün kadınlarla aranın bozulmasını getiriyordu. Çünkü komuta belirleyiciydi gerillada, öncüydü, her şeydi. Sen birkaç günde bir torbalarla kesme şeker taşımaya karşın, hastalar ve yaralılar için olağanüstü durumlarda gerekli olur diyerek, bir avuç şekeri sürekli çantanda bulundurmak için istedin. Lojistikçi Dilan bu düşünceye katılmadı. Biraz da, belki bir iletişim olanağı yakalarım diye, sen bir ay boyunca aralıklarla bu düşüncende ısrar ettin; ama Dilan, nuh diyor peygamber demiyordu. “- Yaralılar için gerekli olduğunda biz veririz.” Ve hepsi bu kadar. Oysa hepsi, alana ilk geldiğin günlerde sana teslim edilen sandoz tabletleri kutularının ağızlarının bile açılmadığını, hepsinin hala olağanüstü durumlar için çantanda bulunduğunu biliyorlardı.

Erkek gerilla yapısında, kadın gerillaların özgürlük davasına bağlılıkları için sağlam bir güven oluşmuştu. Ama kadın gerillalar kendi içlerinde sana güvenmiyorlardı ve bunu da, büyük gizlilik gerektiren erzak ve cephane depoları yapımına seni götürmeyererek açıkça gösteriyorlardı. Bu, son derece açık bir güvensizlik tutumuydu. Sen de bunu fark ediyordun, anlıyordun. Böylece aradaki uçurumu daha da derinleştiren yaklaşımlar geliştiriyor, umursamaz ve kendinden emin görünüyor, hiçbir zaman “bana güvenin” anlamını verecek davranışlara girmiyordun. Bütün tavırlarında, “istediğinizi yapın, ama beni

yenemezsiniz” der gibi bir hava vardı ve bu da, çelişkiyi derinleştiriyordu. Sen, kadın gerilla yapısı içinde yalnız kalmıştın. Günlük sıradan gereklilikler dışında, aslında hiçbir kadın seninle konuşmuyordu.

1994 Kasım ayının ortalarında, ince, acelesiz ama sürekli bir kar yağışı başlarken, Ali Dirêj ile birlikte Dersim yönüne hareket eden 25 kişilik grubun ordu operasyonlarında tümüyle imha olduğu haberi geldi. Bu acı haber, birliğin üzerine tam bir yas havasının çökmesine yol açtı. Bir yandan intikam yeminleri edilirken, öte yandan moral anlamda bir yıpranma yaşanıyordu. Kendilerinden bir süre önce ayrılan arkadaşlarının hepsini çok iyi tanıyorlardı; şimdi hiç kimse kendi acısını yanındaki arkadaşına hissettirmek istemiyor, ama herkes ötekinin de kendisi gibi büyük bir acı çektiğini biliyordu. Haberin birliğe ulaştığı gün, nokta değiştirme talimatı verildi ve bütün birlik, yağın karın izlerini bir saat sonra sileceğine emin olarak, kış kampı için hazırlanmış oldukları mağaralara geçmek üzere, kamp noktasının yakınlarında bulunan başka bir derin mağaraya ulaştılar.

Sen mağaraya ilk girdiğinde düşündüğün, bunun filmlerdeki mağaralara hiç benzemediği. Ortalık zifiri karanlık ve soğuktu. Birçoğu donma tehlikesi geçirerek ulaşan gerillaların bazılarının karda ayakları yanmıştı. Bunlardan biri de, senin bulunduğun mangada yer alan bir kadın gerillaydı. Islanan gerillalar mağaranın zemininde ateşler yakmış, böylece mağara, sanki üşüyormuş gibi dışarıya bir türlü çıkmak istemeyen dumanla dolmuştu. Bir gece burada kaldıktan sonra, asıl kamp yerinize geçtiniz.

Asıl mağaranın, ancak şişman olmayan bir insanın zorlukla geçebileceği, dar bir girişi vardı. Buradan biraz daha inildiğinde, bir birliğin kalabileceği genişlikte bir alan açılıyordu. Mağara alanı, kadın ve erkek gerillaların ayrı ayrı kalmaları için ikiye bölünmüştü. Duvarın bir tarafındaki konuşmalar, diğer taraftan kolaylıkla duyulduğu için, her sözün dikkatli söylenmesi gerekiyordu. Kamp yakınlarındaki depolardan erzak taşımak, içeride su yapmak için kar taşımak ve ekmek yapmak, günlük temel görevlerdi. Sen daha çok hasta ve yaralılarla ilgilenmek zorundaydın. Ayağı karda yanan kadın gerillanın durumu ciddi idi. Ayak parmakları şişerek siyahlaşmıştı ve sürekli acı veriyordu.

Kış kamplarında yaklaşık bir hafta kaldıktan sonra, bütün gücü toplayan Gelî, oldukça kaygılı görünüyordu. Alınan istihbaratlara göre, ordu kış kampının yerini tespit etmişti ve operasyon hazırlıkları yapıyordu. Durum, daha üst komuta düzeyleriyle tartışılmıştı ve birliğin İran sınırını aşarak, bu ülke topraklarında gizlice üslenmesi kararı alınmıştı. Her gerillanın uzun bir kar yürüyüşüne hazır olması gerekiyordu.

Herkes yol hazırlığını yaptı. Gerillalar, naylon parçalarını keserek çorapların altından ayaklarına sarıyorlardı. Harekete geçmeden hemen önce, kısa bir toplantı daha yapıldı. Sınır çevresinde ordunun pusu atmış olması büyük bir ihtimaldi. Bunun için azami gizlilik kurallarına uyulmalıydı. Kural

ihlali affedilemezdi ve küçük hatalar çok büyük kayıplara yol açabilirdi. Hiç kimse kendi mangasından, kendi mangasındaki sırasından çıkmamalıydı. Talimatlara kesin itaat edilmeli, yürüyüş kolu talimatları eksiksiz yerine getirilmeliydi.

Yoğun kar yağışı altında yürüyüş başladı. Öncüler, her adımda karların örttüğü kayalık çukurlara düşmemek için dikkatle yol açarken, artçılar ellerindeki kürekle açılan çığırı yeniden karla kapatıyor ve tesviye ediyorlardı. Yirmi metre mesafeyle ikişerli gruplar halinde uzun bir yürüyüş kolu oluşmuş, Serhat'ın amansız kışı içinden ilerlemeye çalışıyordu. Sen, ayağı karda yanan kadın gerillanın kolunu omzuna atmış, onunla birlikte yürüyordun.

Bir gecelik yürüyüşle Tendürek dağlarının doğu eteklerine varmıştınız. Burada bir gün bekleyen gerillalar, akşam karanlığı çökmeye başladığında yeniden harekete geçtiler. Artık dümdüz bir ovada yürüyorlardı ve birkaç saat ilerideki bir kayalık araziye vardıklarında, gece yarısı olmuştu. Öncüler ve komuta, telsiz cihazlarındaki ordu muhaberesini dinleyerek, çevrelerinde bir yerde askeri birliklerin mevzilendiği sonucuna varmışlardı. Sık sık yürüyüş kolunun önünden arkaya doğru dikkatli olun talimatı gönderiliyordu. Nefes nefese ilerleyen koldaki altmış gerilladan çıt çıkmıyordu. Herkes ancak kendi nefes alışlarını ve yorulan vücutlarına kan vermekte zorlanan kalplerinin sesini dinliyordu. Üst üste gelen birkaç “dikkat” talimatının ardından, bir G-3 cayırtısı koptu. Pusu çalışmaya başlamıştı. İkili-üçlü gruplar halinde sivri kayalıkların arasında, kimi koşturan, kimi mevzilenmiş ateşe karşılık veren grupta biriken gerilim birden boşalmıştı. Sen bu sırada aranızda yeni katılmış on yedi yaşlarında bir genç kızın, bir kayanın dibine oturmuş ağlamakta olduğunu gördün. Hemen yanına koşarak onun elinden tuttun:

“- Gel Eylem arkadaş, diğer arkadaşların yanına gidelim” dedin. Tam bu anda yanınızda biten bir erkek gerillayla birlikte, iki yandan genç Eylem'in ellerinden tutarak ilerlemeye başladınız. Sonunda arkadaşlarınızı gördüğünüzde, aslında kimsenin nereye gittiğini bilmediğine hükmettiniz. Arada bir, mermi yağmurunun altında farklı yönlere koşturan birileri bir taraftan diğer tarafa geçiyorlardı. Bu arada bir kadın gerilla o zamana kadar kendilerinin taşıdığı bir küreği o karmaşada senin eline tutuşturdu. Bir elinde uzun namlulu RBK silahı, diğer elinde kürek olunca, ateş altında hareket etmen iyice zorlaşmıştı. Elindeki kürek silahını kullanmanı olanaksızlaştırıyor, üstelik ikide bir kayalıklara takılıp kalıyordu. Şimdi tek başına geride kalmıştın. Biraz sonra gerilerden sana yetişen arkadaşını tanıdın. Bu Botan adlı gerillaydı. “Arkadaşlar ilerideki kayalıkların arasında olmalı, bu tarafa” diyerek sana yol gösterdi. Sen ve Botan, onun gösterdiği yöne doğru gecenin içinde bir süre koşarak ilerledikten sonra, birdenbire bir asker mevzisinin önünde buldunuz kendinizi. Asker, bir elinde öylesine tuttuğu silahı, diğer elini geri gidin der gibi havada sallıyordu. Bir an göz göze geldiniz. Askerin ateş etmeye niyeti olmadığını anladığınızda, geriye dönüp sırtını mevziye vererek koşmaya

başladınız. Ha ateş etti, ha edecek derken, asker ateş etmedi. Bir süre gerisingeriye koştuktan sonra, bir araya biriken arkadaşlarınızın sesleri ve yüzlerindeki ifadelerden mahşer yerine dönmüş bir alana vardınız. Giderek seyren silah sesleri bir süre sonra kesildi. Botan hala yanında olan sana şaşkınlıkla baktı:

“- Rojda arkadaş, küreği hala atmadın mı?”

“-Hayır.”

Yavaş yavaş toplanan grupta ölü ve yaralı yoktu. Zaman kaybetmeden yeniden yola düşünüz. Daha yarım saat yürümemiştiniz ki, kulakları sağır edercesine büyük bir patlama sessizliği paramparça etti. Patlamanın olduğu yerdeki yürüyüş kolundan çığlıklar yükseliyordu.

“- Gelî yoldaş! Gelî yoldaş!”

“- Arkadaşlar, yetişin, herkes şehit düştü!”

“- Arkadaş! Arkadaş! Arkadaş! Yaşasın Başkan Apo!”

Termal görüş tekniğiyle donatılmış tanklar, grubun üzerine hedefi görerek ateş ediyorlardı. Aynı yerin yakınında ikinci bir patlama daha duyuldu.

“- Doktor! Neredesin, hemen buraya gel!”

Sen hemen patlama yerine yetiştin. Burası kayalık ve çukurların iç içe girdiği bir yerdi. Biri kadın altı gerilla ağır yaralanmıştı. Piro adlı gerillanın bacağı elindeki B-7 silahıyla birlikte kayaların arasına sıkışmış, diz kapağı ağır bir darbe almıştı. Rugeş adındaki gerillanın, hemen yanında patlayan top mermisinin basıncıyla ayağından yaralanmıştı. Diğerleri vücutlarının her yanından şarapnel parçası almışlardı. Arkadaşlarının yardımıyla, kayalıkların arasında daha korunaklı bir yere taşınan gerillaların ilk müdahale ve pansumanları sabah saat dörde kadar sürdü. Diğer gerillalar, yorgunluğun, soğğun ve çatışma gerginliğinin etkisiyle oldukları yerde, uzanmaksızın, diz çökerek uykuya dalmışlardı. Uyanık olanlar yalnızca sen, yaralılar ve nöbetçilerdi. Son pansumanı bitirdikten sonra, tedavi ettiğin yaralının yanında yere diz çöktün, gözlerini kapadın. Bir anda yaşanan her şey belleğinden silindi ve yarım saat sonra komutan Gelî'nin çağrısıyla uyanana dek, derin bir uykuya daldın.

Gelî bir kayanın üzerine çıkmış, çağırıyordu.

“- Doktor! Doktor!”

Sen soğuktan uyumuş dizkapaklarını açmakta zorlanarak ayağa kalktı. Gelî, on metre ileride bir kayanın üstüne çıkmış, sabah aydınlığında bile görülebilen soğuktan vişne çürüğüne dönmüş yüzündeki öfkeli bir ifadeyle sesleniyordu.

“- Zaman nerede? Bayan mangasından haber var mı? Zaman’ı çağır bana.”

Kadın gerillaların uyuyakaldığı yere giderek Zaman’ı çağırın.

Hemen yola çıkmanız gerekiyordu.

Geceki ikinci patlamada, top mermisi birlikte yürüyen iki gerillanın tam arasına düşmüş, her ikisinin de başlarını alıp götürmüştü. Kayalıklar arasında sağır edici korkunç gürültüden sonra gelen arkadaşları, iki gerillanın yalnızca başsız bedenlerini bulmuşlardı. Başlarından hiç eser yoktu. Arkadaşlarının gövdelerini yağmurluklara saran gerillalar, hemen orada keşfettikleri mezar görevi görecek küçük bir şikefte, ikisini birlikte gömdüler. Şehit düşen gerillalardan biri Jiyan, biri de Aram’dı. Jiyan daha on yedi yaşındaydı, kısa boyunun üzerinde her zaman gülümseyen, sarı kıvrıkcık saçlarının her zaman alınından birkaç bukle olarak döküldüğü, pamuk gibi bir yüzü vardı. Gerilla Aram da hemen hemen aynı yaşlarda, sevimli yoldaşlarıydı.

Artık aralarında olmayan arkadaşlarına özlem duygusunun altında yüzleri kilitlenmiş gerillalar, bir araya gelip hareket ettikten bir süre sonra, öncülerin uyarısıyla durdular. Kayalık arazinin çevresi tamamen ordu güçleri tarafından sarılmıştı. Komutan Gelî, mümkün olduğunca çatışmaya girmemek için gizlilik içinde hareket etmelerini emrettiği gerillaları, etkili bir savunma yapmak üzere mevzilendirmek için, daha uygun bir yere götürmek istiyordu. Yürüyüşün yönü değişecekti.

Sen Gelî’nin yanına giderek, iki ağır yaralıyla bu koşullarda tek başına yürümenin mümkün olmadığını söyledin. Gelî yaralılardan birini başka gerillalara teslim etti. Sen dizkapağından yaralı Piro ve Munzur adlı başka bir erkek gerilla ile birlikte yürüecektin.

Gerillalar aceleyle kendilerine gösterilen korunaklı yerlere mevzilenmek için aceleyle ilerlemiş, sen, Munzur ve yaralı Piro geride kalmıştınız. Kayalıkların arasındaki derinliklerden, görünmemeye çalışarak ilerliyordunuz. Arazi şimdi küçük bir vadi olmuştu. Üç gerilla, vadideki kayalıkların içinden yürüyorlardı. Sen yaralının koluna girmiştin, Munzur biraz daha açıktan yürüyordu. İzlerinden yürüdüğünüz arkadaşlarınızı gözden kaybettikten bir süre sonra, Munzur dönüp kısık sesle çağırırdı.

“- Doktor! Asker, asker! Ne yapalım?”

Yapacak hiçbir şey yoktu. Senin koluna yaslanarak yürümeye çalışan Piro:

“- Bir şey yok doktor”, dedi. “Benim biraz daha hızlı yürümem için yapıyor.”

Bu sırada içinde bulunduğunuz Sarık Su alanındaki volkanik arazinin ovaya bakan yüzünde mevzilenmiş olan Gelî’nin denetimindeki birlik, hem kaya yarıklarından ilerleyen üç gerillayı, hem de elli metre uzaklarındaki sırtta

mevzilenmiş ordu askerlerini görüyorlardı. Askerler de hareket halindeki üç gerillayı ha gördü, ha göreceklerdi; belki de görmüşlerdi ve vurmadan teslim almak istiyorlardı. Gelî kısa bir an düşündü, üç arkadaşının ele geçirilmesi an meselesiydi. Askerlerden biri başını biraz kaldırıp o tarafa baksa, hemen görecekti. Gelî, özellikle kadın gerillaların ordu güçlerinin eline geçtiklerinde neler olduğuna ilişkin çok şey duymuştu. Erkek gerillalar ele geçirildiklerinde, bir işkence seansından sonra öldürülüyorlardı. Ama senin sağ ele geçmen, son bir kez ölmeden önce yüzlerce kez öldürülmen, ölümü bir kurtuluşmuş gibi özlemen demektir. Çok iyi nişancı olan Gelî, elindeki AKC silahı ile dosdoğru senin kalbine nişan almıştı. Askerlerin üç gerillayı fark ettikleri ilk anda tetiği çekecekti. Bir süre böyle kaldıktan sonra, yanındaki iki gerillaya seslendi:

“- Hemen onları karşılamaya gidin. Piro’yu taşıyacak mısınız, tehdit mi edeceksiniz, nasıl yaparsanız yapın, ama hızla getirin. Rojda’yı da önden gönderin. Çabuk!”

Mahsum ve Murat adlı iki gerilla hızla, görünmemeye çalışarak size doğru koşu adım uzaklaştılar. Yanınıza vardıklarında, sanki çok yakındaki ölümün farkında olmayan üç gerilla, aynı tempoda yürümeye devam ediyorlardı. Mahsum kısık sesle, ama aceleyle, panik ve öfkeyle konuşuyordu.

“- Doktor! Haydi, nereden gidiyorsan git, ama hızla arkadaşlara ulaş! Asker neredeyse sizi ele geçirecek. Koş!”

Sorunun neden sen olduğunu anlamamıştın.

“- Piro ne olacak?”

Darmadağınık saçı sakalı ve kar yanığı yüzü öfkeden biçimden biçime giren Mahsum:

“- Onu biz getiririz! Git!”

Yeni yetişen iki gerilla yaralı Piro’nun üzerine çullanırcasına senin elinden aldılar. Yarı tartaklayarak, yarı iterek, yarı sürükleyerek götürmeye çalışıyorlardı.

“- Yürü haydi! Senin yüzünden bütün güç çatışmaya girecek! Acele yürümezsen hepimiz imha olacağız!”

Sen hala yanlarında yürüyordun. Mahsum bir ara yüzünü dönüp seni gördüğünde, bu kez yalvarmaya başladı.

“- Doktor, ne olur önden koşarak git! Anlamıyor musun, çevremiz tanklarla, binlerce asker ve korucuyla kuşatılmış! Çatışmaya girmemiz, imha olmamız demektir. Neden anlamıyorsun? Sana ne diyorsam onu yap!”

Yapabileceğin bir şey yoktu. Arkadaşlarının önüne geçerek koşmaya başladın. Bir süre nereye gittiğini bilmeden koştuktan sonra, küçük tepelerde mevzilenmiş arkadaşlarını gördün. Yanlarına tam ulaşmadan, karın üstüne

oturup kaldın. Bir an kaybettiğin arkadaşlarını yeniden görmek, çevreni kuşatan tehlikeye karşın, sonsuz bir güven duygusu vermişti. Şimdi rahattın, sessizdin, sakindin ve uyuyabilirdin.

Mahsum seni uyandırınca kadar öylece kar üstünde sonsuz bir uykudaymış gibi kaldın. Derin bir kuyunun dibindeymiş gibi, Mahsum'un sesini yukarılardan duyuyordun.

“- Doktor, kar içinde oturmuşsun. Haydi gel, mevzilere gidelim. Yarım saattir arkadaşlar seni arıyor.”

“- Ne oldu? Çatışmaya girdik mi?”

“- Hayır. Mevzilere çık, bak. Düşman burnumuzun dibinde.”

Bulduğunuz yer, düz ovanın ortasında yükselen küçük bir kabartı gibiydi. İlerde tankların önünde biriken askerler ve beyaz parkalı korucuların kimi ellerini ovuşturarak sigara içiyor, kimi soğuktan korunmak için hızlı volta atıyor, kimi küçük taşların üzerine oturmuş bekliyordu. Bu mesafeden neredeyse simalarını seçebiliyordun. Hangisinin bıyıklı, hangisinin bıyksız olduğu çok rahat belli oluyordu. Beyaz parkeli korucular bir o gruba, bir diğerine telaşla gidip geliyorlardı.

“- Neden mevzi kazmamışlar?” diye sordun “Dümdüz arazide öylece bekliyorlar.”

“- Bizi keşfetmeye, nerede olduğumuzu anlamaya çalışıyorlar” dedi Mahsum. “O zaman saldırıya geçecekler.”

“- Ne zamandır bu mesafedeler?”

“- Hep buradaydılar. İşte siz şu açıklıktan geliyordunuz. Çok yakınınyzda olduklarını görüyor musun? Ve sen de tam bir hedef tahtası gibiydin. Parkenin kolları maviydi, saçların sarıydı ve boyun uzundu. İyi ki Piro'yu taşıyayım derken biraz eğiliyordun. Bir görüntü verseydin ya da askerler daha dikkatli olsalardı, halimiz haraptı...”

Biraz düşündükten sonra, asıl meseleyi anlattı.

“- Gelî arkadaş hepimizi düşmana doğru mevzilendirdi. Ama kendisi sana doğru mevzilenmişti. Askerlerin görüntü alması halinde, çatışma, Gelî arkadaşın seni şehit düşürmesiyle başlayacaktı.”

Donup kalmıştın, hiç bir şey söyleyemiyordun. Bütün yaşamın ölümün hemen kıyasına gelmiş, üstelik kendi varlığın bütün arkadaşlarının varlığını tehdit etmişti.

“- Ben durumun bu kadar ciddi olduğunu bilmiyordum” diyebildin. “Ama düşman bizi görmemiş.”

“- Sizin çok yakınınızdaydı. Ama arazinin daha alçak bir seviyesinde olduğu için herhalde göremedi. Biz, düşman sizi görmüş de, bilinçli olarak vurmuyor, elle yakalamak istiyor diye düşündük. Gelî arkadaşın tutumu bunun içindi.”

Bu arada Mahsum, elindeki bardakta çantasında bulundurduğu limon tuzu, şeker ve karı karıştıyordu. Büyük bir tehlikeyi birlikte atlattınız ve bunu kutlamalıydınız.

“- Bak sana dondurma yapıyorum. Sizin dondurmalarınız gibi olmasa da, bu koşullarda iyi gider. İster misin?”

Sen genç arkadaşına ilk kez baktın. Bıyıkları yeni terlemiş, ela gözlüydü. Ağrı Diyadin doğumlu olup 13 yaşlarında partiye katılmış olan Mahsum yoldaş, bakışlarıyla sessizce teşekkür etti. Az ilerideki mevzisinden Gelî, iki arkadaşın konuşmalarını dinlemişti. Sen dönüp ona baktın. Arkadaşlığın bazen arkadaşını öldürmekle daha güçlü ispatlanabileceği, herhalde dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir arkadaşın aklına gelmezdi. Gözlerin doldu. Ama bu koşullarda böyle derin düşünmek doğru değildi. Yeniden Mahsum’a dönüp konuyu değiştirdin.

“- Akşam olunca nereye yürüyeceğiz? İran’a mı, Tendürek’e mi?”

“- İran tarafına bu gece puslu olacaklar” dedi Mahsum gözlerini kısarak.

“- Ama Tendürek tarafına da atabilirler?”

“- Olabilir. Ama bu taraftaki araziye çok daha iyi tanıyoruz. Pusuyu atlatabiliriz. Ama İran tarafı öyle değil. Pusuyu aşsak bile, mayın tehlikesi var. Bir mayın patlasa, yine çatışmaya dönüşür.”

Öğlen saatlerinde, ufukların üzerine yaklaşan bulutlar, yerden yumuşacık, ama aceleci bir sis kaldırdılar. Gri beyaz sis, ufuklardan aşağılara inerek bütün ovayı bir anda kapladığında, ince, hafif bir kar yağmaya başlamıştı. Sis giderek o kadar yoğunlaşmıştı ki, gerillalar bile birbirlerinin mevzilerini göremiyorlardı. Bu koşullarda ordu güçlerinin dışarıda beklemesi mümkün değildi. Herkes mevzilerinden çıkarak kayalıkların arasından buldukları kuşburnu çalılarını toplayıp, bir çukurda ateş yaktılar. Ateşin çevresinde dingin, yorgun insanların sohbeti başladı. Sen, ilk ateşin önünde ellerini biraz ısıttın, çayın olmasını beklemeden yaralıların yanına gittin. Pansumanlarını çözerek yeniden işini tamamladığında, yeniden Tendürek yönüne doğru harekete geçtiniz.

Gerillalar Tendürek'te eski yerlerine değil, başka bir mağaraya yerleştikten birkaç gün sonra, ordu güçlerinin harekette olduğu keşfi yapılmış, güç yeniden İran yönüne doğru yola çıkmıştı. Bir kez daha ovanın ortasındaki aynı kayalığa geldiğinizde, önden giden keşif grubunun pusu olmadığı haberini getirmesi için bir saat kayalıkların içinde beklemeniz gerekti. Bu gece mutlaka sınırı aşmanız gerekiyordu.

Sen yanında ayağından yaralı olan Berivan arkadaşın ile birlikte yürüyordun. Bu da arkadaşlarınızın gerisinde kalmanıza yol açıyordu. Bir süre yürüdükten sonra, komutan Gelî'nin talimatı geldi:

“- Doktor, Gelî arkadaş bırakıp gelsin diyor.”

Yine aynı meseleydi demek ki. Yürüyemediği için arkadaşları tarafından öldürülen kadın arkadaşını düşündün. Bu korkunç bir yasadı, bütün korkunçluğuna rağmen bu yasadan nefret etmiyordun. Ama benim de yoldaşlık ilkem var, diye düşündün. Yasaya karşı yasa. Berivan ölecekse, ben de onunla ölmeliyim. Talimatı reddettin.

“- Hayır, ben Berivan'ı bırakmayacağım.”

Gecenin donmuş karanlığı içinde yol aldığınız bir saat kadar sonra, çok ilerlemiş olan gerillaların yalnızca izlerini görebiliyordunuz. Sen ve Berivan çok geride kalmıştınız. Bir erkek gerillanın karşıdan size doğru koşmakta olduğunu gördünüz. Nefes nefese yanınıza ulaşan gerilla, dönüp birlikte yürümeye başladıktan sonra konuştu:

“- Doktor yoldaş, Gelî arkadaşın talimatı! Bırakıp geleceksin! Bir kişinin mi, yoksa 60 kişinin yaşamı mı önemli? Gelî arkadaşın talimatı!”

“- Kimin talimatı olursa olsun” dedin sakın, “ben gelmiyorum.”

“- Ne halin varsa gör, Allah'ın belası” dedi diğeri. Ve koşarak geldiği yönde karanlık içinde kayboldu. Bir çeyrek saat sonra komutan Gelî'nin kendisi koşarak yetişti. Hırsla senin kolundan tuttu:

“- Sen ne laf anlamaz insansın” diye çıkıştı, “neden talimatı dinlemiyorsun? Burayı geçsek bile, şu sırtı aşmak zorundayız ki, hemen altında karakol var. Üstelik mayınlı arazi. Bırak artık, yapabileceğimiz hiç bir şey yok!”

“- Bunları söylemek için kendini bu kadar zorlamana gerek yok” diye geçirdin içinden. Olduğun yerde oturdun. Bağırılmak için kendini zor tutuyordun. Yüzünü avuçlarının arasına alarak ağlamaya başladın.

“- Tanrım! Beni rahat bırakın. Ben Berivan'la kalıp şehit düşmek istiyorum.”

Gelî'nin de yapabileceği bir şey yoktu. Öfkeyle topuklarını karlara vura vura ayrıldı. Birkaç adımda bir dönüp bakıyordu. Sonunda eliyle başına vurdu,

koşarak gerillaların gittiği yönde kayboldu. Sen, yanındaki arkadaşı Berivan'a sarıldın.

“- Haydi yoldaş!” dedin, “gidebileceğimiz yere kadar yavaş yavaş yürüyelim.”

Bütün konuşmaları sadece dinleyen Berivan tek kelime söylemedi. Sessizce ağlıyordu. Zorlukla söz geçirebildiği ayaklarını hareket ettirmek için müthiş bir çaba harcıyordu. Şimdi, ölümüne bir arkadaşlığın sıcaklığını biraz daha güçlü hissettiğinden olacak, biraz daha hızlanmıştı. Arkadaşlarının ayak izlerini ve yüreklerinin sesini izleyerek, pusu yerini geçtiniz. Bir süre tırmanmak zorunda olduğunuz tepenin dibinde, nefeslerinizi düzenlemek için bir dakika kadar ayakta bekledikten sonra, tırmanmaya başladınız. Gün doğumuna yakın, sınır karakolunun ışıklarını gördünüz. Hava aydınlanmadan sırtı aşabilirsiniz, kurtulmuş olacaktınız.

Sabah 4.30'da zirveye ulaştınız. Bu bir zaferdi.

“- İşte gerilla budur” dedin arkadaşının gözlerinin içine bakarak. Berivan'ın gözlerindeki minnet ve arkadaşlık ifadesini gördüğünde, bütün yorgunluğunu unuttun. “İşte bu” diye düşündün, “bütün arkadaşlar için bir arkadaşı feda etmek yerine, bütün arkadaşlık için bir arkadaşına yaşam vermek, kendi yaşamını arkadaşının yaşamına katmak...” Sevinçten uçmak istiyordun; sadece arkadaşça bir iletişim kurmak için bütün bir bahar ve yaz mevsimi boyunca denemediğin yöntemin kalmadığı kadın arkadaşlarından biriyle, şimdi eşsiz bir arkadaşlık kurmuşsun. Kadın arkadaşının yaşamı için kendi yaşamını Azrail'e ödünç vermiş, ve ısrarlı emeğin ve direnişinle onun yaşamıyla birlikte kendininkini de geri almayı başarmıştın. Şimdi yaşamının daha güzel, daha yaşanır, daha çekici bir anlamı vardı. Berivan'ın daha rahat, daha sakin yürüdüğü, acısına daha büyük bir içtenlikle katlandığı şimdi; sen ilk tanıdığı gerillalardan Baran'ın sözlerini düşündün: “Yaşam en büyük eğitimidir, her şeyi yaşamdan öğrenebilirsin.” Kendini düşündün, altı ay önce deneyimsiz, ama sade duyguları olan bir gerilla adayydın. Geçen zaman içinde ne çok şey değişmişti; yeni bir kişilik oluşmuştu bedeninde, yeni bir ruh kazanmış, yeniden doğmuşsun. Bütün bu zorluklar, ölümler, bütün bu karanlık, yeni bir doğuşun gerçekleşmesi içindi.

Kolunu kendi omzuna attığın arkadaşı Berivan'ın sakinleşen nefesini dinlerken, kayalık arazide başları bulunamadan kar altına gömülen Jiyan ve Aram adlı genç gerillaları düşündün. Ne çok yaşam bedel ödeniyordu özgürlüğe, ne kadar zordu özgürce yaşamak! Özgürce ölmek ve yaşamak, neredeyse birbirine benziyordu. Özgürlüğe karar vermiş insanlar için, ölümün yaşam karşısında bir önemi olmamalıydı ve yoktu. Düşmanın eline sağ geçmemen için namluyu senin yüreğine çeviren Geli'yi düşündün. Onun işi seninkinden çok daha zordu, bütün bir birliğin yaşamını korumakla görevliydi

ve o da, kendi yaşamını onlar için ortaya koyuyordu. Sen bunları düşündün ve arkadaşın Berivan'a daha sıkı sarıldın.

Berivan, can yoldaşı olan senin şalvarındaki normal olmayan ıslaklığı göstererek güldü.

“- Bir şey olmaz” diye gülererek cevapladın. “Her tarafımız ıslak zaten, nereden anlayacaklar? Bir ihtiyacımızı karşılamak için otursaydık, şimdi hayatta olmayacaktık.”

Yeniden kakhahalarla güldünüz. Tepeyi aştıktan sonra bir saat kadar yürümüştünüz ki, ileride oturmuş bekleyen arkadaşlarınızın karartılarını gördünüz. Hava aydınlanmıştı.

“- Berivan! Bak, arkadaşlar orada. Görüyor musun?”

Ulaştığınızda bir takım arkadaşınız sizi bekliyordu. Yüzlerde arkadaşlarını bırakmak zorunda kalmış olmanın acısıyla, yeniden kavuşmanın sevinci karışmıştı. Herkes gözleriyle konuşuyordu. Her biri size sarılıyor, birçoğu ağlamamak için kendilerini zor dizginliyorlardı. Derin bir vadinin zeminindeki karın üzerinde, ayakta bekliyorlardı. Hepsinin elleri ve dudakları morarmıştı. Sana ve Berivan'a sarılan arkadaşlarını selamladıktan sonra kar içinde oturdun. Diğer arkadaşlarını sordun. Komutan Gelî yanında beş kişilik bir grupla keşfe gitmişti. Bazı arkadaşların ateş yakmak için odun toplamaya gönderilmişti.

“- Yaralılar nerede?” diye sordun.

İleride, kuytuluk bir yerde, yere serilen yağmurlukların üstüne bırakılan çantalara oturmuşlardı. Çantasını açmaya çalıştın. Ama donan ve şişen ellerinle çantanı açman mümkün değildi.

“- Gülistan arkadaş” diye seslendin bir kadın gerillaya, “çantamda ‘mirtoxe’ var. Yola çıkmadan önce sen hazırlamıştın. Onu çıkarıp yaralılara verelim. Daha fazla açlık çekmesinler.”

Yutkunarak ve zorlukla konuşuyordun. Gülistan çantayı açtı, daha mağarada hazırlayıp verdiği ‘mirtoxe’, gerilla çikolatası, yağda kavrulmuş şekerli un, çantaya konduğu gibi duruyordu. Senin ellerinin halini gören Gülistan, çantayla işini bitirdikten sonra yaralıların yanına giderken, bir arkadaşına seslendi.

“- Doktor arkadaşın elleri donmuş. Biraz ovun, kendine gelsin” dedi Kürtçe.

Ellerini ovmaya gelen kadın gerillaya itiraz etmedin. Şimdi arkadaşlarının ifadelerinde, sessizliklerindeki doğallığı daha iyi anlıyordun. Onlar sevgi gösterisi yaptıklarında, gerçekten seviyorlardı. Şimdi hepsinin ifadesinde, yeni ve güçlü bir yoldaş edinmenin duygusu okunuyordu. Ellerin biraz ısındıktan

sonra, üşüdüğü için ayağa kalktın. Çevrendekilerin bakışları, az önce kalktığın yere yönelmişti. Dönüp oturduğun yere baktın. Koyu sarı bir iz kalmıştı geride. Hiç bir şey olmamış gibi döndün, birkaç adım attın. Gülistan yanına geldi, sahip olduğu bütün Türkçe kelimeleri kullanarak arkadaşını teselli etmek istedi:

“- Bir şey olmaz, doğtur yoldaş” dedi.

Tam bu anda komutan Geli'nin haykırışını duydunuz:

“- Bakın, doktor Rojda ulaşmış!” Geli sevincinden yerinde duramıyordu. Geldi, senin elinden tuttu: “Başardın, başardın!” dedi yürekte gelen bir sesle.

Hep birlikte, sevinç içinde yeni keşfedilen noktaya doğru harekete geçtiniz.

Türkiye-İran sınırının doğu yakasında kurduğunuz kamp, yine bir mağaraydı. Burada yapmak zorunda olduğunuz işler, Doğuda, Tendürek'te yapmanız gerekenden farksızdı. Gizlilik kuralları aynıydı; yine İran karakollarını gözeterek, yine çoğunlukla geceleri girdiğiniz köylerden erzak taşıyordunuz. Buranın tek farkı, ordu operasyonlarının olmamasıydı. İran ordusunun sıradan devriyeler ve karakollar dışında herhangi bir hareketliliği yoktu. Böylece Tendürek'ten gelen altmış kişilik gerilla gücü, ideolojik eğitim için iyi bir fırsat bulabilecekti.

İlk işin, yanında getirdiğin yaralılara bir süre bakmak oldu. Berivan'ın, İran'daki gizli kamp yerine ulaşana kadar, ayak parmaklarındaki etleri dökülmüş, kemik uçları ortaya çıkmıştı ve korkunç acılar çekiyordu. İlk sınır geçişi denemesinde tank atışı ile kulak zarları harap olan gerillanın, daha önce bir kaza sonucu elinden aldığı kurşun yarası da iyice azmıştı. Bir diğer erkek gerilla, bir bisküvi büyüklüğündeki yassı bir şarapnel parçasıyla koltukaltından yaralanmıştı.

Bir süre yaralıların yanında kaldın; gerekli bağlantılar sağlandıktan sonra ağır yaralılar birlikten alınarak daha iyi tedavi edilebilecekleri yerlere götürülürken, verili imkanlarla iyileşebilecek olanlar kampta kaldılar. Böylece senin doktorluk sürecin de bitti ve sıradan bir savaşçı olarak kamp yaşamına ve eğitime katılmaya başladın. Bir yandan günlük erzak ihtiyaçları çevre köylerden karşılanırken, öte yandan Ortadoğu'daki gerillaları ideolojik olarak eğittiği akademisinde, lider Abdullah ÖCALAN'ın yaptığı çözümler ekseninde eğitim tartışmaları yürütülüyordu.

Sen, arkadaşlarınla birlikte erzak taşımaya gittiğin bir köyden sırtında gaz bidonuyla dönerken, karlı arazinin ayazında beş saat süren yürüyüşte herkes soğuktan donma tehlikesi geçirdiği halde, nasıl olup da üşümediğine anlam verememiştin. Aslında ilk yükün şekerdi, ama tam yükler hazırlanırken düzenleme değiştirilmiş, sana telis bir torbaya yerleştirdikten sonra yük olarak hazırlanan gaz bidonu verilmişti. Bidon sağlam değildi, gaz sızdırıyordu. Kampı zorlukla buldunuz; kar yağışı ve tipiden göz gözü görmüyordu; öyle ki o gece tahminen kamp çevresinde olduğunuza hükmettikten sonra bağırıp çağırarak, el fenerlerini yanıp söndürerek çevrenizde bulunması gereken arkadaşlarınızdan bir cevap beklediniz. Sonunda yine tesadüfen bulduğunuz kampınıza ulaşip da yüklerinizi teslim ettikten sonra mangalarınızda ısınmaya başladığınızda, senin sırtından yükselen buharla ortalık gaz kokusu dolmuştu. Sırtını yanan sobaya döndüğünde, hafif bir sızı hissediyordun; ama yanmanın ciddiyetinin farkında değildin. Sonunda arkadaşların buharlaşan giysilerin gaz kokusuna dayanamayarak askeri gömleğini çıkardıklarında dehşet içinde kaldılar. Bütün sırtın su toplayıp kabarmış ve atletin derine iyice yapışmıştı. Atleti kaldırdıklarında, yapışıp gövdeden ayrılan deriyi de birlikte kaldırdılar ve o andan sonra da dayanılmaz ağrılar başladı. Acının bütün düşünsel yoğunlaşmasını dağıtmasının yanı sıra sen, üç hafta kadar sırtüstü uyumaya hasret kaldın. Ne eğitimlere, ne de erzak getirmeye gidemediğin için de, toplu okuma ve tartışmaları yönlendirmekle görevli eğitim komisyonlarına alındın.

Senin bu kış kampında farkına vardığın önemli noktalardan biri, Abdullah Öcalan'ın çözümlene düzeyiyle, gerilladaki uygulama düzeyi arasındaki büyük uçurumdur. Kimse Öcalan'ı tam anlamıyla anlama gücü gösteremiyordu, ya da anlamak istemiyordu; bu belli bir yere kadar normal karşılanabilirdi. Ama anlaşıldığı halde uygulamamak, çok açık bir biçimde gerilla lideriyle gerillanın kendisi arasında bir uzaklık koyuyordu. Öcalan'ın gerilla üzerindeki otoritesi, tanrının insanlık üzerindeki otoritesinden farksızdı. Öyle ki Apo adı anıldığında bile, bu sözün etkisi duyanların üzerinde hemen hissedilebiliyordu. Öcalan, sadece gerçeğiyle değil, ama hayaliyle de, adıyla ve duygusuyla da tartışılmaz bir otoriteydi. Buna karşın, en çok tartışmaya açtığı kadın konusundaki düşüncelerinin en asgari düzeydeki bir uygulaması bile büyük engellerle karşı karşıyaydı. Öcalan, kadını politik ve askeri açıdan güç haline getirmek istiyordu ve bunun için gerekli olan teorik-pratik eğitimin mutlaka verilmesini emrediyordu. Yine de sana göre, verili tartışma düzeyinin Öcalan'ın çözümlenmeleriyle bir ilgisi yoktu. Öyle ki, senin eğitim tartışmalarında kullandığın “kadın özgürlüğü” kavramına bile arkadaşların tepki duyuyordu. Dışında biteviye uzayıp giden bir kış beyazlığının hüküm sürdüğü mağarada toplanan atmış kişiye Türk dilinde bir şeyler anlatmaya çalışsan Türkmen Rojda'nın kullandığı bir önerme, “kadın özgürleşmeden, erkek özgürleşemez” önermesi, komutan Geli'nin bile hoşuna gitmemişti. Geli, senin aslında Öcalan'a ait olan bu sözünü duyduğunda, not defterine bozuk Türkçe'siyle yazdığı cümleleri sayfasından

kopararak yanındaki Gabar adlı gerillaya vermişti. “Doğtur yuldaş: erkek özgürleşmeden kadının özgür olacağına inanmıyorum.” Gabar cevap vermişti: “Kölenin olduğu yerde, her zaman ağa olur.” Köle kadın, ağa ise erkekti. Gabar’ın yargısı tersten Geli’nin yargısına yaklaşırsa da, esasta daha insafli bir yargıydı. Eğitim oturumundan sonra notu okuduğun zaman tartışmak istediğin Geli, pratik konuşmuştu. “Ben takım komutanı Zaman’la üç yıldır bu alanda kalıyorum. Zaman aynı Zaman.” Sen kadın arkadaşının yaptığı fedakarlığı, hiçbir çalışmada erkekten geri kalmayışını dile getirerek savunmaya çalıştıysan da, Geli akıllıydı: “Fiziki güç gerektiren işleri biz de yapıyoruz. Kadının ulaşmaya çalıştığı düzey erkeğin düzeyiyse, ne diye zorluyor ki kendini? Biz böyleyiz, yaman savaşıyoruz, iyi yük taşıyoruz işte. Sen, “Geli yoldaş, sen Zaman’la köydeki kadını karşılaştırıyor musun?” Geli, cevapsız kaldı.

Sen, komutan Geli ile açık iletişiminin verdiği güce de dayanarak, eğitim tartışmalarında biraz daha ileri gittin. Cinsellik, kadınlık, erkeklik gibi kavramlar tartışma literatürüne senin ağzından girince, özellikle kadın gerillalar yüzlerini buruşturarak tepki gösterdiler. Yine de şükürler olsun ki kimse bunu senin kişisel zayıflığına ya da anormalliğine yormadı. Pratik çalışmalarda ve günlük yaşam düzeyinde, bu türden zayıflıklarının çok fazla olmadığını şu veya bu düzeyde ispatlamıştın. Ya da, eğitime katılan kadın gerillalar, biraz daha fazla seni anlamak istiyor, ona göre tutum belirlemeye çalışıyorlardı. Arkadaşlarının bu tepkili, ama sakın karşılama seni biraz daha cesaretlendirdi. Bir gün irade konusunun değerlendirildiği bir derste, uyuklayan bir arkadaşını işaret ederek, “eğitim çalışması sırasında uyumak da, iradesizliğin bir göstergesidir” deyiverdin. Yorgun ve eğitimde kullanılan kavramlardan fazla anlamayan kadın gerilla, bu yargıya sert tepki gösterdi. “Ben bu kadar savaşıyorum, her gün beş saat yarım torba yükü sırtımda taşıyorum. Sen bana nasıl iradesiz dersin?” Ve ondan sonra da aylarca seninle konuşmadı. Yine de, çatışmalı da olsa bir tartışma ortamının oluşması, senin açıdan olumlu bir gelişmeydi ve böylece, en azından bir kesim kadın ve erkek gerillayla daha sıcak, daha arkadaşça bir iletişimi sağlayabilmiştin. Berivan’ın yarasını tedavi ettiğin bir sırada, az çok artık anlamaya başladığın Kürtçe dilinde aralarında konuşan gerillaların, eskiden seni yanlış tanıdıklarından, şimdi iyi bir arkadaş olduğunu anlamaya başladıklarından söz edildiğini duyma, coşku ve cesaretini biraz daha artırdı. Yavaş yavaş bir güven ortamı oluşmuştu, öyle ki eskiden seninle konuşmaya çekinen arkadaşların, şimdi gerilla yönetimine vermekle yükümlü oldukları kişisel raporları sana yazdırıyorlardı. Yazma konusunda fazla atak olmadığın halde, şimdi günlük tutmaya başlamıştın ve bir tarihi kaydeder gibi, büyük bir istekle, heyecanla yaşadıklarını günlüğüne geçiriyordun.

Senin kış kampı mutluluğun fazla sürmedi. Askeri eğitimlerin “intişar”, alarm aşamasına vardığı bir zamanda, yeniden faili meçhul olaylar başladı. Sık

sık sabahın erken saatlerinde veya gece yarısı verilen alarm çıkışlarında, başucundan ayırmadığın çantayı ve silahını aldığın gibi dışarıya koştüğünde, kapı girişine, diğer arkadaşlarına ait olanların arasına koyduğun ayakkabılarını çoğu kez yerinde bulamadığın için, bıçak gibi ayakları kesen kristalize olmuş karda ve ayaz soğukunda, yalınayak tepelere çıkmak zorunda kaldın. Ayakkabıların tesadüfmiş gibi yerinden alınıp başka bir yere konmuş oluyor, ancak alarm dönüşünden sonra bulunuyordu. Yine bu alarm çıkışlarından birinden döndükten sonra, günlük tuttuğun defterinin bir yarısının koparılarak kaybedilmiş olduğunu gördün.

Senin yeniden kendini yabancı ve yalnız hissettiğin o günlerde, bir hastaya bakması için erkek mangalarına çağrıldığın bir gece, beklenmedik bir olay oldu. Kadın gerillaların mangasında Adar adlı gerilla, sen çıktuktan sonra takım komutanı Zaman ile lojistik sorumlusu Gülistanın kendi aralarındaki konuşmalarını duydu. “Rojda’ya haddini bildirmemiz gerek” demişti Zaman, “yoksa bu hızla giderse, bizi ezip geçecek.” Seni pratik çalışmalarda ve eğitimde kendisi de izlemiş olan Adar, bu konuşmaya tahammül edemedi ve ertesi günkü günlük değerlendirme tekmilinde duyduklarını söyledi. Bunun üzerine kadın gerillalar kendi aralarında, konunun Rojda olduğu bir toplantı yaptılar. Adar duyduklarını burada da dile getirdi. Zaman ve Gülistan, konuşmanın yanlış anlaşıldığını ve abartıldığını söylüyorlardı; ama tamamen yanlış olduğunu da iddia etmiyorlardı. Sen daha çok anlamaya çalışıyordun: “Sizi nasıl ezip geçebilirim? Bunu anlamak istiyorum. Bana buradaki hatamı anlatırsanız, gidermeye çalışırım.” Oysa aslında anlıyordun; gerilla ruhuna daha uygun, daha gelişimci bir söylem ve uygulama gücün vardı ve çoğunluğu okul görmemiş köylü olan arkadaşlarını zorlayan taraf buydu. Senden böyle sakınmayla söz edilmesinden içten içe gururlanmıyor da değildin zaten. Demek ki kazanmamıştın hala, savaş devam ediyordu. Gerçekten devam etti savaş ve izleyen günlerde Gelî, komutanlarının hakkında şikayet bildirdiği seni yönetime çağırırdı:

“- Arkadaşların senden rahatsız oldukları noktalar var. Neden hala uyum sağlayamadın?”

Sen konunun ne olduğunu anlamamıştın.

“- İlaçları dağıtırken, erkek arkadaşları daha fazla gözetiyormuşsunuz...”

Sen kendini savunuyordun.

“- Gelî arkadaş, bayan mangasında yaralı yok. Soğuk algınlığı ve benzeri hastalıklar için gerekli ilaçlar da, bayan mangasında açıkta duruyor. Bana hiç sormadan da alabilirler ve alıyolar. Bunun dışında ilaç ihtiyaçları olmadı. Benden ilaç isteyip de geri çevirdiğim bir kadın yok. Anlamıyorum, geçen hafta yaptığımız toplantıda da anlayamadığım şeyler vardı...”

“- Ne toplantısı?”

Gelî'nin toplantıdan haberi yoktu; ne olursa olsun, toplantı ve sonuçlarından, genel koordine olarak haberli olması gerekiyordu. Sen, toplantının konusunun kendin olduğunu söyledin. Gelî'nin yüzü asılmıştı, fazla uzatmak istemediği belliydi ve öğreneceğini öğrenmişti. Bundan sonrasını takım komutanı Zaman'dan duymak istiyordu.

Daha bu sorun gündeme yeni girmişken, yakın köylerde yer altı faaliyeti yürüten bir kadın ve erkek partizanın, aralarında duygusal bir yakınlık ve ilişki olduğu iddiasıyla tutuklanıp kampa getirilmeleri, gündemi birden değiştirdi. Eğitimlerde ve günlük çalışmalarda konuşulan asıl konu bu olmuştu. Bu olağanüstü gündemin oluşmasından birkaç gün sonra da, yaşamda bozgunculuk yaptığı gerekçesiyle, Zaman ve Gülistanın gece gizli konuşmalarını açığa vurmuş olan Adar tutuklandı.

Sen anlamakta güçlük çekiyordun yine; iki partizanın herhangi bir suçtan dolayı tutuklanmasının neredeyse iki ay boyunca bütün gündemi işgal etmesi, sana göre doğru değildi. Ne yapmışlarsa yapmışlardı ve şimdi genel yapının yargısı önünde, soruşturmaları yapıyordu. Cezaları neyse onu çekeceklerdi. Öyleyse bu olayın sözünü bu kadar uzatmaya ne gerek vardı?

Kadın ve erkek ilişkisinin, her zaman resmi bir mesafenin korunduğu bir savaş ilişkisi olma boyutunu aşması halinde neler olabileceğini gördüğün zaman, sen de bu konuda diğer arkadaşlarıyla aynı düşünce düzeyine ulaşmıştın. İki partizanın ilişkisinin konu edildiği soruşturma tamamlanmış, sanıklar mahkemeye çıkarılmışlardı. Hakimler heyeti, Gelî, Berivan ve takım komutanı Eyüp adlı gerilladan oluşuyordu. Yargılamaya bütün kamp yapısı katılıyordu. Göğüslerine çapraz gerdikleri parti ve ordu bayraklarını koltuk altlarından geçirerek heybetli bir görünüm kazanmış hakimler ve soruşturma kurulu mağaraya girdiğinde, herkes ayağa kalktı.

“- Buyrun arkadaşlar” dedi Gelî. Herkes yerine oturdu. Gelî konuşmasına kısaca devam etti. Bugün filan arkadaşların, “yoz ilişki” suçlaması temelinde mahkemeleri yapılacaktı. Sanıklardan erkek olanı öncelikle içeri alınmadan önce, saygı duruşunda bulunuldu. Orta boylu, esmer ablak yüzlü erkek, zaten kendiliğinden bitişik olan kaşlarını çatmış, gözlerini yere dikmişti. Savcı sanığın adını soyadını, kod adını, velhasıl sicilini ve işlediği iddia edilen suçu yüzüne okudu; sanık itirazı olmadığını söyledi. Bunun üzerine iddianame okundu. Sanıklar, yer altı koşullarında yürütmekle yükümlü oldukları kitle örgütlenmesi çalışmalarında, birbirlerine duygusal olarak bağlanmışlar ve giderek iki sevgili gibi yaşamaya başlamışlardı. Günde neredeyse yüz gerillanın yaşamını yitirdiği bir savaş döneminde, üstelik asla affedilmeyeceğini bilerek böyle bir ilişki geliştirmeleri, bütün savaş değerlerini çığnemeleri anlamına geliyordu. Bunun cezası ölümdü.

Mağaraya dizilmiş tahta sıralarda oturup da, erkek tutuklunun durumunu değerlendirmek için kalkan herkes, idam sonucuna vararak konuşmasını

bitirince, yargılamanın sonlarına doğru, esmer yüzlü, dağınık saçları terden alınına yapışan tutuklu ağlamaya başladı. Hakimler kurulunun kararı, mağarayı dolduran savaşıların çözümlerinin sonuna sakince iliştirdikleri önerilerin aynılığından belli olmuştu: Sanık “yoz ilişki”den suçluymuş, mücadele değerlerini çığnemişti ve idam edilecekti.

Ardından genç partizan kadının mahkemesi yapıldığında, hava biraz daha yumuşamış görünüyordu. Solgun, korku dolu yüz ifadesiyle arada bir karşısındaki eski arkadaşlarına bakan genç kadın, kısa savunmasında arkadaşını suçluyordu: “Yaşam deneyimi olmayan bir insandım” diye başladı söze, sonra aralarındaki ilişkinin nasıl kendiliğinden ve zorunluymuş gibi geliştiğini anlattı. “Nasıl olduğunu anlamadım” dedi, “elimden bir şey gelmezdi.” Kısa, utangaç, korkulu ifadelerle yaptığı savunmasının sonunda, yaptığı idam gerektiren bir suç olduğunu ve pişmanlığını da söyleyince, arkadaşlarının değerlendirmeleri daha insafli oldu. Ama sen, burada bir terslik görüyordun kendince. Ve konuştun:

“- Bu tür ilişkilermeler zorla olmaz” diye çok bilmiş bir havada söze girdin. Ve yine her zamanki üstten alan üslubunla devam ettin: “Zorla olmuşsa, bunun adı tecavüzdür ve o zaman farklı ele alınması gerekir. Altı ay birlikte faaliyet yürütüyorsunuz, beraber yaşıyorsunuz, sonra da ‘ben bilmiyordum, anlamıyordum’ diyorsunuz. Gerçekçi değil. İlişkilermeler ancak gönüllülük temelinde mümkündür. Kimse kimseye zorla bir şey yapamaz.”

Senin sert değerlendirmen, kadının durumunu değıştirmede ve erkekten farklı olarak, yaptıklarına pişman olan partizanın “alandan uzaklaştırılması”na karar verildi. Bu, bir süre sonra başka bir alanda görevlendirilerek, faaliyetlerine devam edeceği anlamına geliyordu.

Bütün kış eğitim sürecine damgasını vuran bir gündemin bu biçimde noktalanması, savaş psikolojisinin korunması anlamında gerekliydi. Daha yumuşak bir tutum, askeri disiplinde bir gevşemeye yol açabilirdi.

1995 baharı gelmişti. Kış ayları içinde Güney Kürdistan’da yapılan 5. Kongre’den Serhat bölgesine aktarılan güçler, Gelî’nin sınır ötesindeki kampına ulaşmıştı. İkinci bir güç de, Korsan Suat komutasında lider Abdullah Öcalan’ın Şam’daki akademisinden gelmişti. Şimdi gerilla literatüründe bir eyalet olarak tanımlanan ve Ağrı, Tendürek ve Çemçe adı altında üç ana alana bölünen bütün Serhat bölgesine dağılacak güçler sınırın dibinde toplanmış, hangi alana hangi komutanın bakacağı da belirlenmişti. Ortadoğu’daki akademiden gelen komutanlardan Bedri Çemçe’ye, Kıvırcık Hasan Tendürek’e, Korsan Suat ise Ağrı bölgesine komuta edeceklerdi. Bu arada komutan Gelî, Öcalan’ın doğrudan yönetimindeki akademiye gitmek üzere yola çıkacaktı. Kışın ve uzun yolların kırgınlığını baharla birlikte üzerinden atmaya çalışan gerillaların hangi komutanın gücüne dahil edeceği tartışmaları yürütüldü; komutanlar arasında hararetle tartışmalar oldu. Sonunda senin da

dahil olduğun sekiz kişilik bir kadın gerilla mangasının da içinde olduğu bir güç, Kıvrıcık Hasan komutasında Tendürek bölgesine geçmek için hazırlanmaya başladı. Bu sekiz kadın gerilla, bölgede bulunan erzak ve cephane depolarının yerlerini bildikleri için özellikle seçilmişlerdi. Tendürek bölgesinde karlar daha geç eridiği için, bu bölgeye gidecek gerillalar en son sınırı geçeceklerdi.

İlk geçmeye çalışan Korsan Suat ve birliği, sınırda İran güçleriyle çatışmaya girdi ve bir akşamüzeri, karşılarındaki gücün amansız niteliğinden habersiz, sıradan bir müsademeye giriyormuş gibi silah patlatan İran askerlerinden on beşini öldürüp silahlarını alarak geriye döndü. Çatışma ve sonuçları İran yönetiminde sert yankılarla karşılaştı ve gerilla lideri Abdullah Öcalan, bu olayı “ihanet pratiği” olarak değerlendirerek, sorumlu komutan Korsan Suat’ın görevden uzaklaştırılmasına karar verdi.

Korsan Suat ve Bedri adlı komutanların çatışmaya girmek suretiyle geçecekleri hattı deşifre etmelerinden sonra, Kıvrıcık Hasan, Tendürek’e Çaldıran ovasından geçerek ulaşmaya karar verdi ve kararını birliğine açıkladı. Gerilla sorumluları çoğunlukla itiraz ediyorlar, dümdüz ovoidan geçmeyi tercih etmenin tümenden bir imhayla sonuçlanabileceği konusunda Hasan’ı uyarmaya çalışıyorlardı. Gerilladaki ününe fazla uymayan kısacık boyu, küçük yuvarlak yüzünde çukura kaçırmış ufacık gözleriyle Hasan inatçıydı, itirazları düşüneneğine hazırlıklara ve keşiflere hız verdi ve “sınırın bu tarafında bir saat fazla kalmak ihanettir” diyerek, arkadaşlarını uyardı.

Kıvrıcık Hasan’ın birliği üç birime bölündü; komutanın kendisinin de başında bulunduğu birinci grup, sadece dürbünle yapılan keşiflere dayanarak bir gece yola çıktı. Çaldıran ovasından Tendürek’e geçmek üç günlük yoldu. İlk birlik Tendürek’e ulaştıktan sonra, kuryeler geri dönecek, grubun sağlam geçtiğini haber verdikten sonra ikinci grup yola çıkacaktı. Böylece on gün bekleyen ikinci grup, karşıdan hiçbir haber gelmeyince yola çıkmaya karar verdi. Bu grupta, Zaman, Gülistan ve Helin ile birlikte sen de yer alıyordun.

Ovada ordu güçleri tarafından fark edilmek ölüm demekti. Bütün köyler devletin paralı askerleri olan korucuların denetimindeydi; alanda zırhlı birlikler sürekli hareket halindeydi ve sınırı kaçak geçenlerin korkulu rüyası olan tanklar her menzilde mevzilenmişti. Gruptaki gerillaların yükleri ağırdı; herkes Irak yapımı iki bomba, en az yüz yirmi adet olmak üzere alabileceği kadar mermi, bir kutu hurma ve on adet balık konservesini taşımak zorundaydı; kişisel eşyalar bunun dışındaydı. Senin durumun daha da zordu. Çantan ilaç doluydu ve ayrıca üç serum almıştın yanına. Bu ağırlığın üzerine konserve vb. yiyecekleri alman zordu. Takım komutanı Zaman’a başvurdu:

“- Zaman arkadaş, sağlık malzemelerini mutlaka taşımak zorundayım. Bunun için yiyecekleri ben taşısamam...

“- Yemeye gelince varsınız” dedi Zaman ve sert çıktı: “Tek bir eksik kalmayacak. Herkes ne kadar yiyecek taşıyorsa, sen de o kadar taşıyacaksın.”

Sen karşılık vermemek için kendini zor zapt ediyordun. Sınırı geçeceğin ve kimin yaşayıp kimin öleceğinin belli olmadığı böyle kritik bir anda Zaman’la çatışman bitmemişse, demek ki asla bitmeyecekti. Yapacak bir şey yoktu; mecburen ilaçların üzerine on konserve ve bir kutu hurmayı da ekledin.

On altı kişilik grup, geçen kış başlangıcında aynı yolda yitirdikleri arkadaşlarının anısına, Aram-Jiyan parolasıyla yola çıktı. Hiç durmadan on bir saat herhangi bir pusuyla karşılaşmadan yürüyen grup, şafak söktüğünde seyrek kayalarla kaplı bir arazide mevzilendiler. Hava iyice aydınlandığında çevrelerini yeniden keşfeden gerilla grubu, bir karakolun beş yüz metre açığındaki küçük bir tepede mevzilendiklerini anladılar. Bir kilometre kadar ileriden geçen E-5 karayolunun çevresinde tanklar ve panzerler devriye geziyordu ve yolun üstündeki tepelere askerler mevzilenmişti. Daha da kötü olanı, giderek yaklaşmakta olan küçük çan sesleri, bir koyun sürüsünün yaklaşmakta olduğunu haber veriyordu. Senin, Gülistan ile birlikte uzandığın mevziye sığmayan ayakların uyuşmuş halde, yaklaşan çan seslerine kulak vermiştin. Bölgedeki köyler gerillaya karşı silahlandırıldığı için, çobanların sizi fark etmesi, askerlerin fark etmesi anlamına geliyordu ve bunun ötesi de, adaleti olmayan bir savaştı.

On altı gerillanın şansları vardı o gün; gelen koyun sürüsü tepede mevzilendikleri zirvenin birkaç metre altından geçip gitmiş ve herkesin taş kesilip beklediği süre, akşama varmıştı. Her saati bir yıl kadar uzun gelen gün sona erip de karanlık çöktüğünde ayaklanan grup, mesafeli ikili gruplar halinde asfalt yolu kesmek üzere yola yaklaştığı sırada, birdenbire ağaçların arasından çıkan bir traktörün farlarıyla aydınlandı. Grubun savunma pozisyonu alması için verilen talimat daha herkese ulaşmamıştı ki, bir G-3’ün seri atışı başladı, pusuydu. Diz boyunu aşan otların içinden koşarak hızla geriye çekilen grupta, ağır yük almış olan senin için bu yeni durum çok daha ciddiye. Nefes nefese zorlandığını gören Zaman, koşarak yanına geldi.

“- Rojda arkadaş, çantamı ver!” Vermedin. Bir süre sonra tekrarladı, yeniden vermedin ve üçüncüde patladın:

“- Artık yeter, Zaman! dedin. “Böyle olacağını bildiğin halde yükledin. Bırak, ben başımın çaresine bakarım. Zamanında göstermediğin anlayışı şimdi istemiyorum.”

Yeterince uzaklaştıklarına hükmettiklerinde, saat gece yarısını geçmişti. Araziyi iyi tanıdıkları için iki arkadaşınız, önde yürümekte oldukları sırada çıkan ilk karışıklıkta kopmuşlardı. Çaldırın ovasında hava aydınlanmasına beş saatlik bir zaman kalmıştı ve bu süre zarfında gerilla mevzilenmesine uygun

bir yere ulaşma olanağı yoktu. Diz boyuna ulaşmış buğday tarlalarının orta yerinde kalmıştınız. Grup sorumlunuz Şoreş, sizi bir dizi biçiminde mevzilendirdi. Arada bir insan boyu mesafe kalacak biçiminde, herkes silahının şişiyile kendine bir mevzi kazdı. Şafak sökmeye başladığında, mevzilerin kazılması işi bitmişti. Kalan on dört kişi bir araya toplandığında, verilen talimatlar keskindi:

“- Bombalar elde hazır tutulacak!”

“- Herhangi bir durumda, panikleme, yerinden çıkmak yasaktır. Düşmanın eline sağ veya yaralı geçmek yok! Herhangi bir olumsuzlukta, toplu veya grup grup, veya zorunluysa tek başına, bombaların pimi çekilecek.”

“- Köylülerin görmesi halinde, kimse yerinden kıpırdamayacak!”

Sabah gün ağardığında, on dört gerilla kendi boylarına uygun olarak kazdıkları mevzilere uzanmış, ellerinde bombaları hazır bekliyorlardı. Herkes gibi sen de, yalnızca gökyüzünü ve otları görebiliyordun. Zaman geçtikçe güneş kızgınlaşıyor, hareketsiz kalan bedenleri yakmaya başlıyordu. Herkes nefeslerini tutup beklerken, arada bir otları dalgalandıran rüzgar estiğinde, bir an için de olsa herkesi o korkunç tedirginliğinden çekip alıyordu. Yerdeki en küçük bir taş parçası bile hareketsiz kalan bedenleri zamanla bıçak gibi zorlamaya başlamıştı. Sadece başını çok az kıvıldatan gerillalar, kendi nefes alışlarıyla birlikte çevrelerindeki bütün yaşamı dinlemeye çabalıyorlardı. Saat öğleye geldiğinde, yetmiş iki saattir uykusuzluk çeken gözkapakları ağırlaştığı halde, zihinler hala tetikte bekliyordu.

Yerde hareketsiz yatan herkes, görüldüklerine emindi. Ama yine de şimdiye kadar takip edilmemişlerdi. Üstelik askerler, geceleyin traktör farlarının aydınlattığı yürüyüş kolunun üzerine değil, havaya ateş etmişlerdi. Herkes askerlerin doğrudan vurmaktan başka bir şeyler planladığını anlıyor, ama bunun ne olduğunu bir türlü çözemiyordu. Şimdiye kadar ovada belirgin bir hareketlilik yoktu, ortalıkta tedirgin edici, kötü bir sessizlik vardı.

Her biri gerillaların ömürlerinden yıllarca alıp götüren saatler akşama yaklaştı. Batı ufuklarının üstüne yaklaşan güneş öğlen zamanındaki keskin sıcaklığını yitirmiş, onun yerini hafif esen rüzgarla birlikte tatlı bir serinlik doldurmuştu. Sen uzandığın yerde, uzaktan, derinden gelen bir ayak sesi duyar gibi oldun. Başını hafif çevirip bir adım ötede uzanan Zaman'a seslendin; o da duyuyordu aynı sesi. Birlikte kulak kabarttınız; adım sesleri gittikçe yaklaştı, otların hışırtısı da duyulmaya başlayınca, sen ve Zaman ellerinizdeki bombaların pimlerini daha kolay ve aniden çekebilmek için düzelttiniz. Ayak sesleri giderek büyüdü, sen kalbinin sesinin de büyüdüğünü, bütün ovada çınladığını sandın; büyük bir atlılar kalabalığı üstüne geliyor gibi olduğunda, ayak seslerinin sahibinin başını gördün; dosdoğru üzerine geliyordu. Yirmi yaşlarında bir genç yüzüydü bu, bir köylüydü. Senin tam

hızana gelip başının üstünden önce uzaklara baktı, bir adım daha atmaya yeltenirken başı yere doğru eğilince seni gördü. Göz göze geldiğinde, gencin yüzü vurgun yemiş gibi sarardı, bir an felç oldu. Ani bir karar verdi, hışımla döndü ve hiç sesini çıkarmaksızın koşar adımlarla uzaklaşmaya başladı. O zamana kadar yalnızca hafifçe başını kaldırmış olan sen, derin bir nefes aldıktan sonra, bombanın pimini yeniden eski haline getirdin ve başını toprağa koydun.

“- Bu iş tamam” dedin Zaman’ın da duyabileceği bir sesle, “en çok yarım saat içinde işimiz bitecek. Artık yerimizi biliyorlar.”

Öylece hareketsiz kaldın. Bir bilinç kaybına girmişçesine, sessiz, bırakmaya çalıştın kendini. Ne kadar zaman geçtiğini bilmeksizin başını yeniden kaldırdığında, terden ıslanan saçlarının uçlarında bir ağırlık hissettin. Mevzinden kazdığın ıslanan toprak saçlarına yapışmış, top top kalkıyordu. Saçlarındaki toprakları eliyle aldığında, avuç içlerinin de terden yapış yapış olduğunu anladın. Bu canlı yaşam belirtilerini ruhunun derinliklerinde hissettin ve belki de birkaç dakika uzaktaki ölümü düşündün. Elinde olmaksızın, günlerdir süren açlık, yorgunluk ve uykusuzluğunun bütün ağırlığı altında ruhunun ezildiğini hissettin. Acı acı yanan gözlerinden yanağına bir damla yaş düştü.

Genç köylünün kaçışından sonra yarım saatten daha fazla bir zaman geçmiş, ama gelen giden olmamıştı, ortalık yine sakin görünüyordu. Eğer köylünün askerlere haber verme niyeti olsaydı, şimdiye kadar çoktan kuşatılmış olmaları gerekirdi. Nihayet hava karardığında geçici mezarlardan kalkar gibi mevzilerinden doğrulan diğer gerillalarla birlikte, sen de ayağa kalkmaya çalıştın; ama başaramıyordun. Karnındaki sancıdan iki büklüm olup öylece kaldın. Hızla toparlanan gerillalar yola çıkıyorlardı. Zaman seslendi:

“- Rojda arkadaş, haydi gidiyoruz!”

“-Zıkkımın kökü” diye tersledin komutanını, “Keyfimden yatmıyorum burada. Kalkamıyorum işte.”

Yine de bütün iradenle yüklenerek doğrulmaya çalıştın. İmkani yok kalkamıyordun; kusmak istiyordun ama miden bomboştu. Sonunda bütün bedenine zorlanarak kustuğun kan ve safradan sonra biraz daha hafiflediğini hissettin. Karnında ağır bir kramp hissiyle, ağır ağır uzaklaşmakta olan grubun peşine takıldın. Sırtındaki çanta eskisinden bir kat daha ağırlaşmış gibiydi. Çayırı aştıktan sonra, hemen ilerideki köy evlerinin bahçeleri arasından yürümeye başladığınızda, neredeyse bütün köylüler evlerinin üstlerine çıkmış sizleri izliyordu. Hepinizin susuzluktan dudakları çatlamış, dilleri şişmişti. Köyden biraz daha uzaklaştığında, yarı bataklık bir arazide vücutlarının ıslanmasıyla biraz daha kendisine gelen gerilla grubu hızlandı. Yirmi beş metre aralıklarla yürüyen grup asfaltı hızla geçip arkadaki tepeyi bir solukta,

ama nefes nefese tımandıktan sonra ilk kez mola verdi. Grup sorumluları yanında erzak kalan olup olmadığını sordular. Sen yürüyüşe çıktığından bu yana çantayı açmamıştın. On adet balık konservesi ile bir kutu hurmayı arkadaşlarına verdin. Zaman, senin yiyeceklerine hiç dokunmamış olmana şaşırmış, bir şeyler yemen için ısrar ediyordu.

“- Beni rahat bırak” dedin.

Toparlanıp tekrar yürüyüşe geçtiğinizde, çok sıkı denetlenen araziden, artık sanki kurtarılmış bir alandan geçiyormuş gibi yürüyordunuz. Ordunun sizi özellikle vurmadığını anlamış, bu oyuna daha canlı katılmaya karar vermiş gibiydiniz. Çıplak tepelerden geçerken rastladığınız çobanlardan sakınmıyor, şöyle bir selam verip geçiyordunuz. Tendürek dağları hemen karşınızdaydı.

Ertesi gün öğlen saatlerine kadar hiç durmadan yürüyerek, Tendürek eteklerinde sizi bekleyen Kıvırcık Hasan'ın grubuna ulaştınız. Her bir grup, diğerinin büyük ihtimalle imha olduğunu düşünmüş olduğu için, karşılaşma dramatik olmuştu. Bir daha bırakmak istemezmiş gibi birbirine sarılan gerillalar, emin olmak için arkadaşlarına yeniden dikkatle bakma ihtiyacı duyuyorlardı. Hepsi bir halka yapıp oturdular. Kıvırcık Hasan, kendi grubunun asfalt yolda pusuya düştüğünü, ancak geriye doğru bir manevra yaptıktan sonra Tendürek'e girdiğini, ordunun da vurmak için çok istekli olmadığını söylüyordu. İkinci grubun komutanı Şoreş, kendilerinin de başına aynı olayların geldiğini anlattı.

Komutanlar ordunun niyetini tahmin ediyorlardı. Anlaşıldığı kadarıyla, sınır geçişleri üzerinde tam bir hakimiyet kurmuşlardı ve gelen grupların sayı ve niteliğinden haberdardılar. Bunun için, daha kalabalık bir grup bekliyor olmalıydılar. İstihbaratlarını keşif yoluyla mı, başka yöntemlerle mi aldıkları belli değildi; ama istihbarat alıyorlardı. Kıvırcık Hasan ve Şoreş, hemen ertesi gün sınır ötesine bir kurye çıkararak geçişlerin durdurulmasını önermeyi kararlaştırdılar.

İlk sohbetten ve yemekten sonra, yeni gelenler dinlenmeye çekildiler. Akşama kadar zamanın nasıl geçtiğini anlamamıştın, akşam yemeği için uyandırdıklarında kalkamadın. Bütün vücudun ateş içindeydi; karnındaki kramplar keskin bir ağrıya dönüşmüştü. Yemek istemedin, ama çok istediğin halde uyuyamadın da. Gökyüzü sakın, solgundu. Ay ışığı yoktu. Sen, mavi gökyüzü ve yıldızlarla örtülü bir karanlık içinde, baharın gizli diriliğini yaşayan dağların sessizce nefes alıp verdiğini düşünüyordun. İçinde tuhaf bir tedirginlik vardı, bunun yüksek ateşten kaynaklandığını tahmin ediyordun.

Gece yarısı, ova boşuk, anlamı korkunç bir gürültüyle sarsıldı. Yerlerinden fırlayan gerillalar ne olup bittiğini anlamak için yüksek kayalıkların üstlerine çıkıp ovaya baktılar. Aşağıda, iki grubun da pusuya düştükleri yerin çevresinde tanklar, havan topları, lav silahları çalışıyordu.

Küçük bir alan mahşer yerine dönmüş gibiydi. Bir saat kadar süren silah seslerinden sonra yeniden ovaya çöken karanlık sessizlik, büyük bir acıyı haber veriyordu.

Ertesi gün akşama kadar kaygı ve acı içinde süren bekleyişten sonra, on kişilik bir grup gerillalara ulaştı. İçlerinden dördü yaralıydı. Pusuya düşen, Bedri'nin otuz kişilik grubuydu ve on kişi dışında hemen hepsinin imha olduğunu tahmin ediyorlardı. Ulaşan on kişi arasında, Şam'daki akademiden Artvin'de gerilla savaşı başlatmak üzere gelen ve bütün kadrolarını bu pusuda kaybeden kadın gerilla komutanı, Türk asıllı Özgür de vardı. Özgür, yanınızda bir süre kaldıktan sonra Şam'daki akademiden gelen Bedri adlı gerilla komutanıyla birlikte, küçük bir birlik ile Çemçê bölgesine geçerken, hemen bütün arkadaşlarını kaybettikten sonra, sığındığı köylüler tarafından ordu güçlerine teslim edilecekti.

Senin Kürdistan'ın iki baharı içindeki geçişin işte böyleydi. İşte geldiğin gibiydin daha. Ve kendinde ve kendi dışında düşmanlarına karşı direnmekten başka, kendi özgürlüğüne karşı da direndin, belki hala direniyorsun. İnsan kendisini köleleştiren güç karşısında başkaldırdığında, artık özgürce yaşmalıdır. Çünkü özgürlük ertelenecek bir amaç değildir, burada ve şimdidir, ve sensin. Ve özgürlük amaç olduğu zaman, o amaca giden yol neyse, amaç odur. Ve ne kadar savaşıyorsan o kadar özgürsün, ve eğer zafer kazanıyorsan her zaman.

Savaşın her yanı kuşatmış bir hayat ve bir ölüm gibi sürdüğü 94-95 Serhat yıllarında, daha insanca bir nefes alabilmek için çok öldünüz. Son isyanın başladığı 1984 yılından bu yana binlerce gerilla Serhat dağlarında ölümle ilk ve son kez karşılaştı ve Serhat toprağına dönüştü. Bir o kadarı da ihaneti seçmiştir, bunu biliyorsun. İşte onlar sensin, hepsi; savaşanlar, bir yudum özgürlük için ölenler, ve bir nefes daha fazla yaşamak için ihanet edenler. Hepsinden kendinde bir parça taşıyorsun, gerçeğe böylece katılıyorsun, böylece gerçek oluyorsun. Kürdistan gerçeğı oluyorsun ve küçük bir Kürdistan olarak oluşuyorsun. Ve Kürdistan ne kadar gerçekse şimdi, Serhat'ta yıllarca süren acımasızlık dolu savaşta direnerek hayatta kalan ve sayıları belki de iki elin parmaklarını geçmeyen gerilla kadınlar gibi, sen de o kadar gerçeksin. Başka bir gerçek yoktur veya, senin için gerçektışı olan başkalarının gerçekleri vardır.

Nefes nefese yaşadığın Serhat yılları boyunca, ruhunun ve bedeninin derinliklerinde kabaran magma, yıllar sonra belleğini paramparça ettiğinde, gerçekten küçük bir Kürdistan olacaktın. Gerçeğı unutmak için delirmiş, ve

belki de yeni bir gerçek yaratmak için belleğini öldürmüş biri olarak, gerçekten de Kürdistan'a benzemiştin. Küçük bir Kürdistan. Kürdistan'da her adımda rastladığın ihanet kadar korkunç, ve yine her adımda rastladığın insan gerçeğine ölümüne sadık kahramanlar kadar güzel olacaktın. Böylece delirmek, bulabildiğin en son gerçek olacaktı, ama sen bunu yeniden yitirmeyi seçecektin. Çünkü oradayken, silah arkadaşların artık asla dizginleyemedikleri seni yabancı bir hayvan gibi bağlamak zorunda kaldıklarında, gerçeğin çıplak düzeyindeyken, sözlerin ve ifadelerin sadece senin çılgınlık dolu ruhun içinde yeniden ve hep sana göre anlam buldukları bir hayat sürecektin. Ve hep aradığın özgürlük, hep aradığın insanca sevgi; isyanın can pazarında da, deliliğin ateş dolu zindanında da, her zaman bir soluk kadar ötede olacaktı.

Kürtlerin bu toprakların biraz daha Güneyinde ve Doğusunda bir zamanlar yaşayan ataları için Heredot, "kadınsı bir halktır" demişti. Belki bu yargı bugün için de doğrudur. Bu kadınsı halk, yirminci yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan önderlerinin düşüncesinde, bu gerçeğin köklerini bulmaya çalıştı. İnsanda, kadında ve erkekte, aslolan kadındır. Kadın ve erkek, kendi cinslerini bulmadan önce kadındırlar; bütün canlı hayat, bir kadının yaratıcı zekasıyla işlemekte, süre içinde oluşmaktadır. Neredeyse tamamen erkeksilemiş bir insanlık için, çok uzak, artık zamanın karanlık yeraltında, asla bilinemeyecek olan tarihte kalmış bir düşüncedir bu. Kürtler, bu gerçeği daha genel bir düşünce kıvılcımı olarak hala belleklerinde taşıyan ender halklardan biridir. Ama onların bu gerçeği ruhlarında korumaları, sadece büyük bir isyan gücüne sahip olmalarına değil, ama aynı zamanda bilinen tarihin büyük güçleri karşısında korkunç derecede zayıf olmalarına yol açıyor. İnsanın özgür bir insan olma arzusuna kaynaklık eden düşünceyi, ruhu taşımak büyük bir güç istemektedir. Bu büyük gücü kendinde ortaya çıkarma başarısını gösteremeyenler, eğer yaşamlarına kıyma sadeliğini de gösteremiyorlarsa, ihanet ederler. Kürt ihanetinin ağırlığı bundandır. Bu ihanetin büyük bir isyanı temellerini nasıl kemirdiğini ve çöktürdüğünü gördün.

Serhat'ta zamanı geldiğinde ölmesini bilen, özgürlüklerine her şeyden daha çok bağlı gerçek insanlar kadar, ruhlarını bir nefes daha fazla yaşamak için satanları çok gördün. Her isyan, aynı ihanet zeminini içinde taşır, eğer karşısındaki hükümlanlığı yenme gücünü gösterebiliyorsa, ihanet ortaya çıkmak için daha örtülü biçimlerin oluşmasını bekler. Kürdistan'da ise, hiçbir hainin beklemeye tahammülü olamaz, çünkü hepsi ölüm ve alçakça yaşam arasında bir seçim yapmaya zorlanmışlardır.

Sen, Türkmen Rojda Jiyan, köklerinden koparılıp atıldığın, ancak bir hizmetkar olarak yaşama hakkının olduğu kendi ülkenden koparak Kürt gerçeğinin acı dünyasına adım attın. Bu gerçekten yeni bir yaşamdı, yaşadın. Ve öğrendin ki, insan eğer tamamen kendisi değilse, özgür yaşayamaz. Sen daha Kürdistan'a ilk kez girdiğin yollardayken, kendin değildin ve varlığın başkalarının ellerindeydi. Sen daha Kürdistan'da ilk gerilla menziline

ulaşmadan, senin hakkında bir yargı ulaşmıştı ve bu senin özgürlüğünü elinden alıyordu. Bir önyargı mıydı? Belki evet, ama sorun bu değildi. Çok çabuk başkalarının ağzında, kendinden çok farklı bir varlık olmaktan çıkmaman gerekirdi, bunu yapmadın. Tersine, sanki bütün dünya bir izleyiciymiş de, Rojda Jiyan'ın bu dünyadaki ilginç gösterisini izliyormuş gibi, her zaman karanlıkta kalmış özünü örten kabuğu, o Atina tarzı resmi işaret ettin. Böylece daha çok etkin olmaya çalışırken, daha çok tutsak oldun. Böylece, senin kendi sözlerinle, “gerçek sevgi”yi, aşkı aradığını düşünüyordun. Aşkı aradığın bu yüzeyde, kendileri olamayanların çala kalem birer resim olmayı seçtikleri bu ilişkiler pazarında, bulduğun her zaman büyük hayal kırıklığı oldu. Çünkü herkesin sende gördüğü, çoğunlukla sen değildin, senin pazara sürülmüş resmindir. Bunun için kimseyi suçlayamazsın, suçlu sensin, çünkü bu yanıltıcı yüzeyi sen çiziyorsun.

Aşık Dede tepesinin eteklerinde bir gece üzerinde uyuduğunuz yer altı kaynaşmasını hatırlıyorsun. Ateş derindeydi, ve her şeyin sebebiydi; işte aşk derindedir ve her şeyin sebebidir. İnsanların görünür biçimlerinin altında, ancak herkesin kendisi olmasıyla, ve ancak insanın kıyametine göre kurulmuş bu dünyaya karşı koyacak gücü kendinde bulmasıyla keşfedilecek bir özgürlük düzeyi var. Onu keşfetmek, insanın kendi görünümünün altındaki kendisini keşfetmesidir; yalansız olanı, çıplak olanı, pazar konusu olmayanı. Her şeyin alınıp satıldığı, bütün tanımların satış reklamı işlevini gördüğü bir dünyada, insanın kendisi, gerçek insan, çoğunlukla ancak sessizlikle tanımlanabilir. Bu acımasızlık, kahramanlık ve ihanet dolu savaşta, özellikle ölümle karşı karşıya geldiğin zamanlarda, bu gerçeğe çok yaklaştın.

Bu insanlık gerçeği idi, Kürdistan gerçeği idi. Gerillaya adımını attığın ilk anlarda “ben de küçük bir Kürdistan'ım” diyen senin gerçeğindi.

O gerçeği bulmalısın.

İnsanlığın sade, kendisi olan gerçeğini kendisinde kuran bir tek insan, onu bütün dünyada kurmuş demektir.

O gerçeği kendinde kurduğun zaman, onu bütün dünyada kurmuş olacaksın. Ve o zaman, seninle birlikte bir dünya daha özgür gerçekleşebilir.

Gerçekleşebilirsin.

.....

*Sen ayrılıyordun.
Bir şehir ile birlikte, bir şehrayını bırakıp
gidiyordun. O zamana kadar orada yaşamış
olan kişiliğini, geçmişin uğultusu içinde
bırakacak kadar güçlü değildin; böylece
bütün geçmişini, yaralı bir yabanıl gibi,
ruhunun gölgesinde sürükleyerek
götürüyordun. Kimse geçmişini silemez;
kendini öldürenler bile ancak bir geleceği
öldürmüşlerdir; ama geçmiş, onlar kesilmiş
damarlarından boşalan kanlarını tükettikten
ve susuz kalan kalplerini o yalın sessizliğe
bıraktıktan sonra da, hala dokundukları ve
seslendikleri her şeyde yaşamaya devam
etmektedir.*